

7 1961

planinski vestnik

VSEBINA:

OB 6. REDNI SKUPŠČINI PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE	
Fedor Košir, predsednik PZS . . .	297
BOTANIK RAJKO JUSTIN	
Ivan Tominec	304
PUNTA DI FRIDA	
Bojan Zajec	307
IZ MOJIH STEN	
Ivo Reya	312
IZ SPOMINOV NA HERCEGOVINO	
Dušan Čop	319
SMRT V STENI	
Darinka Veselič	322
ODKRITE ZANIMIVOSTI	
Ludvik Zorzut	323
KIKLOPOVO OKO	
Dušan Novak	333
PRAGOZD - POHORSKA	
ZNAMENITOST	
Ing. Oskar Tinta	335
NASA GORA	
Dr. Fr. Sušnik	336
MELANHOLICNA PLANINSKA	
RAZMIŠLJANJA	
Srečko Logar	338
MLADI PISEJO	340
DRUSTVENE NOVICE	341
IZ OBCNIH ZBOROV	346
ALPINISTIČNE NOVICE	349
IZ PLANINSKE LITERATURE	351
RAZGLEDE PO SVETU	353
NASLOVNA STRAN:	
Kmetija Končnik pod Peco (1100 m) - Foto Stanko Kotnik	
PRILOGA: Mladi pogledi - foto: Tone Erman	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje - Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-15-3-21 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

IZLETNIKI, TURISTI!

Vedno in povsod
sezite po dobri
osvežujoči pijači -
ORANŽADI

izdelek sodavičarstva

Keti Pirnat

LJUBLJANA

Ob 6. redni skupščini Planinske zveze Slovenije

FEDOR KOSIR, PREDSEDNIK PZS

Danes je planinska organizacija v Sloveniji že tako razvita in popularna, da pomeni vodstvo take organizacije zelo resno, obširno pa tudi dokaj težavno in odgovorno nalogo. Že sama dejstva, da se je število članstva v treh letih pomnožilo za 7749 oseb, med tem za 4807 mladincev in pionirjev, da postaja oddih v gorah vse bolj priljubljena oblika izrabljanja prostega časa, da je bilo dograjenih, povečanih ali adaptiranih preko 40 planinskih objektov, zgovorno dokazujejo, da se je v veliki meri povečalo delo in odgovornost vodstev naših planinskih društev in planinske zveze same.

S povečanjem števila članstva smo delno izpolnili našo nalogo, navajati čim več ljudi v planine, vendar vlada še vedno prilično nesorazmerje med obiskovalci planin, katerih povprečno letno število presega 600 000 obiskovalcev, članstva pa šteje naša organizacija le nekaj nad 51 000 članov. Ta primerjava nam pokaže, da bi bila množičnost v naši organizaciji lahko še mnogo večja, kajti le z množičnostjo bo izpolnjena naša želja, da bomo imeli čim bolj zdrav rod mladih ljudi, ki bo kos vsem nalogam.

Močan razmah turizma je že sedaj delno izpremenil klasične oblike planinskega udejstvovanja, pričakovati pa je, da bo prodor turistične dejavnosti v nekdanj čisto planinska področja še nadalje vplival na planinske pohode, vplival pa bo tudi na gospodarski razmah in na gospodarsko dejavnost naših koč in domov, ki so trenutno še skoraj povsod v planinsko-turističnih predelih edini objekti, ki služijo tako planinskim kot tudi turističnim obiskovalcem teh področij.

Ugotoviti moramo, da prihaja vedno bolj do izraza dejstvo, da sta prav v Sloveniji turizem in planinstvo tesno povezana, da se dopolnjujeta in da služita istim ciljem, t. j. predvsem oddihu vseh tistih, ki žele svoj prosti čas uporabiti za aktiven odmor bodisi v planinah ali pa kjerkoli v dolini ali ob morju. Turizem in planinstvo se ne izključujeta. Imata le specifične oblike izvajanja, zato načelno nečemo in ne smemo nastopati proti dejstvu, da so nekatera planinska področja danes postala domena turistov. Res pa je tudi, da bi bila

Op, ur.: 27. in 28. maja tega leta se je v Novi Gorici vršila 6. redna skupščina PZS. Ker je bila tedaj redakcija julijske številke PV že zaključena, prinašamo v tej številki iz bogatega materiala naše skupščine le poročilo predsednika PZS. Potek skupščine, njena poročila in sklepe pa bomo objavili v naslednjih številkah. Naročnike in bralce obveščamo, da bo osma številka posvečena 40 letnici ustanovitve TK Skale.

velika škoda, če bi hotel turizem tehnizirati vsa planinska področja, kajti s tem bi izgubili največjo privlačnost naših planin, njihovo prvobitnost in odmak-njenost od dolinskega trušča in hrušča, saj je znano, da mnogi turisti, posebno inozemci že zelo povprašujejo po krajih, kjer bi se odpočili in to ne v velikih hotelih, obdanih z neštetimi žičnicami in vzpenjačami, do katerih vodijo moderne avtomobilske ceste, temveč v mirnih koticčkih, kjer je narava še neizpremenjena, kjer vladata mir in domačnost.

Slovenija je po površini majhna dežela, toda prav vsak njen kotiček je turistično zanimiv in privlačen, posebno privlačne pa so naše planine, ki tvorijo z bližnjo morsko obalo izredno zanimivost. Sodim, da moramo ravno mi planinci z veliko mero razsodnosti in razumevanja pretehtati, kateri planinski predeli naj ostanejo nedotaknjeni. Nepravilne težnje, da mora biti vsaka naša koča povezana z dobro cesto ali žičnico, da mora biti elektrika v vsaki postojanki, da morata obiskovalce povsod zabavati radio in televizija, so v perspektivi prav gotovo škodljive in lahko se nam zgodi, da bomo nekoč še obžalovali, da smo nepremišljeno zapravili planinstvu njegov naravni delokrog. Menim, da bo bližnja proglasitev nekaterih planinskih predelov za narodne parke precej pripomogla k temu, da bodo ti predeli ocvuvani pred modernizacijo, potrebno pa bi bilo predpisati tudi ostrejšje ukrepe za zaščito flore povsod tam, kjer rastejo nekatere vrste cvetic, ki pa polagoma izumirajo ravno zaradi pomanjkanja ali pa nedoslednega izvajanja že obstoječih zaščitnih ukrepov.

Po vsem tem, kar sem povedal, lahko ugotovimo, da je planinstvo v svojem bistvu del turizma in da je zato dolžno skrbeti za to, da bosta lahko turist kot planinec našla v planinskih predelih tisto, kar jima ti predeli lahko nudijo, mislim predvsem na nepokvarjeno naravo, na urejena pota, posebno pa na primerno urejene planinske objekte. Mislim pa, da se dejstvo, da je planinstvo višinski turizem, še ni v zadostni meri pri nas uveljavilo, in da je v primerjavi s planinskim turizmom nižinski turizem mnogo na boljšem. Vzemimo samo dejstvo, da planinska organizacija kljub svojemu premoženju, ki je ocenjeno z nad milijardo dinarji, ne more dobiti kreditov za investicije niti v bankah niti pri natečajih za investicijsko gradnjo v turizmu in gostinstvu. Tak odnos bo nedvomno treba spremeniti, kajti nemogoče je zahtevati od naše organizacije, da uredi svoje postojanke tako, da bodo primerne tudi za turistični obisk, obenem pa je organizaciji onemogočeno dobiti kjerkoli denarna sredstva. Podkrepitev taki zahtevi je tudi število inozemskih obiskovalcev v naših planinah, ki iz leta v leto narašča, kljub temu da v inozemstvu niti ni posebne propa-gande za naše planine, ker nam tudi za tako propagando manjka denarnih sredstev.

Spričo naglega razvoja ima planinstvo pri nas dvojen pomen. Njegova osnovna naloga je in bo pač ostala ta, da skušamo usmeriti čimveč mladih in odraslih ljudi v planine, ker vemo, da je hoja v planine najboljša oblika odmora in da vsebuje še vrsto drugih momentov, ki ugodno vplivajo na razvoj značaja in volje posebno pri mladini.

V vse večji meri pa se pojavlja v planinstvu tudi druga komponenta in sicer gospodarski pomen planinstva, ki s svojimi objekti in nekaj sto tisoč obiskovalci gora sodeluje pri ustvarjanju narodnega dohodka in pri krepitvi gospodarske moči komun, posebno tistih, v katerih območju se planinske postojanke nahajajo. Gospodarska komisija pri PZS je izdelala zanimive analize, ki so priložene poročilu in ki razčlenjujejo vso planinsko gospodarsko dejavnost. Gospodarska komisija je prišla do zanimivih ugotovitev, ki pa niso vedno ugodne

za naše planinsko gospodarstvo. V mislih imam predvsem način zbiranja sredstev za investicijsko graditev in pa ekonomično izkoriščanje naših planinskih objektov. Vse doslej je bila PZS nosilec vseh večjih investicijskih sredstev, ki jih je dodeljevala ali posojala posameznim planinskim društvom, ki so potem ta sredstva uporabila in jih v mnogih primerih še pomnožila posebno s prostovoljnimi delom. Nekatera društva so bila že tako navajena na kredite in dotacije s strani PZS, da so se le malo ali nič angažirala pri zbiranju sredstev iz lokalnih virov, ko pa so ti viri z letošnjim letom tudi v republiškem merilu za PZS ugasnili, smo se naenkrat znašli pred dejstvom, da ne vemo, od kod bi vzeli sredstva za investicije in včasih celo sredstva za tekoča nujna popravila naših objektov. Precej jasno je, da posebno materialno slabše situirane komune ne bodo mogle dati planinskim društvom večjih sredstev, zato bi bilo za bodočnost treba predlagati, da bi bila v vsakoletnem republiškem proračunu določena vsaj minimalna sredstva za planinske investicije, vezati pa bi jih bilo na lokalno participacijo. V ta namen bi bilo potrebno zbrati vse podatke o investicijski izgradnji kapacitet na posameznem področju, obenem pa podatke o višini in virih financiranja. Res je sicer, da PZS iz vsakoletnih zbranih anuitet za posojila, ki so bila dana društvom, in iz sklada za pomoč visokogorskim postojankam lahko dodeljuje manjše kredite, toda vse to ne more zadovoljiti precejšnje potrebe, posebno pri večjih investicijah, ki so nujne ravno zaradi naraščajočega števila obiskovalcev naših postojank, zaradi hitrejšega propadanja gradbenega materiala v višinah in zaradi potreb po kvalitetnem izboljšanju zastarelih naprav v planinskih kočah in domovih.

Pri zbiranju sredstev vsaj za tekoče potrebe je zelo važna tudi politika cen v naših domovih in kočah. Ta je bila do pred kratkim vse prej kot dobra, bila je kratkovidna in je škodovala predvsem društvenim blagajnam samim. Šele prav v zadnjem času opazamo na tem polju nekaj izboljšanja, toda zdi se mi, da društva ne morejo razumeti tega, da so in morajo biti ravno planinski objekti v današnjem času viri primernih materialnih sredstev naših društev.

Že prej je bilo poudarjeno, da nižinske postojanke, ki naj služijo za izhodišča na okoliške vrhove, služijo v mnogo večji meri raznim veselim družčinam z motornimi vozili, ki se zalagajo z jedačo in pijačo po nižjih cenah kot pa v gostiščih v mestu. Tudi cene v višinskih postojankah nikakor niso ekonomske, saj je struktura cene za višinske postojanke mnogo višja zaradi prevozov, nošenj in sličnih faktorjev. Upravičeni so torej očitki, da ne moremo in ne smemo prositi oblastnih organov za denarna sredstva prej, dokler nismo izkoristili lastnih možnosti za zbiranje dohodkov. Neupravičena je tudi trditev, da bi z visokimi ali vsaj ekonomskimi cenami v naših postojankah onemogočili obisk finančno šibkejšim osebam, posebno mladini. S primerno skromnostjo in s konsumacijo preprostejših jedi je obisk možen slehernemu tudi finančno šibkejšemu državljanu. Pri vsem tem pa moramo vedeti, da sta sklep o primernih cenah v planinskih postojankah, posebno o cenah za alkoholne pijače, sprejela že naša zadnja redna skupščina in lanskoletni plenum, torej najvišja organa naše organizacije in da je zato dolžnost naših društev, da te sklepe spoštujejo in jih izpolnjujejo, kar bo v korist predvsem njim samim.

Če k prej navedenim dejstvom dodamo še nevšečnosti, ki jih v planinskem gostinstvu predstavlja neizvežbana delovna sila in pa statistično ugotovljeno dejstvo, da se giblje letna zasedba nastanitvenih kapacitet v naših domovih približno le 33 dni v letu, potem moramo zaključiti, da se je treba resno spoprijeti s temi in temeljito preusmeriti našo gospodarsko dejavnost, ki bo ob pravilnem izvajanju lahko postala dober vir dohodkov naših društev.

Že prej sem omenil, da ima planinstvo dvojno nalogo, in sicer osnovno, ki izvira že iz samega imena naše organizacije, in pa svoje gospodarske naloge, katerih značilnost sem na kratko opisal v prvem delu tega poročila. Prihajam sedaj na naše osnovne naloge v alpinizmu, v delu z mladino, v propagandi, v gorski reševalni službi in v planinski založbi. Vse te dejavnosti so neproduktivne in ne donajajo nikakih dohodkov, nasprotno terjajo precejšnja finančna sredstva. Nihče ne more zahtevati, da bi na primer profesionalni delavci brezplačno in iz idealizma gradili in popravljali planinska pota ali pa da bi gorski reševalci izgubljali svoj redni zaslužek zato, ker morajo reševati ponesrečence, vemo pa, da so vse te dejavnosti nujne, če hočemo omogočiti planincem varno hojo v gore. Vse to ponovno potrjuje, da je materialna plat planinstva važna in da pomeni podlago za vse ostale dejavnosti planinstva.

Predvsem želim seznaniti skupščino z enim naših dosedanjih največjih dosežkov slovenskega alpinizma, s prvo jugoslovansko odpravo slovenskih alpinistov v Himalajo v času od aprila do avgusta leta 1960. Letos praznujemo 40-letnico ustanovitve organiziranega slovenskega alpinizma, ki je pričel z načrtnim delom z ustanovitvijo turistovskega kluba »Skale«. Naš alpinizem se je postopoma razvijal skozi vseh teh 40 let in kot logičen zaključek je sledila lanskoletna odprava v Himalajo. Res je sicer, da smo prišli v Himalajo že z zamudo in da nismo sodelovali pri osvajanju njenih najvišjih vrhov, toda dela je v Himalaji še ogromno in še vedno se lahko uveljavimo pri marširanjem novem vzponu, pri marsikaterem novem odkritju in tudi pri znanstvenih raziskavanjih, toda za to je pač potrebno misliti na organizacijo in sestavo novih himalajskih odprav. Če teh ne bo, bomo ponovno zaostajali in tudi zanimanje za alpinizem bo zamrlo. Vedeti moramo, da se mnoge države, ki pred vojno alpinistično sploh niso bile znane in pomembne, danes močno udeležujejo v Himalaji, nekatere države, posebno Poljska, pa so zopet obnovile svoj sloves odličnih alpinistov, ki so si ga priborile že pred vojno.

Našo odpravo je organiziral poseben Himalajski odbor pri PZS. Premostiti je bilo treba precej težav in predsodkov, da so bila končno zbrana denarna sredstva in izdelana oprema, žal pa je bil cilj odprave po indijskih oblasteh določen in dovoljen mnogo prepozno, da bi se člani naše odprave nanj lahko temeljito pripravili. Odprava je porabila približno 20 milijonov dinarjev, opremljena je bila s pretežno doma izdelanimi rekviziti, imela je s seboj domačo konservirano hrano in je štela 7 članov, in sicer vodjo, zdravnika, novinarja in 4 alpiniste. Njen uspeh je gotovo precejšen, saj je utrla novo pot na dva himalajska vrhova, obenem pa je dostojno reprezentirala našo državo v inozemstvu. Vsa doma izdelana oprema se je odlično obnesla, kar pomeni tudi afirmacijo naše mlade povojne industrije. Mnoga inozemska poročila in revije so zabeležile njen uspeh in ga pozitivno ocenile, bilo pa je v zapadnih planinskih revijah tudi dvoje omalovažujočih kritik in sicer s strani piscev, ki sodijo, da so vrhunske storitve v alpinizmu pridržane le nekaterim izbranim zapadnim alpskim deželam. Izkušnje, ki si jih je naša prva odprava pridobila, so dragocene in jih bomo s pridom uporabili za bodočo organizacijo takih in podobnih ekspedicij.

S tem, da je bilo potrebno mnogo časa in dela za dobro organizacijo naše himalajske odprave, pa naši alpinistični delavci niso zanemarili dela na domačih terenih. Izkazalo se je, da je zelo koristna oblika stika s članstvom tako v alpinizmu kot pri mladini organizacija najrazličnejših tečajev. Res je sicer, da sta tako alpinistična kot mladinska komisija za letne in zimske tečaje potrošili

precej denarnih sredstev, toda obisk tečajev in njihov efekt sta odtehtala vložena sredstva.

Za bodočnost bi bilo potrebno prirejati čim manj tečajev v republiškem merilu, ker za veliko število obiskovalcev ni niti primernih prostorov niti primernih krajev, prirejati pa bi bilo tečaje za manjša področja in vedno izbrati druge predele, tako da bi alpinisti spoznali stene vseh naših Alp, mladinci pa čimveč krajev naše domovine.

Ob tej priložnosti naj omenimo še zimske ocenjevalne vožnje, ki jih sedaj že tradicionalno prirejata alpinistična in mladinska komisija. Udeležba na teh prireditvah je tolikšna, da so postale te vožnje vsakoletna najmnogičnejša smučarska prireditve v Sloveniji. Iz tega lahko povzamemo, da je pri nas še vedno velik interes za turno smučanje, da pa ni organizatorjev in vodnikov, ki bi to zvrst zimskega planinstva propagirali in izvedli.

V zvezi z alpinistično dejavnostjo bi bilo omeniti tudi to, da je PZS, odnosno komisija za alpinizem v pretekli poslovni dobi zopet skušala organizirati službo vodnikov, odnosno jo ponovno oživeti. Ta misel se je porajala iz potrebe, kajti razne potovalne agencije in tudi posamezniki so se večkrat obračale na PZS in na društva za inozemske skupine, ki bi želele obiskati naše planine, pa jim razmere in možnosti vzponov v naših gorah niso znane. Klasičnega vodništva danes pri nas ni več možno oživljati, ker zanj ni nikake potrebe. Planinci domačini hodijo v planine brez vodnika in to predvsem zaradi tega, ker je mreža potov in markacij v naših gorah izdelana in so tudi vse plezalne smeri več ali manj znane in opisane. Potreba za vodnike inozemskih skupin pa obstaja, toda ti vodniki morajo imeti poleg strokovnega znanja o vodništvu v gorah še drugo izobrazbo in druge kvalitete — obvladati morajo vsaj en tuj jezik in biti morajo zavedni državljani, kajti tujci le preradi z veliko mero skepse izprašujejo naše ljudi o naši družbeni ureditvi. Jasno je, da bo pravilen odgovor na ta vprašanja dal lahko le dober državljan, ki mu je poznana graditev socializma pri nas in ki tudi sam kakorkoli sodeluje pri tem ustvarjanju. PZS je na hitro roko priredila za tiste, ki so se zanimali za vodniško službo nekakšne začasne izpite. Toda izkazalo se je, da je bilo to premalo ter bo treba stvar še pretehtati in pravilno urediti. Želimo tudi, da bi izprašani vodniki ustanovili svoj odsek ali skupino, ki bi bila vezana bodisi na alpinistično komisijo pri PZS ali pa direktno na upravni odbor, ki bi redno prirejal tečaje za nadaljnjo izobrazbo in izpopolnitev gorskih vodnikov.

Posebno dejavnost v planinski organizaciji razvija gorska reševalna služba. Na tem mestu ne bi našteval nešteti reševanj, požrtvovalnosti in tovarištva, ki so jih člani GRS v svojem skoraj 50-letnem obstoju izkazali ponesrečencem, opozoril bi predvsem na dve veliki in važni akciji, ki jih je komisija za GRS v zadnjem času začela, akciji, ki naj GRS omogočita nemoteno in sodobnim razmeram primerno poslovanje.

GRS vrši službo, ki bi jo ob pomanjkanju naših reševalcev morali vršiti odgovorni organi, katerim je poverjena skrb za red in varnost državljanov. Iz te ugotovitve izhaja zaključek, da je služba naših reševalcev javna služba, vendar do danes kot taka še ni priznana in tudi njeni dohodki niso stalni, temveč so odvisni več ali manj od dobre volje darovalcev. Vse to ovira normalen razvoj te službe, ki ima izrazito humanitaren značaj. Komisija za GRS je v zadnjem času pokrenila pri pristojnih forumih vprašanje priznanja te službe kot javne službe, analogno ureditvi gasilske službe pri nas in tudi vprašanje rednega vsakoletnega pritoka denarnih sredstev tako za stroške reševanja kot za nabavo moderne reševalne opreme. Razgovori so v teku in

potekajo ugodno, vendar mislim, da bi morala tudi naša skupščina kot najvišji organ naše organizacije dati tej pobudi vso podporo.

Druga velika pobuda, za katero je dala iniciativo komisija za GRS, pa je nujna brezžična povezava vseh ogroženih točk v naših gorah z Ljubljano. V tej smeri je bilo že nekaj napravljenega, našim tehnikom je uspelo povezati Dom na Kredarici s centralo v Ljubljani, odprto pa je še ostalo vprašanje povezave mnogih drugih terenov z Ljubljano in tudi ustanovitev stalne službe v Ljubljani, ki bi lahko prestrezala brezžične pozive za pomoč ponesrečencem in jih prenašala na centralo Gorske reševalne službe v Ljubljani. S tako povezavo bi bile omogočene hitre intervencije naših reševalcev v primeru nesreče in marsikatero človeško življenje bi bilo rešeno.

Tehnična izvedba teh del ni tako težak problem, problem je le denarno vprašanje in denarna sredstva za inštalacijo in vzdrževanje vseh teh zvez. Z brezžično povezavo in z nakupom moderne reševalne opreme, vključno morebiti tudi helikopterjev, bi naša GRS svoj način dela modernizirala in res lahko hitro in uspešno intervenirala pri vseh gorskih nesrečah, ki sicer ne naraščajo sorazmerno s povprečnim obiskom v naših gorah, ki pa so vendarle številne.

O delu z mladino sem že nekaj povedal. Rad bi dodal še to, da znaša število mladincev in pionirjev v naši organizaciji že 21 498 članov in da to število še raste. Delo z mladino je gotovo eno od najodgovornejših in zato mu moramo posvetiti največjo skrb. Predvsem je treba najti take oblike dela, ki mladino navezujejo na organizacijo in ki ji obenem nudijo vse tisto, kar mladina želi in pričakuje od organizacije. Menim, da je najpravišnje, da mladini sami prepustimo čimveč vodstvenih poslov, da bo dobila zavest in občutek, da je od njenega dela in upravljanja odvisen napredek in uspeh mladinskih odsekov. Mladinska komisija pri PZS že uvaja tak sistem dela in prireja vsakoletne tečaje za vodnike mladinskih odsekov. V teh tečajih se vrstijo predvsem mladi ljudje, ki potem v svojih matičnih planinskih društvih prevzamejo vodstvo mladinskih odsekov. Odrasli člani društev, ki jim je poverjena skrb za mladino, morajo le v toliko bdeti nad mladinskim delom, da ne bi prišlo v mladinskih odsekih do kakih nepravilnih teženj, ali pa, da se ne bi mladina lotevala v gorah takih podvigov, ki njenim letom in njihovemu zdravju niso primerni.

Mislím, da tudi ni važno, če prevzamejo mladinski odseki v naših društvih naloge, ki nimajo čisto planinskega karakterja, važno je to, da je mladina kjerkoli pod nadzorstvom organizirano povezana in da ji organizacija nudi določeno vzgojo in jo pravilno usmerja v njenem delovanju. Nujno je, da društva izbirajo za delo z mladino svoje najboljše člane, predvsem pa tiste, ki razumejo psiho današnje mladine.

O gorskih potih in drugih napravah, ki omogočajo varno hojo po naših gorah, je bilo že večkrat napisano mnogo pohvalnih besed. Res je sicer, da so nekateri sektorji naših poti zaradi malomarnosti odgovornih društev zapuščeni in slabo vzdrževani. Res pa je tudi, da so nekateri nezadovoljni planinci takoj pritožujejo, če je na kaki poti le en klin izdrt ali pa varovalna žica pretrgana. V splošnem pa še vedno drži dejstvo, da so naša pota dobro vzdrževana in zavarovana. Pojavilo pa se je še drugo vprašanje in sicer to, ali je v naših gorah še potrebno graditi nova pota in s tem omogočiti dostop v predele, ki so bili do sedaj pridržani le za nekatere izbrance in samohodce, kjer je še bogastvo planinske flore nedotaknjeno in kjer ne teče številna reka obiskovalcev naših vrhov. Odgovor ni težak. Če smo ugotovili, da obstoji v naših planinah že dobra mreža potov in da so pota tudi zadovoljivo označena, potem ni kake posebne potrebe, da bi gradili še nova. Če bi se pa pokazalo, da

zgradimo novo pot, ki bi olajšala dostop na kak vrh ali omogočila boljšo zvezo med različnimi planinskimi področji, kot je na primer pot s Kriških podov čez Bavški Gamzovec na Luknjo ali pa Jeseniška pot čez Prisojnik do Mlinarice, potem ne bomo pomišljali, da bi začeli s takim delom.

Vsekakor pa smo upravičeno ponosni na našo planinsko transverzalo, ki njenim obiskovalcem odpira vse lepote našega gorskega sveta od Maribora do slovenske obale in ki je vzbudila velik interes v vseh naših republikah, vzbudila pa je tudi idejo o jugoslovanski planinski transverzali, ki bi obšla gorski svet naše celotne države.

O naši propagandni dejavnosti bi bilo dobro razpravljati predvsem iz vidika njene decentralizacije. V preteklem letu so levji delež propagande za planinstvo opravili udeleženci naše himalajske odprave, ki so v nešteti predavanjih širom po Jugoslaviji zbudili pri vseh slojih prebivalstva velik interes za planinsko udejstvovanje. Omeniti je le treba, da je bila v Ljubljani velika unionska dvorana štirikrat napolnjena in da bi jo še napolnili, če bi predavanja ponavljali. Seveda domačih himalajskih predavanj ni vedno na razpolago. PD Ljubljana-matica si je često pomagalo z inozemskimi predavatelji pa tudi mnogo domačih avtorjev se je zvrstilo. Način propagande za planinstvo, kot ga je organizirala Ljubljana-matica, bi si lahko vzela za vzgled tudi druga društva in bi si na ta način pridobila širok krog simpatizerjev. Pogrešamo pri naših društvih razstavnih omaric, v katerih bi bile razstavljene uspele fotografije društvenih članov, objavljali bi se društveni izleti, društvene novice in razne druge zanimivosti. Težišče propagande naj bo torej predvsem pri društvih, propagandna komisija pri PZS pa naj prevzame naloge, ki imajo republiški značaj, tu mislim predvsem na propagandno dejavnost, ki zadeva vsa naša planinska področja.

Na področju propagande smo posebno šibki v prispevkih za naše dnevno časopisje, za naše revije in druge publikacije. Pravilno bi bilo, da o tem podrobneje razpravlja tudi naša skupščina in sprejme ustrezne sklepe.

Na te misli bi navezal nekaj besed o predlogu načelnika planinske založbe. Predlaga ustanovitev kulturno-literarnega odseka. Ta bi imel naloge, ki se močno prepletajo s propagandnimi nalogami. Morda bi bilo umestno, da se planinska založba z bodočim kulturno-literarnim odsekom in propagandna komisija združita, saj je razvidno iz poročila upravnega odbora, da imata tako založba kot propagandna komisija le po enega človeka v svojem sestavu. Z združitvijo obeh sektorjev dela in s pritegnitvijo novih sodelavcev, predvsem v kulturno-literarni odsek, bi se obe dejavnosti okrepili in si ustvarili temelje za boljše delo.

Program dela bodočega kulturno-literarnega odseka je izredno bogat in bi lahko napravil ob pravilnem izvajanju mnogo koristnega na kulturnem področju planinstva. Literarno plat dela je planinska založba doslej izvajala v mejah možnosti. Z leti je bilo izdanih nekaj knjig, ki so za silo mašile vrzeli v naši tako skromni planinski literaturi, zadnja knjiga pa, ki jo je izdala planinska založba in sicer Evgena Lovšina: Gorski vodniki v Julijskih Alpah, je dragocen prispevek pri spoznavanju našega gorskega sveta, posebno pa ljudi, ki so živeli in še žive v tem svetu in mu dajejo svoje karakteristično obeležje. Žal ugotavljamo, da tudi ta skromna planinska literatura ne najde dovolj odjemalcev, čeprav bi bilo pričakovati, da bo vsak planinec z veseljem segel po literaturi, ki je njegovemu mišljenju in čustvovanju tako blizu.

Zelo težak problem je tudi izdajanje Planinskega Vestnika. Naročnina je prenizka, naročnikov je v primerjavi s številom članstva prav malo, tiskarske usluge pa so iz leta v leto višje. Mimo vsega tega ni pričakovati, da bi Planinski

Vestnik tudi v bodoče dobival subvencijo iz republiškega založniškega sklada, zato mora naša skupščina sprejeti sklepe, ki bodo omogočili nadaljnje nemoteno izhajanje našega glasila. Če ne bomo našli načina za korenito sanacijo finančnih pogojev za izdajanje naše revije, se lahko zgodi, da bo moral Planinski vestnik po 66 letih obstoja prenehati izhajati, kar pa bi bilo naši organizaciji v škodo in kulturno sramoto.

Mnenja sem, da bi tudi naša društva lahko ustanavljala kulturno-literarne odseke, ki bi imeli gotovo dosti dela tako z raziskovanjem zgodovine gorskega sveta in vzponov v njihovem okolišu kot tudi s pisanjem primernih člankov za našo revijo.

S temi kratkimi izvajanji sem želel prikazati skupščini, kakšno je trenutno stanje naše organizacije in kaj bi bilo v bodoče potrebno storiti, da bi bil naš napredek še večji in hitrejši.

Ker slavimo letos 20. obletnico začetka naše ljudske revolucije, ki jo bomo proslavili poleti v Vratih obenem s proslavo 40-letnice organiziranega slovenskega alpinizma, bi bilo prav, da ne proslavljamo teh obletnic le na manifestativen način, temveč z intenzivnejšim delom v naši organizaciji, ki lahko mnogo pripomore k zdravstvenemu in kulturnemu napredku naših ljudi. Pretekla povojna leta so nam jasno pokazala, da so sedanji časi nadvse primerni za sproščanje iniciative vsakega posameznika in tudi planinskega kolektiva kot celote.

Zahvaljujem se vsem sodelavcem tako v dosedanjem upravnem odboru Planinske zveze Slovenije, posebno pa vsem sodelavcem v naših društvih, ki so žrtvovali mnogo svojega prostega časa za napredek in rast planinske organizacije.

Botanik Rajko Justin

IVAN TOMINEC

Planinci se v gorah kaj različno izživljajo. To kaže ves razvoj planinstva pri nas in drugod, to je razvidno tudi iz glasila naših planincev. V tem je shranjena skoraj vsa zgodovina slovenskega planinstva in slovenskega alpinizma.

V raznih dobah svojega razvoja sta naše planinstvo in naš alpinizem izpolnjevala različne naloge: nacionalne, znanstvene, vzgojne, družbene, športne itd. Na dosežene uspehe smemo biti ponosni. Zato je gotovo zgrešeno očitati slovenskemu planinstvu, pa naj gre za nekdanje delo planinskih društev ali za sedanjo planinsko organizacijo z močnejšim poudarkom množičnosti, družbenega in vzgojnega momenta, zamudništvo samo zato, ker še nismo odprli dostopa v vse koticke naših snežnikov »motoriziranim planincem«.

Tehniški napredek se tudi pred našimi gorami ne bo ustavil, že sili vanje. Kaj bi žalovali! Pretiravati pomen tega napredka, ki ni bistven za planinstvo, pa je zgrešeno.

Prvih pionirjev planinstva na naših tleh ni prestrašilo pomanjkanje potov in vsakršne udobnosti v grah. Tja jih je gnala ljubezen do prvobitne alpske prirode. V tej je našel vsakdo svoje zadoščenje, svoj način doživljanja alpskega sveta. Med nagibi, ki so pripeljali prve planince tudi v naše Alpe, ni na

zadnjem mestu ljubezen do cvetnega bogastva gorskega sveta. O tem pričajo slavna imena, kot n. pr. Hacquet, Scopoli, Wulfen, Hladnik, Paulin in tudi ime skromnega Rajka Justina, ki naj mu bodo posvečene te vrstice.

Naše gore so odkrili svetu pravzaprav prirodoslovci, predvsem botaniki. Danes že prav dobro poznamo floro naših Alp, nahajamo pa še vedno nova rastišča posameznih vrst. Zato so naše gore še danes torišče raziskovalnega dela posebno za floriste, kot je bil Rajko Justin, neutrujen pešec, ki mu pri iskanju redkih, morda še neznanih rastlin ni bil noben dan prevroč, nobena strmina prenaporna, nobena nevarnost prevelika, da je le prišel do zaželenega cilja. Zato pa je poznal slovensko floro kakor malokdo.

Prijatelj mi je opisal Rajka Justina takole nazorno: Lahko je na slepo segel v rušo in utrgal polno pest cvetov, listov, stebel, plodov in korenin, pa ti je nato z zanesljivo natančnostjo povedal, katere rastline cvet, plod, list itd. ima v rokah. Za tako znanje je seveda potrebna dolga vaja in skušnjava, nadarjenost pa velika ljubezen do najlepšega, kar nam nudi gorska narava.

Justin je bil dober in vztrajen pešec. Prehodil je vse naše Alpe in tudi slovenski nižji svet, vse to z namenom, da bi spoznal in zbral floro slovenske zemlje, odkril še neznane rastline in nova rastišča znanih vrst.

Kako vztrajen pešec je bil, priča tudi to, da je bil skoraj vsak dan na Šmarni gori, da ga pri tem ni zadrževal ne dež ne sneg.

Bil je tudi dober kolesar. Tvegala je dolgo pot na kolesu v tedanjo Srbijo, da bi videl in spoznal bratski narod in njegovo življenje.

Rajko Justin se je rodil 15. avgusta 1865 v Ljubljani v obrtniški družini, ki je stanovala v Florjanski ulici tik pod Gradom, po katerem je lazil in že deček spoznaval naravo.

V Ljubljani je hodil v osnovno šolo in dovršil štiri razrede realke. Ljubezen do rastlin mu je netil njegov profesor prirodoslovja Nemeč Wilhelm Voss, učen botanik in dober učitelj, avtor nemško pisane Zgodovine botanike na Kranjskem. Tega moža se je Justin z ljubeznijo in hvaležnostjo spominjal vse življenje.

Po končani nižji realci se je vpisal na učiteljske v Ljubljani, zaradi odločne narodne zavesti pa je moral učiteljske študije nadaljevati v Celovcu in končati v Kopru, kjer je leta 1885 maturiral. Razumljivo je, da se je tudi učiteljski največ ukvarjal z botaniko. Delal je botanične ekskurzije in si kupoval strokovno literaturo, tako da je bil že v šolskih letih priznan botanik.

Njegova prva učiteljska služba je bila v Črnomlju (1886—1888). Iz Črnomlja se je preselil na Preloko nad Kolpo (1889). Nato je prevzel mesto šolskega upravitelja v Štrekljevcu pri Semiču. L. 1895 je bil premeščen v Vreme na Krasu. Bližnja Vremščica s svojo bogato in zanimivo floro postane torišče njegovih botaničnih raziskovanj. Medtem ko je dotlej pisal poljudne razprave o divje rastočih rastlinah: belem repu, zvončkah, krizantemah, hiacintah, tulipanih, solati, dišeči perli, črnem telohu, lepotičnem mahu, rudbekijah, kamenokrečih, o prezimovanju rastlin, o očnici, se je tu posvetil pravemu znanstvenemu raziskovanju. Z neutrudno pridnostjo je nabiral rastline, določeval njih vrste in opisoval rastišča. Ker mu je bila potrebna latinščina, ki se je ni bil naučil v šoli, se ni ustrašil truda in se je v kratkem toliko naučil, da je mogel v tem jeziku opisovati nove rastline.

Plod natančnega opazovanja, vestnega opisovanja rastlinskih vrst in njih rastišč je študija kraške flore na Vremščici, ki je izšla na 40 straneh leta 1904 v *Mitteilungen des Musealvereines für Krain*. V tem zborniku je izšel nasled-

nje leto tudi opis njegovega botaničnega izleta na Velebit, priobčen tudi v slovenskem jeziku v Planinskem Vestniku l. 1905.

Prirojeni dar za opazovanje in na nešteti izletih izurjeno oko sta mu pomagala, da je hitro in zanesljivo ločil še neznane rastlinske vrste od že znanih. Pri Škocjanu je naletel na novo vrsto zvončnice, ki je dobila po njem ime *Campanula Justiniana*, v dolini Raše pa na še neznanu podvrsto škržolic, imenovano po njem *Hieracium Justinianum*.

Leta 1906 je za »*Österreichische botanische Zeitschrift*« opisal novo najdbo iz Julijskih Alp (*Eine neue Hybride Centaurea Haynaldii* Borb \times *plumosa* Lam. = *Centaurea Vossii* Justin). V tej razpravi pravi:

»Ta hibrid (polutan, križanec) raste v rebreh in na vznožju gore Tošec v Triglavski okolici. Če gremo po poti, ki drži od Vodnikove koče na Velem polju proti planini Tošec in dalje proti Uskovnici (nad Srednjo vasjo), opazimo na zeliščnatih planinskih pašnikih vzdolž steze preko strmin Tošča prav povsod *Centaureo plumoso*. Ko gremo od planšarije, imenovane »Na Tošču«, navzdol, pridemo na grmičast svet, kjer najdemo povsod *Campanulo Haynaldii* in tudi našega križanca. Čim bolj se spuščamo ob grmovju v tesen, tem več je *Centauree Haynaldii* in potemtakem tudi križanca, ki prevladuje posebno na obeh bregovih hudournika in se širi do opuščene planine onstran hudournika, kjer ga polagoma izpodrine *Centaurea plumosa* druga poleg druge. *Centaurea plumosa* je sploh znana samo s Tošca in njegove bližnje okolice, medtem ko nahajamo *Centaureo Haynaldii* tudi v južnih rebreh Črne prsti.

Poimenovanje tega novega križanca naj bo posvečeno v hvaležen spomin mojemu prvemu botaničnemu učitelju in poznejšemu prijateljskemu svetovalcu, za kranjsko floro tako zaslužnemu, žal prezgodaj umrlemu c. kr. profesorju Wilhelmu Vossu.«

Najdba te rastline ga je vzpodbudila, da se je jel močneje ukvarjati z rodом *Centaurea*, za katerega je postal specialist. Deležen je bil sreče, da je odkril in poimenoval še tri križance tega rodu: *Centaurea carniolica* Host \times *macroptilon* Borb. = *Centaurea Puppisii* Just., *Centaurea carniolica* Host \times *Centaurea pseudophrygia* C. A. Mey. = *Centaurea Robičii* Just., *Centaurea carniolica* Host \times *annonica* Heuff. = *Centaurea Pospichalii* Just. Razpravo o teh treh odkritjih je priobčil v »*Österreichische botanische Zeitschrift*«, Jahrg. 1910, Nr. 12.

Za sistematično botaniko pomembna so Justinova odkritja pri nas redkih rastišč. Tako je na botaničnem izletu v Čičerijo odkril na Balkanu razširjeno vrsto dimka *Crepis Blavič* Ascherson. O tej najdbi piše »*Österreichische botanische Zeitschrift*, Jahrg. 1911, Nr. 7/8). Pri vasi Barka v dolini Reke, pod Vremščico in pod vasjo Spodnje Vreme, pa je našel po eno drevo zimzelenega cera (*Quercus pseudosuper* Santi), ki uspeva sicer v južni Istri (gl. Bericht über das Vorkommen einer immergrünen Eiche in Innerkrain. Von Oberlehrer R. Justin (Trebelno in Krain). *Österreichische botanische Zeitschrift*, Jahrg. 1907, Nr. 12).

Od leta 1911 Justin ni ničesar več napisal. To leto je poslal uredniku »*Carniole*« dr. Gv. Sajivicu razpravo neznane vsebine. V pismu z dne 26. marca ga je urednik netaktno in neutemeljeno odbil. Užaljeni Justin je odložil pero za vedno.

Botanike in botaniziranja kajpada ni opustil. Z nezmanjšano pridnostjo in vztrajnostjo je zbiral rastline za svoj obširni herbarij. Veliko je delal tudi za profesorja Paulina, ki mu je za njegovo »*Floro exsiccatu carniolico*« pri-

skrbel dosti rastlin. Ohranjena pisma kažejo, da je bil s Paulinom tudi v stalnih pisemskih stikih.

Justin si je dopisoval tudi z lepim številom tujih botanikov. Ohranjena so pisma, ki so mu jih pisali: Pospichal in Marchesetti iz Trsta, Domin Karel iz Prage, Pospichill, Witasek, Janchen, Stadlmann z Dunaja, Lyka iz Budimpešte in drugi.

Neutrudno delavnega je iztrgala goram in botaniki šele smrt, ki ga je presenetila skoraj na vrhu Triglava.

Priča tragične smrtne nesreče Branko Pegan iz Rožne doline v Ljubljani pravi v svojem poročilu o nesreči (Jutro 21. VIII. 1938) med drugim: Z vrha Triglava se je moja družba namenila na Aleksandrov dom, dočim je imel g. Justin namen, da se vrne na Kredarico in odtod preko Vodnikove kočice v dolino. Šel je za nami. Naenkrat sem začul za seboj šumenje. Ko se ozrem, vidim, da Rajko Justin pada. Pri prvem klinu je padel. Videl sem, kako drsi, a od sebe ni dal glasu. In že mi je izginil izpred oči. Ustavila se je vsa družba, prišla sta tudi dva Nemca. Z daljnogledom smo iskali, kje je obležal. Tam globoko spodaj je snežišče, tam ga ni bilo. Zaman smo se trudili, da bi našli truplo. Ko pa smo uvideli, da bi ga ne mogli spraviti na greben, smo nadaljevali pot. V Aleksandrovem domu in vse turiste, ki smo jih srečali, smo obvestili o nesreči. Neki Nемец je potem hitel v Mojstrano alarmirat reševalce.

Rajko Justin nam bo ostal za zmerom svetel zgled planinca, v katerem se je družilo športno udejstvovanje neutrudljivega pešca z znanstvenim prizadevanjem, odkriti in pojasnjevati še neznanu v živi naravi.

Viri: V članku citirani znanstveni botanični spisi Janka Justina;

Viktor Petkovšek, Življenje in delo Rajka Justina, Proteus letnik V, 1938, št. 7/8; časopisna poročila v dneh po Justinovi smrti; Justinova korespondenca; ustne informacije pokojnikovega sina Sava Justina, ki mi je dal v uporabo tudi korespondenco svojega očeta; za oboje se mu na tem mestu najtopleje zahvaljujem.

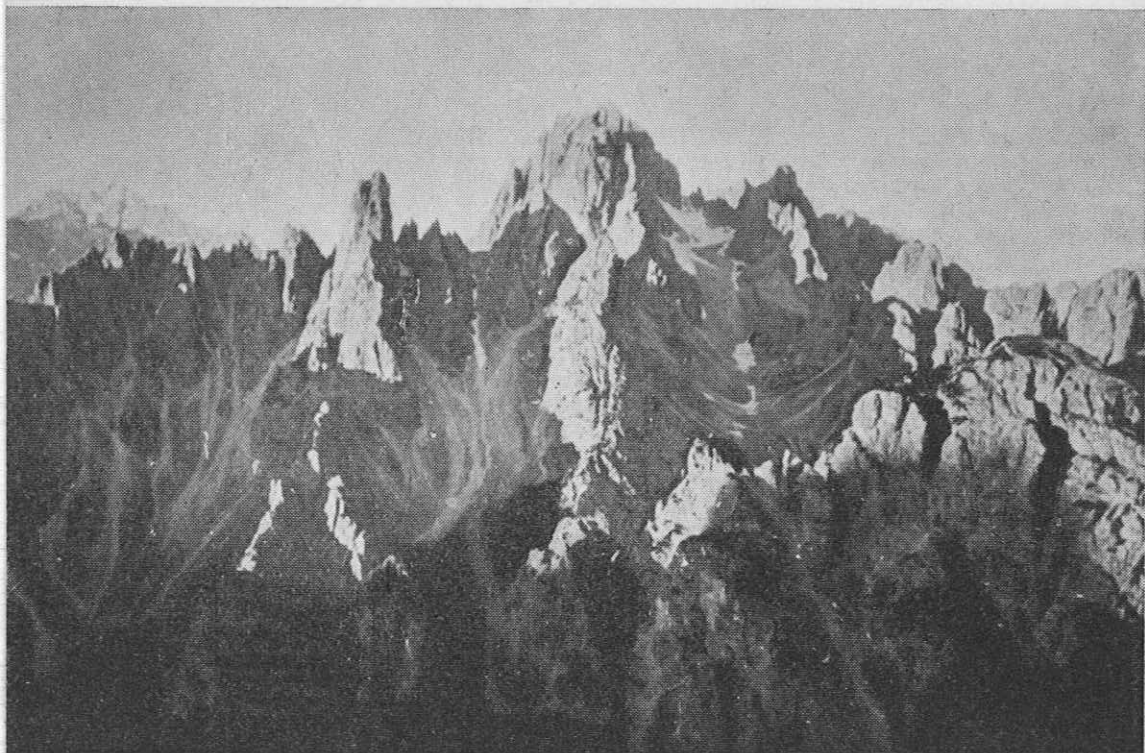
Punta di Frida

BOJAN ZAJEC

Zvečer sedimo v rifugio Lavaredo pod tremi Cinami. Pa pravi eden: »Kaj bo jutri?« Čas je, da vskladimo naše plezalske načrte. Janez in Bači malo izbirata, potem se zmenita za Cassinovo smer v Piccolissimi. Kratko, a lepo (plezalci že vedo, kaj to pomeni). Zdaj tudi midva z Bobom ne moreva v šoder, pa se odločiva za smer Comici v Punta di Frida.

Drugo jutro. Kuhamo in gledamo megle, kako se podijo. Vmes sveti krmežljivo sonce. Vsem nam je jasno, da gremo, brez ozira na megle. Gledamo naveze, ki že hodijo pod steno, kar nama zastane dih: trije gredo proti najini smeri. Strahota. Vstopijo malo bolj desno, kot se nama zdi prav, in se spravijo na nekakšno polico. Tam čepijo kot trije krokarji. V nama se vzbudi upanje. Pograbiva vrvi in kovačijo, pa pod steno. In res — ko sva pri steni, oni trije že lezejo nazaj. Vprašajo naju, kam greva. Suvereno odgovoriva: »Smer Comici«.

Pod vstopom se nekaj časa pričkava, ali sva prav ali ne. Nato se zaženem v steno. Prvi metri so prosti in težki, potem se po lahki prečnici priplazim do

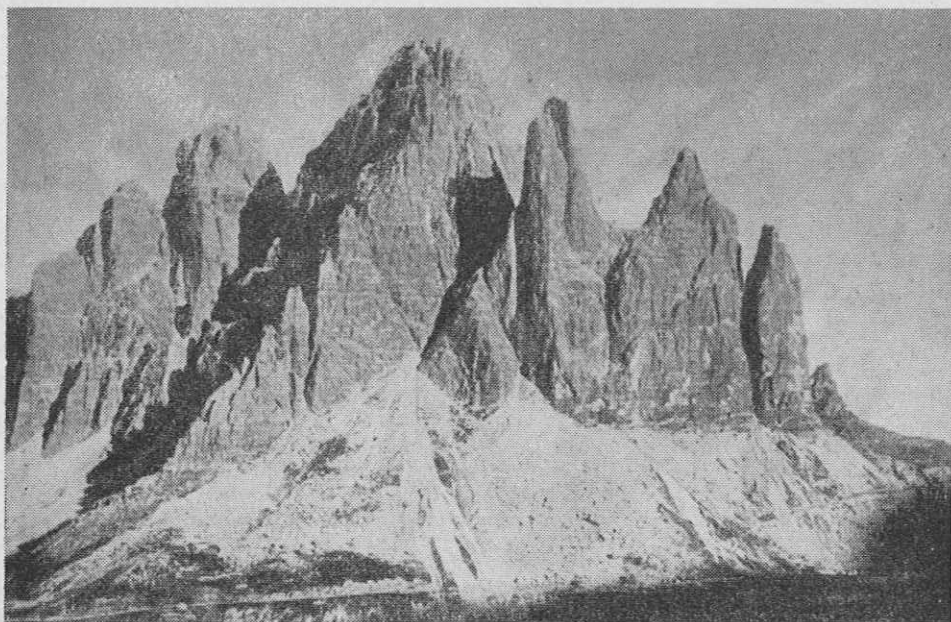
Cudoviti stolpi Cađinov, zadaj dremlje Antelao

Foto Bojan Zajec

resne plezarije. Uživam, ker vem, da je zdaj na vrsti Bob. Ko pride do mene, se prvič ozreva okrog sebe. Sva že dovolj visoko, da je megla pod nama. Iz nje gledajo čudoviti stolpi Cađinov, zadaj dremlje Antelao in skupina Marmarole. Sorapis nama pomežikuje: »No, fanta, kako vama je všeč,« midva pa kolneva, ker sva pustila fotoaparate v šotoru.

Bob začne svoj raztežaj. Lepa, prosta plezarija v čisto navpični skali. Hitro gre. Tulim: »Bob, zabij!« On pa nič. Čez čas komanda: »Pridi!« »Grem« in zlezem za njim. Čepi pod velikim previsom, vpet na dveh klinih. Gleda nezaupljivo ko star maček. Ne verjame, da je smer tako nedolžna, kot je videti. Grem naprej. Skala je strma in ima me, da bi zabil. Pa najdem oprimek in se prerivam naprej kar na svoje. Konec raztežaja je pod ogromnimi rumenimi strehami. Zrinem se mimo majavega bloka in sem na stojišču. Zdaj naju čaka težavna prečnica v desno, ki jo škodoželjno pokažem Bobu, ko prilomasti do mene. Čudovito jo je zmozel. Ko prijadram do njega tudi sam, pogledam naprej — nakar se usedem in izjavim, da sva boljša, kot sem mislil, ker bova zlezla raztežaj, ki naju zdajle čaka. Zajeda je, za katero sva v dolini mislila, da je kamin. Najprej samo navpična, nato previsna. Rumene barve. Klinov ni videti.

Zaženem se noter. Pomaga mi stopna zanka. Nakar se izkaže, da gre v razkoraku. Ko to ne gre več — najdem klin. Vpnem. Čez naslednje metre pridem, da sam ne vem kako. Še kratka oporna drža v Düflerjevem slogu, pa

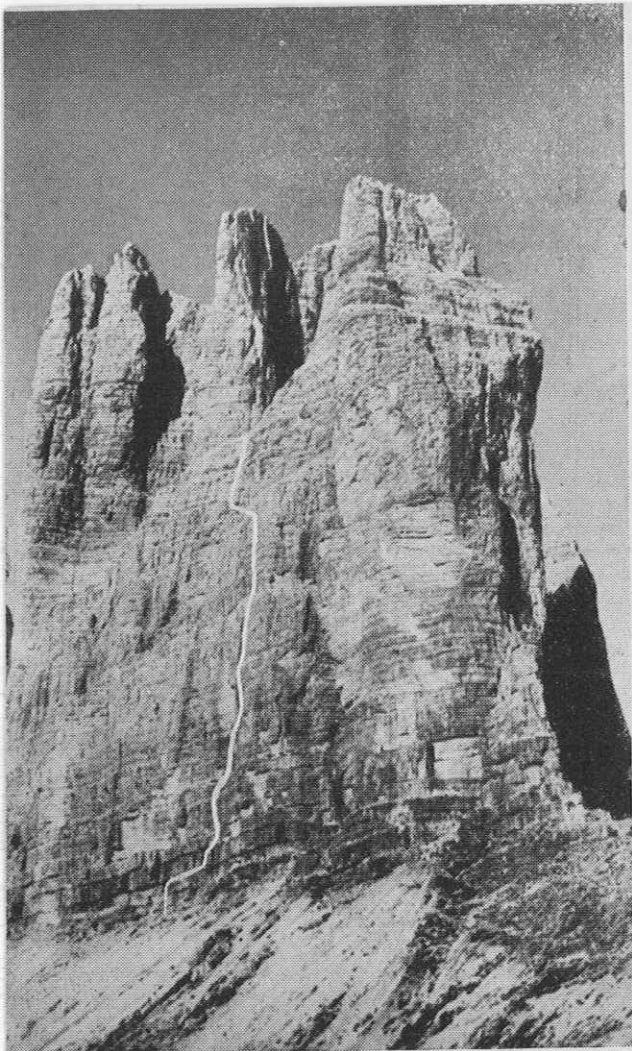
Cine z jugovzhoda

Foto Bojan Zajec

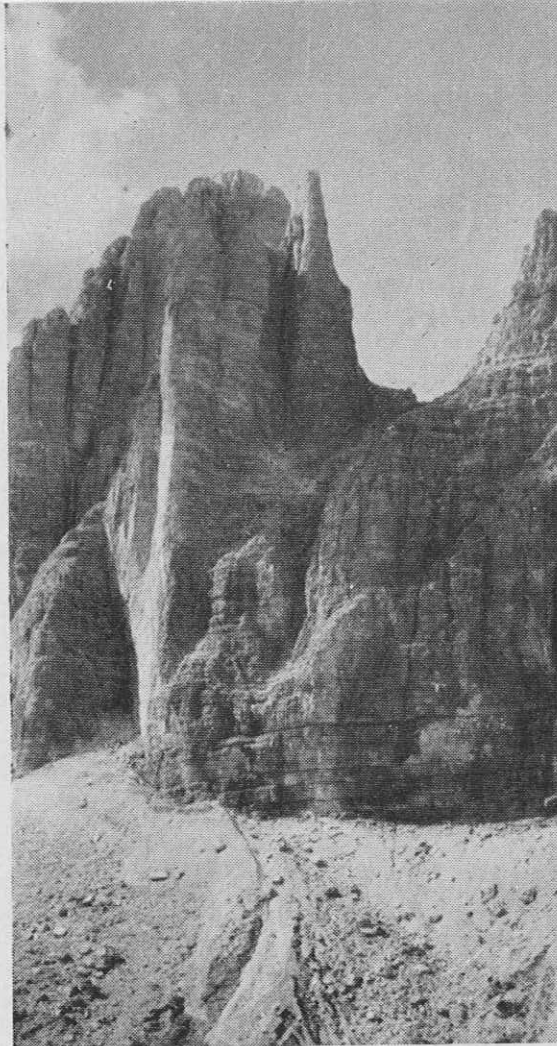
sem spet v nemogočem terenu. Že razmišljam, če bom zadovoljen z govorom, ki ga bo moral imeti Bob, kar zarjovem ko odrasel lev. Klin. Vesel sem ga bolj ko dekleta. Počijem, nato naprej. Kmalu sem pod zaključnim, najbolj previsnim delom zajede. A počutim se varen kot v zibki, saj imam pod seboj nekaj solidnih klinov. Enega svojega (ta bo večer). Hočem čez previs, pa ne gre. Ironija usode — za dva centimetra sem prekratek, da bi dosegel vrh previsa. Te bom že ukrotil, pesjan! Zabijem nov klin, Bob me potegne in dosežem lep svetel kasinček na vrhu. Po stopni zanki pritelovadim do oprimkov, hop — in stojim na stojišču. Saj ni slabo, le za nogo je bistveno premalo prostora. A zato imam kladivo, pa si stop popravim. Z roko pometem kamenje — ni nevarnosti za Boba. Gre v šoder. Kamenje, ne Bob. Ta jo že junaško reže navzgor. Lep je pogled na njegovo rumeno čelado.

Zdajci: »Švist!«. Prižmem se k steni, medtem ko naokrog žvižga. Potem: »Bum«. Kamenček je pristal na — ne, ne, brez skrbi, ne na glavi, na čeladi. Kaže, da je nekdo nad nama. Z brzino reaktivca pride Bob (popolnoma ga razumem) in jo brez besed odkuri mimo mene naprej. Strmina njegovega raztežaja je dolomitska. Preči proti desni in vpije: »Tu boš pa užival!« Lasje se mi ježijo. Prav dobro si predstavljam, kaj bo. Pa ni bilo neprelezljivo. Zelo zanimiv raztežaj, pri nas bi bil nemogoč. Prosta plezarija v rahlo previsni steni, v vsem raztežaju samo en klin. Kot drugače ni bistvenih razlik med našo in dolomitsko skalo, tu je le opazna.

Na zgornjem stojišču spet preklinjam svojo neumnost, ker nimam fotoaparata s seboj. Takih plezalskih scen kot tu zlepa ni najti. A kaj hočem. Prečiva levo in sva v izstopnem kaminu. Videti je nedolžen, pa kar plezaš. Skala je strma do konca, potem pa v pravem kotu preide v šodrišče.

*Stena Punta di Frida in Piccollissime.
Vrisana smer Comici v Punti Frida*

Cine in Punta di Frida

Foto Andrej Aplenc

Zapleševa indijanski ples, pomečeva kovačijo na tla in posediva. Uživam zasluženi počitek, zadovoljen sam s seboj in svetom. Kar začne Bob siliti dol. Kategorično izjavim, da brez mene, nakar se vda v usodo in čaka.

Nepričakovano prilezejo do naju mehurniki, ki so nama prej tako lepo postregli s kamenjem in povprašujejo za sestop. Malo iščejo naokrog in odidejo navzdol v smeri proti Mali Cini, kjer midva slutiva strašanske strehe in skoke. Izjavijo, da so tam gor prišli.

Zdaj Boba ni več moč zadržati. Hoče v dolino in konec. Imam modro misel, da se lahko spustiva po vrvi v grapo med Piccolissimo in Punto di Frido. Prideva na rob — da tja je najman osemdeset previsnih metrov. Nič ne bo. Bob naju nažene nazaj in gor, v smer, kjer gre baje »via normale«, po kateri bova sestopila. Pravi: »Preči levo, saj je čisto lahko, druga stopnja.« Tako težke dvojke še nisem plezal. Po dosti preveč raztežajih doseževa grapo ob Rumenem razu, po kateri gre pristop na Punto di Frido. Najprej plezava navzdol, nato spust po vrvi. Naročim Bobu, koga naj pozdravi in se spustim. Sploh ne junaško. Spustov po vrvi mi pač nismo vajeni, ko imamo doma tako

»Kuhamo«

Foto Bojan Zajec

lepe poti, po katerih pridemo s hriba dol. Dol pridem v enem kosu, tako da naslednji spust po vrvi opravim bolj optimistično razpoložen. Ko je tudi tega konec, odidem kar naprej, da bi poiskal naslednji klin. Tega pa ni. Plezam gor, dol, levo, desno — nič. Ves sem penast. Bob zgoraj tudi besni: »Kaj ga lomiš nenavezan okrog, sem se spravi. Levo mora biti polica.« Ko pridem do njega, nekaj jezno godlja. Naveževa se, gre na rob in pride tudi nazaj. V veliko veselje (domnevam) publike pri rifugio Lavaredo spokava oba nazaj na kraj, kjer sem že bil. Ko Bob pogleda čez rob, ves vesel reče: »Ne bova spala. Tistole spodaj je prava polica.« Glede na to, da sem mu jaz isto rekel že najmanj pol ure pred tem in sicer z istega mesta, je moj komentar neponovljiv.

Klina za spust po vrvi pa ne najdeva. Zato poskuša najti primerno razpoko. Sotrpini v nesreči vedo, da je to dosti lažje reči kot narediti. Ko že hočeva vreči vrv okrog majavega skalnega pomola, se razpoka čudežno pokaže. Zabijem svoj najdaljši klin, malo poskačem na njem, da bi ga preizkusil in se spustim čez rob. Dramatično prijadram mimo črnih streh na polico, po kateri korenjaško odkorakava iz stene. Še bo lepo.

(Bojan Zajec se je smrtno ponesrečil v Koglu nad Bistrico v nedeljo 14. maja 1961. Osmrtnico za njim in njegovim tovarišem bomo objavili v eni prihodnjih številkk.)

Iz mojih sten

I V O R E Y A

*Die größten Ereignisse — das sind nicht unsere lautesten,
sondern unsere stillsten Stunden.*

F. Nietzsche

Pravzaprav mi je potekalo letos življenje, življenje, ki sem ga res čutil, se mu s strastjo predajal in si ga vedno znova želel, le iz nedelje v nedeljo, ko sem se kjerkoli v stenah s tovariši prebijal na njih vrhove. In težja ko je bila stena, lepši mi je bil dan. Srce, še neumirjeno od doživetij minule plezarije, je že v začetku tedna sanjalo o novi steni, novi smeri, in vse delo, ves teden mi je bil prežet le z mislijo — kaj in koliko mi bo poklonila prihodnja nedelja. Tako je mineval čas po bliskovito, dnevi veselja in sreče premaganih težav in uspelih smeri so se nizali kar drug k drugemu, da se mi danes zdi, ko da je bilo vse poletje en sam praznik v gorah. Nepozabno poletje!

Nisem bil edini v tej svoji predanosti goram — na svojih strmih poteh sem srečal marsikoga, enako zamaknjene v svet plati in kaminov, previsov, ozkih poči, v svet nemirnega iskanja in prešernih ur v uspelih smereh. Nam vsem so gore objekt, na katerem preizkušamo svoje moči, tešimo svoja hrepenenja in želje, ki se nam tako prečesto oglašajo v naših mladih srcih, pilimo svoj značaj, skratka dolga je vrsta argumentov, ki utemeljujejo naše početje v gorah. Mogoče je ta poteza pri tem bolj očitna, pri onem manj — vsak hodi pač po svoje v hribe in jim želi iztrgati tisto, kar zase in za svoje notranje zadovoljstvo najbolj potrebuje.

Tudi sam ne bi vedel na vprašanje: »Kaj so tebi gore?« takoj odgovoriti — ne zaradi pomanjkanja odgovora, ravno nasprotno, zaradi obilice odgovorov, katerih vsak je skoraj enakovreden drugemu in vsakemu najdem jasno utemeljitev. Ne ta ali oni moment, ne ena sama črta, misel, kompleks je razlogov, ki me že prav podzavestno silijo v strme plati naših sten. Kopica razlogov! — pa vendar se mi zdi, da vsem v ozadju tiči globoko skrito le eno samo gonilo: neki »hočem«, ki si osvaja čedalje vidnejše mesto v mojih mislih o gorah in o alpinizmu, ki vedno bolj nasilno in zmagovito utemeljuje v meni zahtevo, željo po težjih, drznejših vzponih.

Iz te želje ali pa iz tega hotenja po gorah mi je vstalo nekaj nepozabnih dni. Nekatere teh bi rad opisal tako, kot sem jih tedaj občutil in vase sprejel.

Direktna v Štajerski Rinki

Že tretjič stopam po znani stezi proti Savinjskemu sedlu in to vedno z istim namenom — da preplezam težko sosedo Modec-Režkovi smeri v Štajerski Rinki. Danes sem prepričan, da bova z Lojzom uspela: nekaj težjih vzponov nama je dalo primerno izurjenost in kondicijo, nemogoča zgodnja ura pa, v kateri vsa vstala, govori o odločnem namenu, ki ga imava.

O steni še ne vem mnogo, saj so to najini prvi koraki v Štajersko Rinko. Direktna je bila doslej dvakrat ponovljena, največ sta mi pač o svoji ponovitvi pravila prijatelja Metod in Ludvik, oba Rušana. Njena prva ponovitev — in to

v manj kot osmih urah — je bila lepo delo, škoda le, da sta fanta po tem uspehu tolikanj zanemarila gore. Sanjariti o gorah je sicer lepo, vendar premalo.

Sonce je že krepko seglo v speči Okrešelj, ko sva z Lojzom pri vstopu. Pred nama kipi stena v nebo, strehe visijo visoko nad nama. Z očmi preletiva še enkrat sicer že znano sliko smeri, da nama bo v steni orientacija lažja.

Vstopiva. Prvih nekaj metrov je lahkih, nato pa je treba takoj seči po najtežjem — strmi steni s skopimi, visečimi oprimki.

Lojze kot normalno, kadar lezeva skupaj, prevzame prvi raztežaj. Nikakor ne more do klina, vse poskuša. Stopi niže in zabalansira v tegu vrvi telo do klina, vpne vponko in nadaljuje v težki, navpični steni. Počasi mi teče vrv skozi roke, ko gledam prijatelja v podplate, stena ves raztežaj ne popusti v težavnosti. Potem sledim. Težki so ti prvi metri, ko da bi hoteli preizkusiti plezalca, ali je sploh zrel za vso smer, saj težavnost dosega svoj vrh šele v naslednjih razpetinah. Mimo prijatelja zaplezam v navidez nekoliko lažjo poč oziroma zajedo, ki pa zahteva zaradi previsnosti le precej truda, tako da moram zarjavelemu klinu pridružiti višje še enega.

Sledijo lažji raztežaji v strmi, zato pa odlični skali. Sploh je za vso steno do plati, nad katerimi se dviga Glava, in z izjemo težke prečnice značilna zelo dobra, trdna skala. Isto bi si upal trditi tudi za Modec-Režkovo smer, ki smo jo delali letos v zgodnji jeseni. Ne vem, odkod glas o strašni krušljivosti te smeri. Po dveh treh krušljivih mestih — v katerih se pa z nekoliko povečano pazljivostjo užitek plezanja čisto nič ne zmanjša — pač ne moremo soditi celotne smeri. Modec-Režkova smer v Štajerski Rinki je težka zaradi zelo raznolikih detajlov, zelo zanimiva, užtkov polna plezarija. Vsaj v meni je pustila tako oceno.

Kmalu sva pod črnimi previsi in grozečimi strehami srednjega dela smeri. Prvi vtis, ki ga daje ta del stene, je prav brezupen. Tu je pač konec poti! Šele ko natančneje tehtaš možnosti prehoda, vidiš po prvih pristopnikih izbrano težko — od vseh možnosti pa še najlažjo — prečnico, ki te pripelje iz tega težkega, previsnega pasu stene.

Lojze varuje pod prvo streho. Previsna stena meče telo ven, le dobri oprimki in prepotreben klin me držijo v ravnovesju. Kratko prečenje v levo in smer me pripelje v previs, v poklini sedita že dva klina. Vponka, skozi njo vrv, stopna zanka — počasi le napredujem, še težaven izstop iz previsa in sem pri možicu. Ne počivava dolgo, skrb in nemir zaradi težkega mesta, ki naju še čaka, nama ne dasta postanka. Skala je težka in mokra, pri tem sem še previsoko zlezel, tako da ne morem varovati. Spustim se nazaj in Lojze stopi v prečnico. Prvih nekaj metrov je navpičnih, Lojze jih opravi kar brez klinov in že se drži v poklini, ki odstopa od strehe. Medtem ko imajo roke še kar dobre oprimke, pa ni za noge skoraj ničesar. Nad teboj mogočna streha svojih treh, mogoče štirih metrov, podplati pa stoje v zraku, ki sega prav do gruča ob vzhodju.

Dobro dela Lojze, močan v rokah se meter za metrom pomika v levo in že je preko. Srečen nasmeh potnega obraza govori o zadovoljstvu nad premaganjo težavo. Sledim. Roke so mi utrujene od previsa, zato vem, da ne bo lahko. Pri tem se mi izruje še Lojzetov klin s stopno zanko, tako da obvisim na rokah in se le z veliko težavo potegnem nazaj v začetek prečnice. Vražje nerodno postane vse skupaj, prsti krčevito iščejo oprimke, noge se opirajo v neznatne izbokline, vsak meter hoče biti priborjen v najvišji meri. Nekaj prepotrebnih stopnih zank mi pomaga, da sem le pri prijatelju.

Težka je prečnica, enako težka prvemu kot drugemu. Malo lepote je v njej, zgolj garanje. Sicer pa, ali sploh iščem lepote v gorah? Mislim one lepote, ki se izraža v lahkotnem plezanju tja do četrte stopnje in včasih tudi preko, v slikovitih prehodih in lepih razgledih. Brez dvoma uživam v vsem tem, vendar priznati moram, da mi to ni, niti ne more biti vodilo v mojem alpinističnem življenju. Če bi bilo temu tako, potem bi se plezanje ustavilo tam nekje pri peti stopnji, le redko bi seglo višje. V najtežje me tako pač ne žene iskanje lepote, temveč želja po borbi, po premagovanju težav, ki dviga ceno mojim dejanjem. In nagrada mi je zavest, da sem nekje, kjer meji življenje na smrt. Vendar, da se razumemo: ni mi namen biti boljši od drugih, še zdaleč ne — nimam manjvrednostnih kompleksov — pač pa želim in si prizadevam v svetu gora in sten doseči najtežje, najvišje in le zato najlepše.

Po prečnici nisva počivala. Nad nama se je dvigal še lep del stene. Lahka je. Prijetno, nenaporno plezanje v kolikor toliko kompaktni skali telo docela sprosti.

Mogoče vsem ne bo prav, toda zame se je s prečnico stena nehala in ko se danes v spominu vračam na ta dan, se mi resnično neha na onem mestu. Pač, spominjam se še srečnega prijateljevega obraza, ko sva si na vrhu podala ozojone, umazane roke in ko sta nama srca govorili isto misel: Uspela sva in, fant moj, najina naslednja plezarija mora biti še težja. Vedno vse težje! Samo hoteti je treba. In midva hočeva, mnogo hočeva, mogoče včasih celo preveč hočeva.

Raz Dedca

S težavo se dvignem v stopni zanki, sežem visoko z vponko v naslednji klin in se potegnem zopet za dober meter višje. Prva dolžina Dedčevega raza je čista tehnična plezarija, dvigam se mehanično in sem jezen na vse. Že pri vstopu sem se pošteno izmučil, sedaj so mi pa klini previsoko zabiti, tako da komaj sežem do njih. Le kako se je Cic stegoval, ko je tu zabijal kline!

Le počasi pridem do luske, kjer si uredim stojišče. Visoko v desno je zabit varovalni klin, vendar se mi ne ljubi do njega, zato denem za zajedo zagozdo in klin ter visim na eni nogi v steni. Pred menoj nerodna prečnica v levo, vse visi brezupno navzdol, nikjer nobenih poštenih oprimkov. Postajam vedno slabše volje in v srcu sem že sklenil: če se bo Lojze v naslednji dolžini samo malo mučil, se vrneva. Kje pa piše, da morava preplezati tudi to smer! Prav nič več ni v meni onega navdušenja za raz, katerega sem bil poln ves minuli teden.

Lojze jo kmalu primaha za menoj in se poda brez oklevanja v težko prečnico. Na moje zaskrbljeno vprašanje: »Kako, Lojze? Kaj misliš? Bo šlo?« mi lahkotno odgovori: »Seveda, saj mora!« In že je mimo. Na koncu prečnice se smer dvigne proti luski, pod katero je zabit specialček, vse ocenjeno z najvišjo oceno. Nekdo je tu že zabijal kline, isto poskuša Lojze, vendar ne uspe, pa se enostavno povzpne do klina stransko oporno. Pleza lahkotno, dobro, veselo, z voljo v srcu in rokah, tako da še meni postaja prijetno. Mineva me slaba volja in kmalu se nalezem veselega razpoloženja Korošice, ki se je vsa predajala poletnemu soncu. Na ravnici pod nama postajajo ljudje, nekateri posedijo za urico, dve, nama veselo vzklikajo v steno in enako veselo jim midva odgovarjava.

Medtem je izginil Lojze za robom, težko delo ima, tako da se mi vrv skoraj ne gane iz rok. Končno se je le porazobesil na kline in stopne zanke, tako

da mu lahko sledim. In nenadoma postane tudi meni plezanje prijetno prenašanje telesa z enega oprimka na drugi, čudovito lahko se dvigam po neznatnih izboklinah strme stene in čeprav vem, da premagujem šestice, se mi zdi, ko da sem v plezalnem vrtcu. Kakšna čudovita sprememba v meni!

Vtisa, da sem le v plezalnem vrtcu, se ne morem znebiti skozi vso smer, mogoče ker stena nima prave višine, mogoče pa tudi zato, ker so ljudje vedno v bližini. Tako seveda sicer gotovo težka smer izgublja na nekaterih momentih, ki vplivajo na plezalca predvsem psihično in so v marsikateri steni prečesto primarnega značaja pri ocenitvi njene težavnosti. Čeprav mi je tako raz Dedca v letošnji sezoni najvišje ocenjena smer, ne morem tudi trditi, da mi je bila najtežja.

Že se kobalim preko Lojzeta, da vstopim v znamenito črno ploščo. Previsna naj bi bila, vsaj po pripovedovanju prijatelja Cica, ki je prvi plezal in ponavljal to smer, vendar se očesu ne zdi tako. Žal samo očesu, zakaj ko poskušam vstopiti vanjo, me kar vleče nazaj v zrak. Tako me Lojze tišči v steno, da sežem do prvega in tudi edinega klina v plošči. Obvisim na njem, z nogami se upiram v steno, roke pa iščejo oprimke, vendar se mi vsi zde premajhni, premalo zanesljivi za vso težo mojega telesa. Sploh so za obe najtežji dolžini značilni redki oprimki in majhna možnost za zabijanje klinov, tako da je plezalec vseh 40 do 50 metrov le na prstih. Enako tudi stopala nimajo nikjer mesta, da v celoti prevzamejo nase težo telesa in bi se med tem lahko roke odpočile.

Iščem in iščem možnosti, da se dvignem od klina, pa se nikakor ne morem odločiti. Roke mi že slabijo, drhtijo. Sedaj vem, da moram na vsak način hitro premagati težko mesto. Zato se dvignem na rokah, za trenutek nisem prepričan, da bom obvisel v steni, hitro preprimem, in se končno le obdržim. Še nekaj metrov težko navzgor, nato prisili skala človeka v desno. Zopet sem v kritičnem. Nikakor ne morem težišče telesa prenesti na desno nogo, manjka mi oprimek za levo roko. Oprimki so mi pa nujni, ker me sicer previsna stena vrže ven. Leva roka išče, išče, telo se je čisto privilo k steni, tako da se mi zdi, ko da ležim v steni. Počasi mi postaja brezupno, pogled podzavestno drsi v globino, da vidim, kje se bom razbil. Lojze vidi moje težko stanje, me bodri, roka pa ne najde opore. Misli, telo, ves jaz se krčevito, z obupano voljo oprjemam stene in nočem popustiti.

In nenadoma se mi nohti leve roke zataknejo v ozkem odlomu. Nekdo pa je verjetno v podobno težkem stanju izplezal s kladivom v gladki črni plošči. Problem je rešen. Počasi, previdno prenesem težo telesa na desno nogo in takoj sem pod strmo poklino. Zabijem klin in se z zadnjimi močmi potegnem stransko oporno v lažji teren Traverze smrti. Zavriskam od veselja, enako veselo in glasno mi odgovarja Lojze in ljudje pod nama v rušju. Skoraj bi mislil, da so vsi občutili moj boj in si sedaj vsi olajšano oddihujemo. In ko se ugodno sprostim na široki polici, mi misli hitro ponove vso smer: napeta in težka je, da — predvsem težka je. Prosta plezarija v strmih in celo previsnih stenah. Pa vsemu navkljub: Čudovita smer! Kako prav mogočno visi telo na neznatnih izboklinah, vse kretnje morajo biti preiščene, prav mačje in ves čas zavest, da je prva vponka nekje daleč pod teboj! Silna pesem obvladovanja telesa in samozaupanja!

Lojze se zaleti brez počitka v previs, ki pričinja nad Traverzo. Ni lahek, Lojze celo za spremembo zdrkne in nekoliko presenečeno obstane pri meni. »Veš, roke imam že čisto zanič,« je opravičilo za nenameravani spust. Počasi,

previdneje se v drugo dvigne preko, pomaga mu še stopna zanka, ki jo je nekdo pred nama pustil v steni.

Res, minuli dolžini sta naju močno izčrpali, roke le s težavo držijo telo v steni.

Iz Bistrice so se medtem priplazile mokre megle in ko sva prispela na vrh, se je ulilo. Vrvi sva pustila kar razvite in se pognala v ravnico. Tu nama je prva segla v roke vedno nasmejana Micka, oskrbnik Roman pa je odprl zadnjo steklenico piva.

Turska gora

Was mich nicht umbringt, macht mich stärker.

F. Nietzsche

Tiha noč je legla na Logarsko dolino, nešteto zvezd se je vpelo med grebene Krofičke, Planjave in okrešeljских gora, ko zopet enkrat, kot že tolikokrat, koračim proti Okrešlju. V nahrbtniku vrv s klini, vponkami. Danes sem sam. Do trde noči sem čakal na Dušana, s katerim sem se domenil za nedeljo, ko ga pa le od nikoder ni bilo, sem se odpravil sam. Noč, v bukovem gozdu še prav posebno temna, me prav nič ne moti, stezo poznam, saj že dolgo ne štejem več obiskov Okrešlju. Razmišljam o gorah okoli sebe, o premnogih urah in dnevih, ki sem jih preživel v njih okolju, in vedno bolj čutim, kako ves sem njihov.

Sobota v septembru je. Tja proti koncu meseca gre in dolgo je že, kar je jesen posegla s svojo rdečo in rumeno barvo v svet okoli mene. Moje zadnje letne ture so to — še kakšna nedelja, pa bo sneg pobelil gore in dnevi posvečeni goram bodo redkejši.

Na Okrešlju sem edini gost, v tihi družbi okoli mene le znani obrazi domačih. Na Korošico pojdem jutri, sem sklenil, in ravno ko razmišljam o jutrišnjem dnevu, pridivja v bajto ves zasopljen Dušan. Defekt na motorju je imel, pa to ni važno. Glavno, da je tu in da pojdem jutri ponavljat smer Fajgelj-Debeljak v Turški gori.

Naslednje jutro naju je sonce našlo že visoko v melišču pod Tursko goro. Vsa mokra in zasopljena preklinjava kot običajno grušč, katerega noče in noče biti konec. Pred nama se dviga ostenje nad nekakšnim kotlom, ne visoko, zato pa izredno strmo. Močno izpostavljena mora biti smer, je najino mnenje.

Prvih nekaj dolžin opraviva nenavezana, v samih srajcah. Sicer že medlo jesensko sonce še vedno prijetno greje telo. Tako sva naenkrat vrh stebra, ki je prislone ob steno na desni strani kotla. Smer namreč v spodnjem delu zavije desno, da se izogne nemogoči previsni centralni steni, nakar se zopet povrne v levo. Vrh stebra najdeva sledi ljubljanskih plezalcev Pintarja in Prosenca, ki sta letos spomladi šarila tod okoli in se potem vrnila iz stene.

Z Dušanom se naveževa in prvo dolžino potegne Dušan po svoje, kar navpično. S tem se je izognil nerodni prečnici v levo, premagal pa pri tem manjši previs. Sledeči stebriček, ki sta ga prvopristopnika označila s peto stopnjo, mi daje precej opravka. V spodnjem delu je previsen, tako da moram v njem pustiti dva klina.

Dušan, močan v rokah kot vol, je hitro mimo mene. Smer se obrne sedaj v levo, skala tu ni težka.

V eni naslednjih dolžin Dušan hitro napreduje. Pred manjšim pragom zastane, svetujem mu, naj zabije klin, ker nima pravih opor za noge, vendar

je prepričan, da bo šlo tudi brez klina. Požene se preko, oprimek se zruje in — zastanem v nenavadni grozi, ko vidim prijatelja drseti v globino... Obrnem se v steno in otrpnem v vprašanju: Kaj bo pa zdaj? Hipno me preblisne misel, da bi moral pritegniti vrv, da skrajšam padec, toda za to nimam časa niti korajže. In že mi vrv stisne telo, sam ne vem, kako zdržim sunek, le počasi, počasi se zavedam, da sva živa, rešena. V želodcu pa mi je, da bi najraje bruhal.

Davno je že temu, kar sva klicala na pomoč. Sonce so zagnile megle, ki so se sovražno prilepile v steno, in lep čas že nepretrgoma dežuje. Dušan se je po padcu povzpел nekaj metrov višje, da si je našel ugodnejši prostor v steni, nato se mu je pa razbolela poškodovana noga, da je kar piskal od bolečine. Do njega si ne upam, med nama so gladke, nemogoče plati, voda se v slapu cedi preko njih.

Ožgane dlani me niti ne bolijo, pač pa me neusmiljeno skrbi noč. Vem, da naju danes nihče več ne reši.

Noč — marsikatero sem že preživel v steni, tudi pozimi, zato vem, kaj pomeni: pomeni dolge, neskončno dolge ure čakanja, drgetanja premraženega telesa in težke borbe s spancem, apatičnostjo. In vsega tega se skoraj plašim, zlasti še, ker sva ločena.

Misli se pode po glavi, največ pač o tem, kako bi se le rešila. Toda Dušan ne more narediti koraka in to naju drži v steni, sicer bi se že davno lahko spustila v globino. In nenadoma, nehote misel — kaj pa, ko bi se spustil sam? Dušan se odveže, sam sem potem v dveh urah pod steno, v treh urah v bajti. Tam sem na suhem, zaklonjen pred vsemi neugodnostmi mokre, mrzle noči v steni. Mesto da slonim ob steni, bom ležal v prijetni postelji, sit, obdan z ljudmi, skratka — rešen. Le Dušan se mora odvezati!

Pa Dušan? No, Dušanu pač ni pomoči, z zlomljenimi kostmi v stopalu res ne more nikamor. Zjutraj ga potegnemo iz stene. Zakaj bi vendar oba trpela vso dolgo, sovražno noč? Samo odveže se naj, tako da imam vso vrv zase. Prijetna misel rešitve, čeprav mene samega, čedalje bolj vsiljivo plazi v mene, me vabi in preizkuša. In hkrati, ko mislim, me je tudi že sram. Vem, ne smem pobegniti, niti ne morem. Saj, kako bi le mogel Dušana, čudovitega prijatelja iz premnogih sten in skupaj v gorah preživetih dni, zapustiti! Ne, tega nikoli!

Vendar tako ne morem ostati: sam, vso noč na nogah, v dežju, mogoče pritisne celo mrz! Tudi njemu ne bo lahko, zlasti še ne v stanju, v katerem je zdaj! Moram k njemu. Zaradi njega in seveda — tudi zaradi sebe, mogoče celo predvsem zaradi sebe? Kako vražje slab sem le danes!

Plati me še vedno plašijo; mrak pa se useda v steno, megle se vedno bolj gostijo, od nikoder glasu, le prijatelj od časa do časa vabi k sebi. Stežka se odločim! Kako sem prišel preko — ne vem, ko sem pa bil pri Dušanu, sem imel solze v očeh in ko sva se objela, me je bilo sram vseh onih misli. Brez dvoma je največja svetinja našega gornišтва tovarištvo, ki nas mora in nas tudi veže v najtežjih trenutkih najmočneje, ko ni v nas ničesar drugega nego želja, pomagati prijatelju. Takrat smo pač najbližji popolnosti.

Tisti trenutek sva bila na onem, ozko odmerjenem prostorčku, pribita v steno in obdana z mnogimi težkimi okolnostmi, srečna kot malokdo. Srečna, da sva skupaj, da se ni nihče izneveril. Celotna misel na noč je postala lažja, čeprav je kazal kazalec šele šesto uro zvečer. Torej še štirinajst ur borbe z dežjem, mrazom in spancem! Toda zdržala bova! Morava, saj nisva revii! Biti alpinist, se pravi zdržati najtežje trenutke, in to brez strahu v srcu. In midva hočeva biti alpinista.

Nič kaj ugoden ni bil najin bivak, nobenega zaklona pred dežjem, sedel je lahko le eden od naju. Tako sva se menjavala, da je vsak sedel krajši čas drugemu v naročje. Drgnila sva si telesi, si dihala v roke, v obraz, mraz pa je vsemu navkljub brezobzirno silil v kosti. Tako se je šklepetanje borilo za svojo nujno potrebno toploto. Tudi kriki prijatelj.ev — reševalcev od zgoraj, ki so komaj slišno predrli meglo in dež, naju niso mogli prav ogreti. Prijetno novico, da že vedo za naju in so nama prišli v pomoč, je dušila turbobna misel na noč. Dvanajst, deset ur še! Čas se sploh ne premakne! Povedati si nimava kaj, tudi ljubi se nama ne. Vsak melje svoje misli, stalen šum dežja, ki pada v steno in po nama, naju sili v še tišji molk. Oh, ta dež! Ko bi vsaj tega ne bilo!

Ure se vlečejo, okoli naju moreča tišina megle, ki leži v črni steni. Deževati včasih za trenutek preneha in nastopi tišina, ki prav boli. Pogled izgubljeno išče v praznini, da se upre, toda vse pada nekam v sivo, mrzlo brezobličnost. In svet se mi zazdi nenadoma brez vseh dimenzij, brez vsake zaslombe, opore in v tej blazni praznini začutim, kako neusmiljeno sam sem in kako samo še globlje padam v brezupno širino samote, polašča se me groza, tako da vzkriknem in se osvestim v stopni zanki, s katero sem pripet v steno. Sanjal sem v tistih nekaj trenutkih, ko sem zadremal. Poleg mene je Dušan in olajšano zadiham, ko vidim, da le nisem tako sam, kot so mi kazale zle sanje.

Zopet menjava, tako da se usede on meni v naročje, drgneva se trudno, da ogrejeva premrle ude in tu in tam izrečeva kakšno brezpomembno besedo. Čas pa teče svoj brezčutno enakomerni, za naju neskončno počasni ritem. Končno se prične megla beliti, dež ponehuje — jutro sili tudi v ta zavrženi kotiček stene.

Še v temi so reševalci pričeli z reševanjem. Sijajni fantje! Toda kamenje pada vse preveč desno. Kmalu popravijo smer spuščanju in počasi se nama približuje silhueta človeka na tanki, jekleni vrvi. Ante! »Kako sta, fanta?« Kako sva? Prijatelj, le kako ti naj to povem — srečna, presrečna, da ste prišli, polna hvaležnosti do tebe in vseh onih, ki se mučijo z nama na vrhu. Dolgo, dolgo sva čakala. To ti pa še povem: naše gorniško življenje lahko vsakemu prinese marsikatero neprijetno uro — krivda gora, krivda nas samih — in ko boš ti, ko bo katerikoli drugi v nesreči, bom med prvimi, ki bom hitel v pomoč. To ti obljubim.

Tebi in vsem onim na vrhu pa še enkrat — hvala.

Spet je nedelja in spet sem v gorah. Takoj prva nedelja po moji nesrečni Turski gori. Pohajam sam po domačem svetu Okrešlja, Planjave, Korošice. Megle se podijo z bistriške strani in silijo preko grebenov in s tem na sever. Raztrgane, blede cunje. Veter jih vlačí z vrha na vrh, sili v dolino, kjer se razblinjajo v nič. Včasih se njih mokra zavesa razgrne in zagledaš čudovito igro barv dolinskih gozdov, kjer se veže rdeča barva bukovja z rumenimi macesni v živo, nepopisljivo preprogo jeseni. Z grebena je vse tako majhno, Klemenčje jame tako drobno posejane na zeleni jasi sredi jesensko pisanih gozdov, cesta Doline ozek, v dalji se zgubljaoč bel trak, okrešeljске stene, na katerih se ravno cefra umazana megla, niso od tod niti strašne, še celo visoke ne. Srečen sem, da je ves ta svet moj, da mu poznam vsak kotiček, skoraj vsako zaplato, srečen, da sem mu posvetil tako rekoč ves svoj prosti čas. Ni je urice mojega gorništva, za katero bi mi bilo žal.

Iz spominov na Hercegovino

DUŠAN ČOP

Ne bi mogel reči, da mi je spomin na dni, prebite v vojski neprijeten. Nasprotno, čimbolj se odmikajo v preteklost, tem ljubši so mi nešteti veseli in resni doživljaji in najbolj zanimivo se zdi to, da moram zelo pogosto misliti na tovariše in kraje, v katerih smo skupaj prebili leto dni.

Bilo je v Hercegovini, v Trebinju. Goli kras, čeprav je brez drevja, se mi je zelo priljubil. Neko posebno lepoto ima v sebi, svojsko lepoto, kakršne drugod zlepa ni najti. Spominjam se, da mi je bilo skoraj hudo, ko smo se odpravljali domov. Še vidim, kako sem poskušal v zadnjih trenutkih, preden je vlak krenil s postaje, objeti z očmi vse tisto, kar mi je bilo zdaj, na koncu, nenadoma tako ljubo: Trebišnjica, dolina ob njenem gornjem toku, kjer smo bili tolikokrat, pa pustinja ob njenem toku proti zahodu, Leotar, najvišji vrh v okolici, gola brda vsenaokrog; visoki, ogromni topoli ob Trebišnjici in pred menoj se je zvrstilo vse leto s pisano množico dogodkov . . .

Ali ni zanimivo, kako narava človeka prevzame in pritegne, da se od kraja, v katerem je preživel nekaj časa, kar ločiti ne more? Tudi mene je tisti trenutek tako prevzelo, čeprav me je vleкло domov. Nenadoma se mi je namreč zazdelo vse silno vabljivo in lepo, zaželel sem si še v Boko Kotorsko, rad bi videl še košček tiste nadvse zanimive in lepe zemlje.

Rekel bi morda kdo, ki še ni videl tistih krajev, kaj pa je lepega v tistem krasu, kjer skoraj ni gozdov in često le gola skala? Seveda, lepote krasa so več ali manj skrite in treba jih je najti, treba jih je poiskati. Lepot in zanimivosti pa je okrog Trebinja nič koliko, zato ni čudno, če te kraje obiskuje leto za letom več tujih in domačih turistov.

Prvo, kar smo videli, ko so nas pripeljali tja doli, so bile številne stare, že razpadle trdnjave. Na vsakem griču čepi po ena in pozneje, ko sem jih nekaj obiskal, sem ugotovil, da so stare komaj sedemdeset let. Zidali so jih namreč Avstrijci v letih po okupaciji Bosne in Hercegovine v l. 1878. Tudi v sami dolini Trebišnjice je nekaj takih utrd.

Že samo mesto nas je hitro, že pri prvem sprehodu skozenj, zamikalo. Deli se namreč v dve, lahko bi rekel, strogo ločeni polovici. Tisti del okrog vojašnice je »moderen«, če smemo tako reči, zgradili so ga Avstrijci po okupaciji. Tu so tudi nekatere prav lepe stavbe, celo nov hotel, vse zgrajeno po osvoboditvi. Ko pa stopiš skozi zanimiva vrata, ali bolje predor v starinski hiši sredi mesta, si nenadoma v »turškem«, starem delu mesta, ki seveda ni tako lep in čist kot moderni del. Hišice se stiskajo po bregu druga k drugi in ulice so ozke, na svojski južnjaški način tlakovane. Le predel okrog mošeje je čist in vedno snažen. V Trebinju se pač tudi križata zahod in vzhod, v malem tako kakor v Sarajevu. Na svojih sprehodih, pa tudi na marših, sem opazil, da je v bližnji in daljni okolici vrsta lepih manastirov, navadno blizu reke, sredi zelenih njiv, drenovih in borovih gozdov. Tako n. pr. manastira Kosijerevo in Dobričevo. Kako zelo so se tu križali razni vplivi, je videti tudi iz pokopališč. Nobeno ni v mestu samem. Ko sem prvič šel v nedeljo na sprehod iz mesta po cesti proti Dubrovniku, sem opazil judovsko pokopališče z majhno sinagogo. Muslimansko pokopališče, zanemarjeno, kakor so menda sploh ta pokopališča, je na drugi strani mesta, ob železnici. Pravoslavno in katoliško pokopališče pa sta na severni strani mesta, blizu reke, katoliško pa še iz avstrijskih časov,

kakor je razvidno iz napisov. Že po napisih bo človek sodil, da ni bilo veselo vse tisto, kar se je dogajalo za zidovi tega malega mesteca za časa avstrijske okupacije.

Tisti južni kraji pa so tudi sicer za Slovence zanimivi. Trebinje je majhno mesto, tako majhno, da prav lahko prideš v desetih minutah od enega do drugega konca, pa je vendar polno slaščičarn, brivnic in trgovin. Isto sem opazil tudi v Bitolju, kjer sem bil konec tistega leta za en dan. In takole pod večer je vse mesto na ulicah, da ne veš, odkod v tako majhnem mestu toliko ljudstva.

Za mene je bila še bolj zanimiva dolina ob zgornjem toku Trebišnjice, ki jo bo zdaj prav kmalu zalila voda akumulacijskega jezera, kajti za vasjo Gorica gradijo jez za veliko hidrocentralo. V tej vasi so prav takrat dogradili tovarno orodja, Jugo-alat. Onstran Gorice pa postane svet silno zanimiv. Pravo kamenito polje, posejano z večno zelenim gričevjem, potem spet redek hrastov gozd, sam svet pa je valovit kakor okamenelo razburkano valovje. Tu neke nasproti, na oni strani Trebišnjice, je »Vrelo Oko«, mogočen izvir, ali bolje reka, ki teče le nekaj metrov nad zemljo, potem pa se pridruži Trebišnjici. Tu je tudi elektrarna. Više gori pri Lašvi je prava poplava izvirov in vsi studenci tekó v Trebišnjico. Tam napravi reka ovinek in dolina se obrne ostro proti severu. V tem delu doline, ob črnogorski meji, so lepi gozdovi in zeleni travniki, goli vrhovi na črnogorski strani pa dajejo pokrajini čisto gorski videz.

Spomladi tistega leta, v mesecu marcu, smo napravili pogon na volkove od Lašve čez vrhove proti severu. Akcija je bila prostovoljna in prav rad sem se pridružil, že zato, ker sem želel spoznati tudi Jasen, kakor se tisti del Hercegovine imenuje. In prav nič mi pozneje ni bilo žal. Z vrha, preko katerega smo morali iti, imena mu ne vem več, smo v izredno lepem, jasnem dnevu imeli krasen razgled, celo Orjen smo videli v daljavi, dežela onstran grebena pa je bila spet svet zase. Nekaj časa sem bil prav sam med tistim ogromnim skalovjem, med katerim sem hodil kakor po ulicah, samo da so bile mehke kot preproga, ob skalah pa so poganjala drevesa in grmičevje.

Ali je čudno, da me je ta dežela, tako pisana in polna presenečenj, kjer sneg pobeli tla le kak mrzel zimski dan, kjer cvetijo pravi zvončki na mnogo daljših steblih kakor pri nas, novembra in decembra, navadno pod trnjevim grmovjem in kjer cvete mandljevo drevo v februarju, kjer sem v gozdu poleti skoraj na vsakem koraku lahko našel zeleni list in hrošča nosorožca, neznansko zamikala? Dobro se še spominjam, kako sva nekoč s tovarišem sedela ob grmovju in južinala. Pa je v grmu zašumelo in hitro sva bila na nogah, kač tam doli že spomladi mrgoli. Iz grmovja pa sta počasi prilezli — dve želvi. Ali je čudno, če me je ta zemlja vse bolj zanimala in sem izrabil prav vsako priliko, da sem videl kaj novega? Bil sem v Mostarju in Stolcu, v Bileći in v hribih nad njo — to je bilo pravo doživetje. Pravim doživetje, če ni bilo še več. Ko smo se namreč nekoč na maršu povzpeli v hribovje nad Bilečo, med drugim na Bobotov Dub (902 m), smo se vsi čudili nagli spremembi tal. Kamenje je na lepem prenehalo, okrog nas je bilo naenkrat vse zeleno. Če bi prišli ponoči, bi bil zjutraj prepričan, da sem na Gorenjskem — drevje, grmovje, njive, travniki, vse kakor v kaki hribovski vasi v naših gorah. In razgled! Ko smo stali tam gori v žarkih zahajajočega sonca, so nam drseli pogledi na sever proti Gackemu polju, kjer bo kmalu stekla 90 km dolga železnica od Foče proti Bileći. Pa tiste gore na vzhodu in jugovzhodu, pod njimi lepa zelena ravan. Res ne vem, ali sem že kdaj stal na lepši razgledni točki.

Za prvi maj pa, ko smo imeli ves dan čas, sem se namenil na Leotar (1229 m), najvišji vrh v širši okolici Trebinja.

V Trebinju planinskega društva seveda ni bilo, zato pa sem med tovariši našel nekaj fantov, ki so se za planine zanimali in bili smo na poti takoj po jutranji proslavi. Vzpeti smo se morali skoraj tisoč metrov, kajti Trebinje je le 273 m nad morjem in računali smo, da bomo do vrha potrebovali skoraj tri ure. Pa smo prišli precej hitreje.

Takoj onstran »severne kapije« smo zavili na levi na široko stezo, po kateri smo prišli do vasi Hrpelja, kjer je bil rojen znani dramatik Ivo Vojnović. Vas sama je že na pobočju Leotarja in od tu se je steza neprestano dvigala po precej pustem svetu, dokler nismo prišli do nekake ravnice, odkoder je bil prav lep razgled vse do morja. Rastlinstvo je tu postalo drugačno, opazil sem rumeni tulipan, vetrnico z modrimi cvetovi in druge cvetlice. Že pod vrhom Leotarja pa smo našli — prave narcise in tulipan, ki je bil čisto podoben našemu močvirskemu tulipanu, samo da je rasel na zelo suhi zemlji, kakršen uspeva tudi na naših primorskih gorah (*Fritillaria tenella*). Seveda, v tistih krajih je spomladi in pozimi dovolj dežja.

Pot sama ni bila nič posebnega. Z ravnice, ki sem jo poprej omenil, smo v pol ure dosegli vrh. Pot se vije v širokih zavojih po južnem pobočju in je taka kot n. pr. pri nas na Golici. No, nas je na vrhu zanimala trdnjava. Našli smo letnico 1883, vanjo pa nismo mogli prodreti, saj ni od nje ostalo nič drugega kot kup kamenja in nekaj zidov. Nato smo se ogledali naokoli. Res, razgled je bil lep in daleč je seglo oko: na jugozapadu se je širilo morje, nedaleč od obale je bilo nekaj otokov, tudi večjih, med njimi Koločep, eden od Jelenjih otokov. Na jugovzhodu sta se dvigala Lovčen in Orjen, okrog njiju nepregledna množica gorá in dolin. Boke Kotorske seveda nismo videli. Proti severovzhodu in vzhodu smo silno daleč videli — prave gore. Smeli vrhovi so stali tam, tako kakor v naših Julijcih. Sneg je bil še na njih, ali so bile Prokletije? Malo verjetno! Najbrž smo videli severnočrnogorske gore, morda celo Durmitor, kdo ve? Pogled je drsel dalje: na severu, pod nami, so se razprostirala lepa polja in travniki, na zapadu pa so nad Popovim poljem kipele v nebo Bjelolasica (1295 m) in njene sosede ter izginjale v opoldanski čas. In na jugu, prav pod nami, je bilo Trebinje, skozi mesto se je vil moder trak — Trebišnjica.

Popovo polje! Tu pri Trebinju se končuje. Tistemu, ki ga je videl le, recimo, v mesecu septembru, se mora zdeti od sile dolgočasno. Po dolini same njive, ob bregu, nekoliko nad dolino, do koder jezero pozimi ne seže, hiše in nekaki skednji ali shrambe, kjer je vse rumeno od dolgih grozdov koruznih storžev, od roba polja pa do tam, do koder še seže jezero, modrikastosivo nadahnjeno vedno zeleno grmičevje, od tam naprej navzgor do grebenov pa ni niti ene same zelene bilke — samo deviško belo skalovje. In vendar je v tem neka posebna poezija! Jaz sem videl to ogromno polje v vseh letnih časih. Spomladi, v mesecu maju, ko je bilo vse v cvetju, ko je bilo vse s polji prepreženo dno kot ena sama pisana preproga in — pozimi. Noč je bila, ko sem se vozil v Sarajevo in ničesar ni bilo videti. Ko pa sem se vračal, sem od utrujenosti zaspal, nekje pri Hutovu pa sem se zbudil in od začudenja ostrmel, ko sem skozi okno zagledal ogromno, tiho jezero, ki se je na obeh straneh raztezalo kdo ve kam...

Človek ima prav poseben občutek, kadar daleč od doma uživa tak razgled. Marsikaterega od krajev, ki smo jih takrat občudovali z vrha Leotarja, smo že poznali, toda razsežni razgled nam je odkrival mnogo več. Nehote so mi prišla na misel tista zanimiva imena, ki so prav gotovo tudi romanskega izvora. Tam

na vzhodu je bila Bileća s širnimi polji, prav pred nami onkraj Trebinja precej nižji vrh s čudnim imenom Srač (705 m), na katerega vrhu je trdnjava, ki ima baje pod zemljo na desetine soban. Nekoliko dalje dolina Turmenti in na levi planota Nevada (obe imeni sta seveda romanskega izvora, kakor Cavtat, Supetar, Lokrum, Orjen, Leotar itd., saj so tu blizu morja nekoč gospodarili Rimljani), na desni, prav med Popovim poljem in Jadranom pa Sviloj, (če se imena prav spominjam) 929 m. In prav na desni nekje je moral biti Hum, kjer se odcepi železnica proti Titogradu, ob kateri leži tudi Trebinje, od proge Sarajevo—Dubrovnik.

Počasi smo postali lačni. Iz ostankov lesa, ki smo jih na vrhu našli dovolj, smo si napravili ogenj in si pogreli konserve, po kosilu pa sem kmalu ostal sam. Tovariši so jo ucvrli navzdol, da je bilo veselje. Zaman sem jih poskušal pridobiti za pot po grebenu Leotarja proti zapadnemu vrhu, Glavici, ki je nekoliko nižja (1086 m), zato pa je bila na njej lepša in večja trdnjava. Od tam bi se spustili v sotesko pod Jasenom, kjer smo bili dva meseca prej na lovu za volkovi. Ker se mi ni dalo, da bi hodil sam, sem se tudi odpravil v isto smer. Urezal sem jo naravnost navzdol. Toliko, da nisem pohodil kačo — takih pri nas še nisem videl. Med potjo sem našel nagnoj in zlati koren (*asphodelus albus*), vse še na višini preko 1000 m. Najlepše pa me je šele čakalo. Ko sem namreč prišel na spodnji del pobočja, pod že omenjeno ravnico, je posijalo sonce, ki se je dotlej skrivalo za oblaki nad Leotarjem, in tedaj je po grmovju okrog mene kar zašumelo. Od vsepovsod so lezle kače. Tako sem n. pr. na razdalji petih metrov opazil kar tri. Ena med njimi je bila gotovo dva metra dolga, strupena pa ni bila. Spadala je namreč k tisti vrsti kač, ki so jih v tistih krajih zaredili, ker uničujejo strupenjače, zlasti številne poskoke (modras), ki so veliko bolj nevarni kakor naš modras. Pozneje nekoč, poleti, smo ubili takega »poskoka« — njegov strupnik je meril v dolžino celih 7 mm!

Moje »ture« v hercegovskih gorah je bilo konec. Opravil sem jo v nekaj urah. A kakor je bila ponižna in skromna, se je vendar pogosto spomnim, kakor se pogosto spomnim hercegovske zemlje in njenih lepih krajev. In nekaj cvetlic še danes hranim v spomin na tisti prijetni izlet.

Darinka Veselič

Smrt v steni

(Bojanu Zajcu in Domnu Šolarju
v spomin)

Po dvoje oči,
po dvoje rok,
dvoje z vrvjo povezanih
življenj,
ujetih
v en sam prečiščen zven
pojočega klina...
ubranih v ritem:
hoteti —
opitih od sle
prodrati
v steno,
vase,
v življenje...;
je hitelo k zmagi
nad vsem —.

Kameniti obraz —
v skalo uklet
do kraja dojet
in razvozlan
prav tisti dan —
kot da je ukazal:
p o r a z!

Po dvoje oči,
po dvoje rok,
dvoje z vrvjo povezanih
življenj,
ujetih
v en sam prečiščen zven
je zaspalo tiho
v naročju
večernih men
in sten —.

Odkrite zanimivosti

LUDVIK ZORZUT

Proslava 100-letnice Dr. Julius Kugy-ja 6, 7. 1958

Prečastiti,
ljubi prijatelj!

Trst, 30. XI. 1937

Gospod Hoffmann — Berlin Vam pošilja ti dve sliki, eno za Vas, eno za profesorja Rutarja. Tuji gospod je Bosselmann — Bremen.

Leykam piše, da bo »Triglav« izšel jutri, 1. decembra. To je prav hudó pozno, v veliko škodo knjige! Ne razumem, kakó in zakaj je Leykam potratil toliko časa! S 4. septembrom sem jaz bil vse dokončal!

Vedno Vaš

Kugy

Prečastiti,
ljubi prijatelj!

Trst, 30. XII. 1937

Knjiga je ravnokar prispela. Božični prazniki so ji povzročili zamudo. Velika hvala!

Radi jo boste brali.

Vedno Vaš

Kugy

K pismu 30. XI. 1937:

Veličastno Kugyjevo delo »Fünf Jahrhunderte Triglav« — Pet stoletij Triglava je izšlo konec l. 1937 oziroma v začetku 1938.

K pismu od 30. XII. 1937:

Spet visoki tuji obiski v Trenti, Kugy je na svoji predavateljski turneji po Nemčiji (1933) gotovo marsikaterega izvabil v Trento in na Triglav.

Trst, 20. I. 1938

Prečastiti gospod!
Ljubi, spoštovani prijatelj!

Kakor veste, je najin skupni prijatelj Albert Bois de Chesne vzel od občine (Municipio) v najem župnišče pri Sveti Mariji (v Trenti — op. prev.), ki mu je sedaj začasno bivališče in obenem lovski dom. Najemna pogodba bo kmalu potekla in jo bo treba ponovno — obnoviti.

Vse je v popolnem redu in proti obnovi pogodbe z občino (Municipio) ni nobene ovire.

Zdi se pa, da novi mladi župnik v Soči dela s svoje strani neke težave.

To je, razume se, sila neprijetno. Vi veste, kakega pomena je najin prijatelj za vso Trentsko dolino, (saj) je njen veliki dobrotnik!

Bi lahko Vi vplivali na gospoda župnika, naj bi ne delal nobenih težkoč? Kakor upam in verujem, da boste, Vas prosim, da blagohotno posredujete pri gospodu župniku in to v dovolj razumljivo korist stvari same in vse Doline.

Pozdravljam Vas iz srca in ostajam vedno Vaš

Kugy

Trst, 4. III. 1938

Prečastiti gospod,
ljubi prijatelj!

V pismu, ki mi ga je poslala gospa Marko M. Debelak-Deržaj iz Ljubljane, je odstavek — pasus —, ki Vam ga prilagam v prepisu. Nisem vedel, da se gospa Deržaj bavi s triglavskimi pripovedkami.

Tako bi sedaj Vas, kot strokovnjaka v teh pripovedkah, rad vprašal: kakšno zvezo naj ima to s pripovedkami gospe Deržaj?

So te pripovedke »o belem konju kamnitega morja (Vršaki — Hribarice)«, in potem prerokovanje o zibelki Bogatinovega zaklada resnične, pristne triglavske pripovedke ali gre morda tu kaj zaradi Pet stoletij Triglava, ali so »ad hoc« pripojene, uvožene ali drugače se ponavljajoče stvari?

O tem nisem nikdar kaj slišal.

Po mnenju gospe Deržaj naj bi to bile pripovedke z bohinjske strani Triglava?

K pismu od 20. I. 1938:

Od leta 1918 oskrbujejo soški župni upravitelji ex currendo tudi Trento, vendar trentsko župnišče, ki je sicer občinska last in se je oddajalo v najem Bois de Chesne, je ostalo še vedno na razpolago, vsaj v enem prostoru soškim vikarjem. Kugy imenuje Bois de Chesne prijatelja in dobrotnika vse Doline, ki je še do leta 1938 oskrboval botanični vrt »Juliano«. Abram je posredoval in uspel.

K pismu od 4. III. 1938:

Marko Mira Debelak-Deržaj, znana alpinistinja, plezalka iz Ljubljane, še pred izidom knjige (12. XII. 1937) pošlje Kugyju prijazno pismo z odkritosrčno željo, da bi k antologiji Triglava, pri poglavju »Triglavske pripovedke« lahko prispevala še z drugimi sijajnimi pripovedkami, ki jih je sama nabrala, a ki jih v knjigi ni. Še pred izidom knjige je bila obveščena o triglavskih pripovedkah, ki se naj objavijo. Ko še omenja, da namerava to svoje pripovedno gradivo objaviti, se v občutljivem Kugyju že poraja literarno ljubosumje, češ da gospa ruje proti slovenskemu prevodu knjige. Kugy se ni mogel pomiriti, sila neprijetno mu je bilo, da so se odkrile te pripovedke in da zadevajo v njegovo knjigo, kakor da bi se bal za njen prestiž. Zateče se (4. III. 1938) k svojemu Abram, on naj ugotovi izvor teh pripovedk, naj izreče sodbo, Debelakova ima zahrbtno namene, zadržala bo prevod knjige in uveljavila vse triglavske pripovedke v posebni svoji zbirki.

Odkritje spominske plošče ustanovitelju »Juliane« Albert Bois de Cheona v Trenti. Prav v sredini je hčerka Olga Bois de Chesne iz Trsta

Toda jaz vem, da Vi poznate bohinjsko stran ravno tako dobro kakor Trentarji — in Tolminci — in tako imate Vi gotovo že pripravljeno svojo dokončno sodbo o teh novih pripovedkah.

Imeti bi moral Vaš odgovor čimprej, ker se dozdeva, da gospa Deržaj na en ali drugi način skuša nagajati proti zasnovanemu slovenskemu prevodu dela (Pet stoletij Triglava — op. prev.) v založbi »Planinske matice« v Ljubljani.

V velikem prijateljstvu in vdanosti Vaš

Kugy

Pismo gospe Marko M. Debelak-Deržaj, Ljubljana — dr. Kugyju:

12. XII. 1937

»Če bi bila slutila, da zna nastati neke vrste antologija, bi k poglavju »Triglavske pripovedke« lahko mnogo prispevala. Že več let zbiram vse, kar lahko še nepoznanega najdem o slovenskih pripovedkah in običajih v Julijcih. In tako sem že mnogo lepega nabrala v triglavskem območju, tudi čudovito pripovedko o belem konju »kamnitega morja« (Vršaki — Hribarice), o kristalnem ledu v Triglavu in potem prerokovanja o zibelki Bogatinovega zaklada, ter še nekatere manjše pripovedke. Kakor hitro bom zaključila svoja raziskovanja, hočem to slovensko pripovedno gradivo obdelati primerjalno z ostalim slovanskim bajeslovjem in če bo šlo, tudi ga objaviti. Trenutno je pri tem mojem zbiranju, ki zahteva toliko ekcerptnega dela po raznih knjigah, nastal zastoj, pa sem še drugače zelo zaposlena. Vesela sem, da ste Vi, ljubi doktor, postavili slovenski božanstveni gori mesto, ki ga za nas ima.« — itd. itd.

To pismo se nanaša na Pet stoletij Triglava (op. Kugyja).

Prečastiti!
Velespoštovani prijatelj!

Hvala za prav ljubeznivo pisanje 11. (Od 11. III. 1938 — op. prev.) Škoda se mi zdi, da mi niste že takoj takrat kaj povedali o teh pripovedkah, o katerih mi je pisala gospa Debelak-Deržaj, takrat namreč, ko sem Vam predložil načrt za triglavsko knjigo. Tedaj bi kar hitro uspel, da bi se tudi te pripovedke na prilagoden način morale vnesti v knjigo, v prvo izdajo — in to že zaradi izpopolnitve.

Tako pa mi ni prijetno, da me je o teh manjkajočih pripovedkah opozorila ona gospa. Ker se mi ta gospa, v tem trenutku, dozdeva (očituje) kot zdražbarka (intrigantinja), ki, kakor izgleda, bi vse napravila, da bi izvedba nameravanega slovenskega prevoda triglavskega dela izostala, je naravno, da jaz njej ne morem pisati. Potemtakem jaz ji ne morem niti sporočiti, da Vi snujete to razpravo za eventuelno drugo izdajo, niti jo še vprašati, ali ona sama to name-rava, in v tem slučaju bi Vas morala obvestiti.

K pismu od 14. III. 1938:

Gotovo mu je Abram odgovoril, da obstajajo še te triglavske pripovedke in Kugy mu je nekako zameril, ker ga ni on opozoril nanje, marveč gospa Debelakova, pa se mu v nezadržanem sumu iz njegove tako umirjene notranjosti nepričakovano vtrže očitek na naslov te gospe. Že naroča zaupniku Abrammu zbiranje pripovedk za eventuelno drugo izdajo? Uslužni Abram končno tudi ni mogel raziskati vsega tega gradiva, bil je bolj literat in ne izrazit narodopisec, kot je bila Debelakova.

Vsekakor je Kugy želel slovenski prevod knjige (pri Planinski matici). Kako se je pri tem razvnel! Ne moremo si namreč v dostojanstvenem Kugyju pojasniti, da mu je ušel ta nelepi očitek, pa čeprav v neki razburjenosti, kakor sam pravi »v tem trenutku«. Pripominja, da je Abrammu priložil le odstavek oziroma pasus iz pisma Debelakove, nam torej ostala vsebina ni znana. Mnenja pa smo, da je citirani odstavek ali pasus odkritosrčen, planinsko iskren, Debelakova mu tovariško izpoveduje svoje literarno delo in bi gotovo rada tudi objavila ali prispevala poleg Abramovih še svoje nabrane triglavske pripovedke. Tega prispevka bi bila vesela, nanj ponosna. Zakaj ne? V znameniti Kugyjevi knjigi! In zakaj bi potem tudi ne objavila še posebej razprave o primerjalnem študiju pripovedk? Njen napor — njeno zadoščenje!

Izmed štirih slovenskih avtorjev je tudi Debelakova sodelovala v Kugyjevi knjigi s člankom »Die Kamaraden« (1927). S tovariši čez Triglavsko Steno. Še poprej je prevedla Kugyjevo »Aus dem Leben eines Bergsteigers« (1925), v svojem prostem poljubnem prevodu »Iz življenja planinca v gorah« (1937), in sama napisala tudi uvod. Nekje označuje Kugy plezalca Debelakovo in Eda Deržaja za znamenit »par«. Debelakova je postavila pristna slovenska imena. To je edina Kugyjeva knjiga, prevedena v slovenščino. »Pet stoletij« ni prevedena.

Ko je Mira Marko Debelakova-Deržaj leta 1948 umrla, komaj 44 let stara slavna alpinistka, prvenstvena plezalka, feljtonistka, urednica Planinske Matice, je dr. Arnošt Brilej o njej objavil sijajen članek (Planinski Vestnik 1948, št. 11—12), da je bila učenka in dobra osebna prijateljica Kugyju, da je bil njen največji načrt v življenju Zbornik o Triglavu, da se je mnogo let bavila z etnografijo in z zgodovinskimi podatki o Triglavu in 1937 se je že sestalo uredništvo (dr. Melik, prof. Wester, dr. Reya, prof. Petkovšek, dr. Rus Jože in ing. Šošterič) za izdajo obširne vsestranske knjige o Triglavu. Debelakova je prevzela glavno uredništvo in Kroniko Triglava, ki jo je objavila v Planinskem Vestniku 1947 (Gore in ljudje) — 1948.

Kakor koli, ne moremo šteti značajno gospo za intrigantnjo. Velikega Kugyja na kraljevem triglavskem prestolu ne bi smela vznemiriti dolinska zadevščina njegove nesebične alpinistične tovarišice Debelakove. Po vseh teh dognanjih zaključujemo, da zvišena alpinistka Debelakova ni mogla intrigirati proti zasnovi slovenskega prevoda knjige.

To je bil prvi Kugyjev spor napram slovenski strani.

Trst
29/9 34

Jožeta Rus-a!
Ljubi, prijatelj, ste in ostanete moj zaupnik!
Za kupčevstvo nad Vasu. Prosim od
syndakale punde if Vasu. Nijaa
driaf und papirak sic jstko
pripis nad iobak.
Zunan in Vasu of Kugy

V tem trenutku je v mojih očeh — tudi po načinu, kakor mi piše — zdražbarka (intrigantinja). Jo opazujem z nezaupanjem in sem daleč od nje stran.

Vi pa, ljubi prijatelj, ste in ostanete moj zaupnik, na katerega se popolnoma zanesem, naravno mnogo bolj kakor na ono damo.

Eventualna 2. izdaja je še daleč. Do takrat bomo jasneje gledali. Vse bo dozorelo.

Da pa bo 2. izdaja v gornjem smislu popolnoma uravnovešena, zravnana, izpopolnjena, je ta potreba sama ob sebi razumljiva.

Razmišljajte torej dalje o tem. Tudi jaz hočem to storiti. Upajmo, da bomo o vsem tem imeli še dovolj sej in posvetov.

Vedno Vaš

Kugy

Pripis:

Na vsak način Vas prosim, da se po možnosti že sedaj bavite s temi nadaljnimi pripovedkami, kakor zgoraj omenjeno, in da jih kritično zbirate itd.

Trst, 11. IV. 1938

Prečastiti gospod!

Preljubi prijatelj!

Mislim, da sem Vam že poslal nemški prevod članka dr. Jožeta Rus-a v »Jutru« od 5. III. 1938.

Tu Vam dostavljam prepis mojih dveh pisem od 16. III. in od 5. IV. naslovljenih uredniku »Planinskega Vestnika«, dr. Tominšek Josip-u v Mari-boru. (Prevedena prepisa sledita — op. prev.)

Pismo od 16. III. vsebuje nekatere splošne pripombe o sprejetju »Triglava« (Pet stoletij Triglava — op. prev.) v Jugoslaviji. Je odgovor na dr. Tominškovo poročilo, meni poslano, v katerem pojasnjuje svoje stališče pri oceni knjige v »Planinskem Vestniku« in nekaj skoraj opravičuje.

Pismo od 5. IV. vsebuje nekatere pripombe o nekem starejšem pismu (1926) dr. Rus Jožeta o zgodovini Triglava, v kateri se z »indirektnim dokazovanjem« vrača v leto 1073. Gstirner in jaz smatrava to (tezo — op. prev.) zaenkrat kot prevaro.

Zatem omenja pismo od 5. IV. nekaj odgovorov na članek dr. Rus-a v »Jutru« od 5. III. kakor zgoraj navedeno.

Prisrčno Vas pozdravljam najzvestejši Vaš

Kugy

Vse najlepše preč. Rutar-ju.

Trst, 19. IV. 1938

Prečastiti gospod!

Najljubši prijatelj!

Tu Vam prilagam — za Vaše čtivo — tudi zadnje pismo, poslano dr. Tominšku.

Iz tega zaznavate, da po »indirektnem dokazovanju« dr. Rus-a sledi zanj težek poraz.

Ta veliki učenjak in narodni heroj je sedaj zame končan in odpravljen.

Njegove napade (napadalne posege — op. prev.) na (v) moje delo in name sem tudi zaslužen razširil po velikem alpinskem svetu.

Tako se zgodi, da so dr. Rus in njegovi somišljeniki mnogo bolj škodovali kakor koristili Slovencem. Dr. Rus pa se bo premislil, preden bo še kdaj napadel starega gospoda v Trstu.

Vedno Vaš

Kugy

Hvala za ljubeznivo karto!

*Iz mojega pisma od 16. 3. 1938 dr. Josipu Tominšku v Mariboru
uredniku Planinskega Vestnika v Ljubljani*

»Prav pomembne, kakor sem tudi pričakoval, se mi zdijo moje besede ob zaključku nomenklaturega odstavka na str. 5 in 6, ko sem se namreč zavedal težkoče, biti vsem enako pravičen. Na te moje predvidene besede polagam največjo važnost.

Pri pisanju in sestavljanju triglavskega dela so bili moji nameni že v osnovi tako pošteni, da me je osupnil način, kako ste ga pri vas sprejeli. Pričakoval sem, da ga boste prisrčno sprejeli. Mislil sem, da vam s tem delom napravim mnogo veselja.

Toda že prva dva glasova, ki sem ju doznal tam pri vas, sta mi dovolj jasno govorila kljub vsemu visokemu spoštovanju do dela samega in do moje osebe, kakor ste se sami izrazili. Neki dnevni časopis je pripomnil, »Nemec« naj bi napisal to knjigo, od zelo poznane alpinistkinje v Ljubljani sem prejel pismo, ki je bilo podobno bolj mali vojni napovedi. Obšel me je tedaj občutek,

da pri vas z nejevoljo gledate, če se je drznil tujec, ki ni Slovenec, napisati knjigo o Triglavu. Iz vsega tega mi zveni kot neko ljubosumje. Sem se vprašal in se še sprašujem, ali ne bi mogli in morali pri vas pokazati tej triglavski knjigi več in drugačnega srca?

Saj poznate »Uvod«. Mislim, da je popolnoma jasen.

Kar tu — resnici na ljubo pravim — da sem namreč izven vsakega nacionalizma — upam, da sem se tega pri vsem tem svojem delu tudi vzdržal. Ni tega Nemec napisal, marveč popolnoma se k temu čuteči poklicani — jaz.

O Triglavu pač morem in smem govoriti kot pravi »starešina z gora«, kot človek, ki mu je svetil skozi vse njegovo življenje. Morda nisem bil nad osem let star, ko je pričel že slutiti moje hrepenenje. Danes sem osemdesetletnik.

Pri vašem stališču opažam mnogo ljudskih, narodnih momentov, pobud in vodil.

Tako se znajdeva na dveh popolnoma si različnih stališčih, da ni mogoče se odmakniti od svojega in slediti vašemu. In tako je še bolje, saj izostane vsaka nadaljnja razprava o tem.

Prav rad in hvaležno vam spričujem, da o vsem, kar ste mi hoteli reči, ste mi povedali na najbolj prijateljski in prizanesljiv način. Vse, kar sem zgoraj navedel, sem tudi napisal brez najmanjšega nasprotstva in brez vsakega hudovanja. Mirno torej presojam ono, kar sem dejansko že pričakoval. Razumem tudi, da po svojem stališču ste morali tako govoriti, drugače ne bi mogli.

Pri tem vašem stališču pa moram, kar se mene tiče, iti preko tega. Jaz vse drugače gledam navzgor, — k prestolu bogov. Kar za vas pomeni narodno, sem ob zaključni besedi povedal z vso simpatijo. V ljubezni do njega smo si enaki.

Moji dve vprašanji sta bili mišljeni popolnoma stvarno. Prvo, ali ste dejansko res izboljšali Hacquetov tekst, drugo, po kateri stari listini iz l. 1073 je mogel dr. Rus naknadno dokazovati ime Triglav ali Terglau ali Terglou, kajti pri tem gre ravno za tak naknadni dokaz. To stvar bom še točno proučil in si bom dovolil vam sporočiti o uspehu. Trenutno imam še svoje dvome. In še to, da sem se komaj po zrelem preudarku odločil povzeti iz prvega poglavja ta naslov Pet sto letij Triglava. Tako si lahko predstavljate, kako odločno sem se odmaknil vsakemu blufu.«

K prvemu pismu dr. Julija Kugyja dr. Josipu Tomiňku od 16. III. 1938:

Dr. Josip Tomiňek je v marcu 1938 poslal Kugyju zasebno pismo o svojem gledanju na njegovo knjigo. Za delno vsebino tega pisma izvemo le iz Kugyjevega odgovora. Glede nomenklature je Kugy uporabljal nekatera krajevna imena, kakor v starejših spisih, pustil je izvirno pisavo imen, v načelu pa prizna pravico odločitve pristnemu, v narodu nastalem izrazu in uporablja imena v originalu in v književnem imenoslovju. Tudi mi menimo, da je tako pojmovanje sprejemljivo.

V Planinskem Vestniku 1938 je Tomiňek objavil toplo recenzijo o triglavski knjigi, ki mu je impozantna, cel Triglavski zbornik, in da edino Kugy je mogel sestaviti knjigo o Triglavu, dotaknil se je pa pri tem narodnih ljudskih momentov, slovenskega simbola v Triglavu, Kugy s svoje strani pa se sklicuje na svoj Uvod, kjer pravi, da je mož, »der hoch über allem Nationalismus steht« in na zaključno besedo, kjer prizna, da »für das slowenische Volk ist er sein heiliger Berg«. In vendar: Med Kugyjem in Tomiňkom sta se pojavili dve stališči, ki se izključujeta.

Občutljivi 80-letni Kugy ni prenesel niti teh opravičenih pripomb.

To je drugo Kugyjevo nesoglasje napram slovenski strani.

»Upam, da ste prejeli moje pismo od 16. III. Tu sledi še napovedano drugo moje pismo. Ker polagam na to veliko važnost, da zanesljivo pride v vaše roke, ga pošiljam priporočeno. Med tem sem prebral vašo oceno o članku dr. Rusa v »Planinskem Vestniku« letnik 1927, stran 263. Po njem povzamem sledeče:

dr. Rus prihaja s svojim »direktnim dokazom« do leta 1573. Mi (Gstirner) najdemo prvo imenovanje imena Triglav istotako v letu 1573, še nazaj pa pridemo do leta 1452 (1464). Glej str. 14.

Dr. Rusovega originalnega članka še nisem mogel v roke dobiti. Z »indirektnim dokazom« nas privede v leto 1073. Ker pa je »indirektni dokaz«, ni mogel torej iznajti imenovanja za ime Terglav ali Terglou ali Triglav iz leta 1073.

Saj po našem mnenju ravno to je, za kar gre. Vsi ostali datumi, ki jih najdemo v vašem razgovoru, oceni, so nam (Gstirner) znani in se navajajo v moji knjigi. Novo nam je samo 1073.

Torej temu »indirektnemu dokazu« do leta 1073 ne morem svojih še slediti. Ne nahaja se pa ves pod odgovornostjo dr. Rusa. Ko že Costa 1848 in, če se ne motim, tudi že Hacquet, omenjata, da je Triglav gotovo tako star kakor svet, me pri tem obhaja misel, ali ne bi kazalo povsem koristno z indirektnim dokazovanjem povrniti se do stvarjenja sveta in že takrat načeti zgodovino o imenu Triglava, čeprav brez njegovega imenovanja.

K drugemu pismu Kugyja Tominšku od 5. IV. 1938:

Kugy pošlje Tominšku drugo pismo. Še preden je izšlo Pet stoletij Triglava, je dr. Jože Rus (prof. geografije, tedaj v Narodni knjižnici, umrl v nemškem taborišču Dachau 1944) že objavil v Geografskem vestniku (1926) znanstveno študijo »Triglav — historijske geografske črtice«. Iskal je zgodovino imena Triglav in hotel najti njegovo najstarejšo omembo.

V mejnih opisih (Confinsbeschreibungen) graščin Bled, Dovje, Bela peč, Bovec so bili alpski vrhovi zaznamovani. Ko je cesar Henrik IV. daroval 1073 briksenškemu škofu, fevdalnemu gospodu Bleda, lovske pravice, je bil v mejah blejske graščine označen tudi vrh »summus vertex Chreine montis« (najvišji vrh Krajske gore). Trojna mejna točka: Bela peč, Bled, Bovec, da je bila v Krmi in goro Krmo (Krainberg), da omenjajo vsi mejni spisi takó, da so tedaj imeli Krmo za najvišji vrh, ki je dr. Rusu neimenovani Triglav. (Indirektno dokazovanje). Skrajni datum pa mu je leto 1573, ko se omenja Terglau v opisu meja Bela peč. (Direktno dokazovanje). Zaključuje, da so ti mejni spisi najstarejše dokumentarično dokazane navedbe za najvišji vrh Slovenije.

V Planinskem Vestniku 1927 št. 10 je urednik Tominšek ocenil Rusovo študijo »za temeljito znanstveno razpravo v pojavljanju in uveljavljanju imena našega očaka Triglava«, da je »uporabil obširen znanstveni aparat, metodično razložil ter bistro oživil.« Valvasor, da ne omenja Triglava, pozna staroslovanskega boga »Trglaf«, je pa po Rusovi domnevi imel z goro Krmo v mislih naš Triglav.

V Kugyjevi knjigi je zgodovinar prof. Adolf Gstirner prispeval članek »Ime Triglava in njegova zgodovina«. Omembo Triglava »Trglau« je našel kakor že popreje Jože Rus v mejnih opisih (Confinsbeschreibungen) graščine Bela peč iz leta 1573 (od Mangrta do Triglava tudi iz leta 1600, 1664), toda Gstirner omenja še listino (opis meje Bela peč) iz leta 1452, ki je obstajala, a ni več »vorhanden«, toda, tako zatrjuje: če vse Confinsbeschreibungen graščine Bela peč imajo označen »Trglau«, zakaj bi ga ne imela tudi listina iz 1452? Torej bi po Kugyju imel Gstirner direktno dokazovanje iz 1452, Rus pa indirektno iz 1073, oba direktno dokazovanje iz 1573.

V predvojnem časopisu »Jutro«, v Ljubljani od 5. III. 1938, je dr. Jože Rus objavil članek »Ali naj prevajamo Kugyjevo knjigo o Triglavu?« Posnemamo iz članka

Po vsem tem še vedno nisem na jasnem, kaj se pravzaprav »indirektno dokazuje«, če tu ni nobenega imena, saj, kajne, mi govorimo vendar o zgodovini imena Triglav? Glej tudi naslov mojega poglavja I.

Medtem sem v svoje začudenje, pa tudi v svojo zabavo in veselost doznal, da se je zaradi prevoda knjige »Iz življenja v gorah« v slovenščino vnela cela časopisna vojna. Pred seboj imam članek dr. Rusa v »Jutru« od 5. III.

K temu moram pripomniti:

1. Jaz se za prevod nisem potegoval. Na preljubeznivo in nujno prigovarjanje in prošnjo »Planinske Matice«, ki ji gre za prevod knjige »Iz življenja v gorah«, še dolgujem veliko iskreno hvalo, sem *rad dal* svojo privolitev in tudi od strani založbe Leykam. To moram prositi, da imejte sedaj pred očmi.

2. Neizrečeno mi je žal, da naj bi po dr. Rusu spravil namreč s svojo knjigo »Pet stoletij Triglava« narodno kulturo in domovino Slovencev v tako nevarnost, pred katero naj bi nas obvaroval sam ljubi Bog. Jaz pa sem in ostanem optimist in upam, da se bo dr. Rusu posrečilo rešiti ogroženo kulturo in ogroženo domovino.

3. Da naj bi dr. Rus našel v knjigi skrita, nemško-nacionalna stranska podtikanja, so to od njega nepremišljene in nevredne besede, za katere dokaz mi bo ostal še dolžan. Ne branim se proti temu očitku, vendar z vso gotovostjo trdim, da me bodo branili sami moji ljubi slovenski prijatelji. Ali dr. Rus iz samega takta ne pripozna, da tovrstno sumničenje moje osebnosti je že škandal? To ni jezik učenjakov, je obžalujoči jezik nacionalnega hujskanja! Je nemogoče, da pametni Slovenci odobrujejo to vrsto jezika.

4. Ona poznana alpinistinja (planinka) iz Ljubljane mi je skoraj napovedala, da bodo v protiteuž Pet stoletja Triglava izdali narodno knjigo, ki bo

skoraj dobesedno: Kugyjevim knjigam moramo sicer dajati vso čast in slavo, saj vemo, da propaganda za naše kraje v tujini ne bi mogla biti nikoli niti približno tako uspešna, če bi jo vodili mi sami, kakor je sedaj, ko ji stoji na čelu tako odlični tujec.

Te velike zasluge ne bomo Slovenci dr. Kugyju nikoli pozabili. Vendar vsaka stvar ima svoje meje. Ko je neka založba objavila, da nam naša sveta dolžnost do Triglava veleva, da to knjigo dostojno prevedemo v jezik Triglava, se Rus sprašuje, kdaj nam prevodi niso potrebni in kdaj so nam celo škodljivi. »Mnenje Adolfa Gstirnerja o preteklosti triglavskega imena je zares nesprejemljivo, ker pogrešamo v njem temeljnih pojmov naše historične gramatike. Drugič je na mnogih mestih knjige skritih dokaj nemško nacionalnih bodic. Za nas Slovence ni Triglav nikak Mont Everest ali Mont Blanc. Zato imamo mi sami povedati o njem toliko zanimivega, da se o tem ne sanja nobenemu tujcu, pa naj si bo sam g. dr. Kugy. In na vse to naj zdaj držimo križem roke, kdaj bo kak tujec ponatisnil stare tuje spise o naši sveti gori ter nam milostno dovolil njegovo knjigo prevesti z vsemi grobimi zmotami ter jo opremiti z istimi uvoženimi slikami? Ali ni v nas res nikakršnega ponosa? Ali naj ostajamo tudi v tem primeru pohlevni in pogojni hlapci-prevajalci in kupci tujega blaga? Naša izvirna alpinistična književnost ima za seboj že mnogo let in šteje zlasti o Triglavu lepo vrsto spisov, da se zberejo v eno knjigo. Tu gre za organsko rast naše domače kulture. O Triglavu hočemo del, ki bodo imela v našem narodnem življenju globlji smisel, kakor ga more imeti nerodno po slovensko preoblečena tuja misel.« Rus zagotavlja, da je nameravani prevod najnovejšega Kugyjevega dela Slovincem čisto nepotreben.

Kugyjevo ironiziranje na račun Rusa s povrnitvijo »dokazovanj do stvarjenja sveta« in z reševanjem »ogrožene kulture in ogrožene domovine« ni po akademskem žargonu. Rusove bodice, — sumničenja nemško nacionalnega podtikanja neoporečnemu plemenitemu Kugyju res ne bi smela biti jezik znanstvenega delavca. In slike povečini niso importirane, saj so sprispevali naši rojaki polovico slik, 11 posnetkov sam Cveto Švigelj.

Spet je Kugy literarno ljubosumen na Debelakovo, še več, naš Triglav bi bil le plagiat! Res pa je, kakor Rus sam pravi »da smo čakali z rokami v žepu«, da smo torej imeli dovolj časa napisati zgodovino Triglava.

Trieste, 2. 1. 1934.

Sehr verehrter Herr Pfarrer!

Ihre freundlichen Zeilen vom
27/11 haben mich sehr gefreut
und danke ich Ihnen bestens
dafür - Ihre freundlichen Worte

nosila naslov »Tisoč let Triglava«. Seveda proti še eni nadaljnji novi triglavski knjigi nimam niti najmanj oporekati, ugovarjati, ako v naprej vemo (predpostavljam), da bo ta knjiga samostojna, resna in ne morda ad hoc po kakem plagiatnem načinu sestavljena.

Pri vsem tem bo tako delo pri večini alpinističnega sveta, za katerega jaz pišem, vedno pomenilo ino stalo kot manj slavni posnetek mojega dela.

Postal sem osemdeset let star, preden sem to knjigo napisal. Vsi, ki so se čutili poklicane, so imeli dovolj časa, da bi z njihove strani napisali knjigo o zgodovini Triglava. Namen je bil velik in pot k temu prosta!

Nihče ni na to pomislil. Sedaj, ko sem s tem prišel na dan, so zakričali, kakor da bi jaz hotel okrniti svete pravice drugih.

Da, še mnogo več: »domovina je v nevarnosti!«

Avtorji bodo postavili naslov, kakor njim poljubno. To se bo zgodilo na njihovo nevarnost in odgovornost. Domnevam, da se bodo pri tem varovali na najbolj previden način, da bi iz sigurnih, čistih zgodovinskih tal prestopili na lažjo izvedljivo, toda goljufivo zmotno mesto, ki ga jaz imenujem bluf.

Mogoče bi imel še kaj povedati, toda mi gornje povsem zadostuje. Obžalujem, da so me prisilili to izreči.

Ob zaključku torej priporočam, naj bi še ponovno in pazljivo prebrali poglavja mojega »Uvoda«.

Oprostite mojim dolgim izvajanjem in blagovolite, spoštovani gospod direktor, ponovno sprejeti izraze mojega odličnega priznanja in moje osebne vdanosti.

Vedno Vaš Kugy.

Kiklopovo oko

DUSAN NOVAK

V okviru sistematičnega raziskovanja kraškega sveta v Triglavskem narodnem parku je speleološka sekcija PD Železničar — Ljubljana tudi v letu 1960 deset dni raziskovala kraški svet zahodno in jugozahodno od Triglava v okolici Doliča, na Hribaricah in Prehodavcih pa v Dolini triglavskih jezer do četrtega — Velikega jezera.

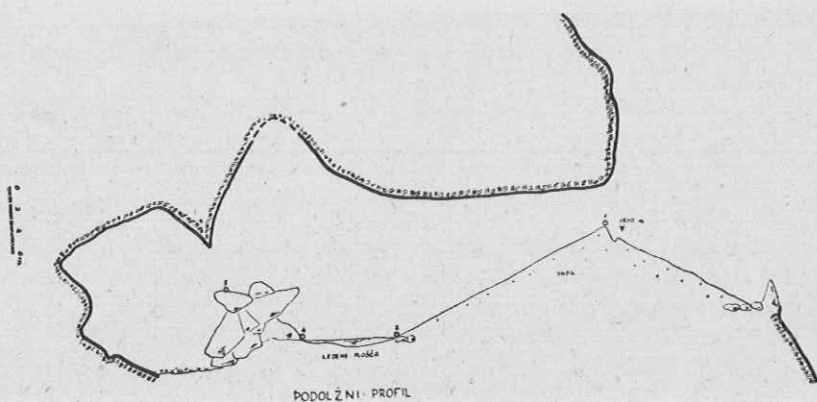
Med 69 objekti, ki jih je skupina raziskala, je zanimiva ledena jama pod Kočo na Prehodavcih. Jama je zanimiva po legi in dostopu. Vhod v jamo vidi vsak obiskovalec Vršaca v steni nad Zadnjico.

Novinar, član osemčlanske ekipe, jo je imenoval Kiklopovo oko, saj kot veliko osamljeno oko gleda po dolini.

Jama leži $13^{\circ} 49' E$ od Greenwicha in $46^{\circ} 20' 30'' N$ od ekvatorja, W od Vršaca (2194) in skoraj severno pod Kočo na Prehodavcih (2050 m) v višini 1950 m.

V skoraj navpični strmini se odpira na ca. 20 m široki polici vhod v jamo. Pri vходу je okrog 7 m visok kup snega. Z vrha snega je le še 4 m do stropa. V notranjost se snežno pobočje strmo spusti okrog 20 m daleč na 8 m dolgo in enako široko ledeno ploščo. Led ni debel, saj skozenj vidimo še grušč in skalnato osnovo.

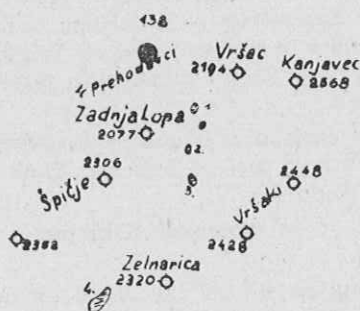
V isti smeri se jama nadaljuje proti jugozahodu vzdolž prelomne cone. Srednji del jame tvori okrog 5 m visok kup velikih skalnatih klad pod kamninom, ki verjetno sega do udora, ki je v pobočju nekako 40 m nad opisovano

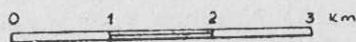
jamo. Za podornim kupom se jama zelo zoži in po nekako 10 m konča v razpoki. V celoti je jama dolga okrog 50 m, v sprednjem delu široka 15—18 m, v sredini pa okrog 7 m.

Jama je nastala v snopu prelomnic, ki se odražajo tudi v površini nad jamo tja mimo Koče na Prehodavcih. Površina nad jamo je močno zglajena od ledenika, kasnejši proces pa je izoblikoval tudi globoke žlebiče, ostre škraplje in kotličice v čistem in svetlem zgornjetriadnem apnencu.

TRIGLAV
 Δ
 2863

SITUACIJA JAME "KIKLOPOVO OKO"
 NA PREHODAVCIH

Pragozd – pohorska znamenitost

ING. OSKAR TINTA

Očitno je, da je bila v pradavnini Slovenija pokrita z ogromnimi, veličastnimi pragozdovi, t. j. s sestoji vsakršnih dreves, listnatih in iglastih, z vso bujno floro in favno, ki jih je takšen gozd vseboval. Poleg mladega naraščaja so rastla orjaška drevesa izredne življenjske sile in se starala do skrajne meje, dokler niso padla na tla in strohnela. Iz njegove sprstenine pa je vedno vznikalo novo življenje v obliki mahov, praproti, zeli itd., zamenjavalo staro in živeo toliko časa, dokler ni iz njihovega osrčja zrastle novo drevje in ustvarjalo novo sliko pragozda. Tako je šlo skozi tisočletja...

Z naraščajočo kulturo in tehniko ter zaradi vse večjih ljudskih potreb so začeli pragozdovi izginjati. Dokončni udarec sta pragozdu zadala industrija in promet. Od njegove nekdanje razsežnosti so ostale le nekatere zaplate v višinah in strminah, malo podobne nekdanjim pragozdovom. Ostali so še v glavnem v Karpatih, na Poljskem, v severovzhodni Rusiji, Bolgariji in Albaniji. Pri nas se s pragozdovi še ponaša Bosna in deloma Slovenija.

Medtem ko so povsod že zdavnaj zavarovali ta dragoceni prirodni muzej »starine« pred kakšnimi koli gospodarskimi vplivi, smo pri nas šele v socialistični Jugoslaviji z zakonom zaščitili zadnje ostanke pragozdov. Varstvo nad njimi so prevzeli gozdarski inštituti.

V Sloveniji je ostalo še okoli 300 ha pragozdnih predelov v Kočevskem Rogu, na Gorjancih in na Pohorju.

Ta posest je sicer majhna, toda dovolj velika glede na našo majhno deželo. S takšnim zemljiščem bi se postavili še drugi, večji narodi.

Zadnji ostanek pohorskega pragozda se je ohranil na prakameninski podlagi v strmem, skoraj nedostopnem zemljišču ob divjem gorskem potoku Lobnici in slapu Šumiku.

Glavni del pragozda je v tako imenovani Rebri, t. j. na desni strani Lobnice, v nadmorski višini 850 do 1050 m. Obsega okoli 17 ha mešanega bukovega-jelovega pragozda s primesjo smreke.

Na nasprotni strani Lobniške soteske ob Šumiku je ožji pas pragozda, kjer prevladuje jelka. Ta pragozdni predel, ki meri 4 do 5 ha, je v privatni posesti, vendar pod varstvom Gozdarskega inštituta Slovenije. Celotna površina lobniškega (šumiškega) pragozda meri torej 21 do 22 ha.

Poleg ogromnih bukev in jelk ter tu in tam smrek prevladujejo na tem prostoru acidofilna zelišča. Med temi je dobiti šopasto vijugasto masnico (*Deschampsia flexuosa*), belkasto bekico (*Luzula nemorosa*) in gozdno škržolico (*Hieracium murorum*). Precej je tudi okroglostne lakote (*Galium rotundifolium*), šašulice (*Calamagrostis spec.*), gozdne bilnice (*Festuca silvatica*), gozdne bekice (*Luzula silvatica*), manj pa travniškega črnilca (*Melampyrum pratense*), borovnice (*Vaccinium myrtillus*) in drugih acidifnih elementov. Od bazifilno-nevtrofilnih zeli se pojavlja ženikelj (*Sanicula europaea*), lepljiva kadulja (*Salvia glutinosa*), prstasti šaš (*Carex digitata*), gozdna ločika (*Lactuca muralis*), gorski vrbovec (*Epilobium montanum*) i. dr.

Pohorski pragozd je danes last vsega našega naroda in naše kulture in je kot posebnost naše ožje domovine zavarovan kakor vsak drug kulturnozgodovinski spomenik. V takšnem »strogem rezervatu« je prepovedano vse, kar bi utegnilo motiti delo same prirode z njenimi neizčrpnimi silami. Prepovedana

so vsa dela, ki so v zvezi z gozdarstvom, kmetijstvom in rudništvom, ne smejo se graditi ceste, tovarne, žage, nihče ne sme postaviti gostinskih obratov ali vil, niti ne sme loviti divjačine, še manj pa odnašati cvetje. Skratka, v takšnem naravnem rezervatu naj se rastlinstvo, živalstvo in tla razvijajo na sebi lasten način, ne da bi se človek vmešaval. Takšen rezervat naj ostane verna podoba nekdanjih naših gozdov in naj kaže še poznim rodovom svoje lice. Pragozd je, kot pravi M. Wraber, »v svoji pristnosti in prvotnosti samo enkratna tvorba narave, ki se ne ponovi več, kakor hitro je posegla vanj človeška roka in ga bistveno okrnila. Zato predstavlja pragozd prvobitno, nenadomestljivo prirodno vrednoto in dragoceno, enkratno dediščino matere narave človeškemu rodu. Če jo uničiš, se ne ponovi več.«

Torej, dragi planinec, če te zanese pot v ta tihi kotichek našega Pohorja, prisluhni šelestu vetra, glasnemu potrkavanju detla in žuborenju potočka ter občuduj mehka tla in z zelenjem preraslo skalovje. Bodi kulturnik in vedi, da je to kos naše lepe domovine!

(Ponatis iz »Planin ob meji«, 1961)

Naša gora

DR. FR. SUŠNIK

Kar je v dolini premalo lepote, vsa je vzkipela v našo goro: v sinji baržun njenih lesov in v rdeče slapove šenturšeljic; v mogočno veličastvo njenih vih, v mir njenih mehkolasih trat in v svobodne razglede njenega vrha. In ko ji sonce zjutraj oblije teme s poljubom prve ljubezni in ji sname megleno odejo z naročja in izpod nog, se zmezijo sive skale ko ovčje črede, sence bežijo v divje globače Pogorelca in Rup, gams vodi družino v Suške frate; v Črnem vrhu, v Plešivški kopi zaihtijo sekire in smreke zastočejo od bridke sle; jutro raste na Vernaci, raste in cveti na požganišču v Šeserju in pri Jelenu, cveti in prede zlato kodeljo od Ivarti do Prežiha, in zvon zatrepeče po sončni tenčici in dan je razsut v razkošne dalje.

To je svet Prežihovih samorastnikov.

Tam doli je Močivje in turen bridke rihte; med mišmi in podganami so beguni in uporneži ob kruhu in vodi čakali, da jih ženejo biriči dalje pred gosposko.

Tam je Lavtar. Vsako lepo nedeljo je lepa Lavtarica kuhala na Gori ovčjo župo in točila vso prešerno noč do pobožnega jutra opojno planinsko pijačo.

Ondi doli je Plešivec, prevzetni dvor uršljegorskega kralja Martina Plešivčnika, ki je šel prekašat grofe in kapitaliste v brezsrčni plembi lesov: petnajst let (1870—1885) je lezel višje in višje in bil je bogat ko baron, s parom jelenov se je pozimi vozil v saneh. Suhi dol je bil njegov, Potočko, Medvedje, Krstavec, Šeserje, Radmanje in še in vse do današnje prevaljske papirnice — potem se je deset let tresel in rušil pod bančnimi menicami in advokati in Ujlaky-Hirschlerji; 1895. leta je naredil »krido« in se je zrušil, da se je stresla z njim in vznemirila vsa izdana in predana zemlja na prisojnem hrbtu Gore: domalega vso, deset mogočnih gruntov, je posilil tuj pustolovec: marquis Dominique Pandolfi knez de Guttadauro, »gospod Uršlje gore«.

Tedaj so se naši dedi v grobu obrnili. Moji so s Suškega prignali vsako leto za bero svoji dve krotki ovci, kakor je bilo zapisano v urbarju po pravici in dolžnosti še od onega leta 1570, ko so se zbrali pri Florijanu Plešivčniku (ki je bil po besedah škofa Tomaža Hrena »vir pius et bonus«, »magnus benefactor et promotor totius operis«, pobožen in dober mož, velik dobrotnik in pospešnik vsega dela) in njegovem sinu Antonu gospodarji od Macigoja do Vernška in Šolarja: »Antonius Pleshivizhnik, Florianus Pleshivizhnik, Vincencius Prevolnik, Balthazar Naradnik, Rudpertus Schyessernik, Benedictus et Lampertus Mozhilnik et Juri Prevalnik«: pohlevno so pritrdili, da bodo zazidali sveti Uršuli hram, da je sedem dežel naokoli ne bo na bolj visoki gori take cerkve, baj zadelj pet reči, da bi jih pod plajšem svete Uršule nikoli ne manjkalo: 1. dobrotljivosti, 2. kruha, 3. mošta, 4. volne in 5. te prave vere, ki so jo slovenjegraški luteranski purgarji kazili.

O ti markí in knez Guttadauro! Oni krati je hodil po gori ljubljanski meščan in škof Tomaž Hren:

prvič leta 1601: »ad montem Ursulanum sive Pleshivitz... ex monasterio Eberndorff... per oppidum Guettenstain« (iz Dobrle vasi skozi trg Guštanj na Uršljo goro ali Plešivec): velel je ključarjema (Antonu Plešivčniku in Juriju Prevalniku), ki sta mu pokazala skrbno shranjeno zbirko 500 forintov, kako naj pohitita z zidavo;

drugič 18. avg. 1602, ko je blagoslovil cerkev s tremi oltarji (1. S. Ursulae patronae ac sodalium, 2. Sanctiss. Trinitatis, 3. B. Mariae Virginis coelorum Reginae) in birmal po gori od jutra do noči (»a summo mane usque ad noctem«);

tretjič sedem let pozneje (1609), ko je blagoslovil še štiri oltarje (1. ss. Crucis in medio ecclesiae, 2. s. Michaelis Archangeli, 3. ss. Bartholomaei et s. Geórgii, 4. s. Leonhardi) — in

četrtič 21. julija 1614, ko je bil zazidan zvonik. Prežihov Gustelj pravi, da ni moglo biti drugače: trije pari volov so vlekli zvon na vrh, štirinajst parov pa sode z moštom za žejne voznike. (Manjši zvon je še iz leta 1587, veliki in druga pa sta iz leta 1705; njena prednika sta baj v ognju počila, ko je strela vžgala v prejšnji stolp.)

Za spomin na svoja uršljegorska romanja je določil Tomaž Hren tri lepe nedelje, vse v avgustu, cerkvena kjučarja naj tedaj mašnika primerno pogostita, vsakokrat naj mu postrežeta z merico vina in naj mu plačata dvajset krajcarjev, če pa je dobro leto, tedaj 30 krajcarjev.

O ti markí Pandolfi knez Guttadaurski, od kod si se priklatil 1895. leta v stopinje te častite uršljegorske bratovščine! Že po treh letih je šel na kant, 1902 ga je nasledil grof Douglas Thurn in 1936 gospod Richard Skubetz, generalni direktor Trboveljske promogokopne družbe v Ljubljani na Bregu št. 20... Martin Plešivčnik pa, ki je bil po »kridi« zbežal v Ameriko, se je medtem vrnil in zatekel k sinu v Trbiž; tam, kjer ima danes njegova vnukinja, signora Marianna Butturini, hotel »Italia«, je žagal do smrti drva na dvorišču, in kadar je počival in počenil na kozo, je ves otročji pripovedoval storijo o svoji gori in o Uršuli, kraljici: z enajst tavžent devicami je pribežala pred pesjani, in ko je na našo goro stopila, se ji je noga ugreznila v skalo: »Tod so dobri ljudje.« je spoznala, »še skale so mehke —« in je ostala. In ko je lesni mož videl ves kranceljc devic, je pohlevno dejal: »Kosmat sem in nisem za med nje.« Stacal je skrivaj k Šeserniku, ponoči je z njegovimi voli zvozil vodo izpod Šmohorice in Vranjščice na nekrščeni pohorski kraj. Z zlato kepo je poplačal Šesernika, potem ga ni bilo več; le po mošt še hodi v Podgoro in v Kotlje; na Pohorju ga ni za toj.

Oj ti kranceljc uršljegorski,
kranceljc žlahtnih ti devic,
jo poiščem, si preberem
ki je najbolj rdečih lic.

Tako so včasih fantje romali na Goro.

Potem pa je bilo v dolini žalostno in hudo ko nikoli; grdo in zlo je bilo med ljudmi; na tilnikih je visel jarem, oči so se povešale v mrka tla:

tedaj je Gora vzkipela v trpki lepoti:

tam gori je bila svoboda:

na Matjaževih stezah, v Rupah, v Obretanovih in Vranjskih pečeh;

kakor jutro je cvetela in predla zlato kodeljo od »Hostnika« do »Starega«:

bridko lepa svoboda naše Gore, porosena s krvavo roso, ko s slapi šenturšeljce...

Ko bo čas grozo tistih let stresel s svojih griv, bo partizanska storija opletla našo Goro, nje poti od Rožanka na Jurčka, po Kozjem hrbtu in mimo Naravskega križa, njene globoke samote, tihe zaveti in mehke ruše:

storija rodu, ki je bil svoji gori zvest.

(Po »Koroškem fužinarju«)

Melanholična planinska razmišljanja

SREČKO LOGAR

Planinski izlet na Mangrt!...

V prijetnem gostišču v Logu pod Mangrtom sem se razgledoval po vrenu, ki v letu 1960 ni bilo posebno naklonjeno planincem, in ko sem ugotovil, da so se začele trgati megle, sem bil mnenja, da lahko odrinemo proti vrhu. Bilo nas je poln kamion, zato me prav nič ni skrbelo, kako jo bomo zdelali do vrha. Kamion je bil odlične marke, šofer pa ni pil, o čemer so se moji sopotniki sproti in temeljito prepričevali. Potem je bilo seveda vse v najlepšem redu.

»Lahko ga še pol litra,« so bili mnenja nekateri moji sopotniki. Čudno me je dirnilo v možgane. Ob ogledovanju proti vrhu sem se bil mimogrede vživel v ono planinsko vzdušje, ki prime planinca, ko si iz doline ogleduje pot proti visokemu vrhu. Besede tovarišev so me zbudile iz te iluzije: V novem času smo! Proti vrhu bomo potovali s kamionom, zato je naš položaj popolnoma drugačen in v tega se je treba vživeti.

»Kar liter ga dajmo vsi skupaj!« je bil moj odgovor, ko mi je iz obraza izginilo prvo presenečenje.

Kmalu nato je zabrnel motor, mi pa smo se zleknili na naših sedežih. Brnenje motorja se je pogosto menjavalo in je sopihalo v različnih tonih, jaz pa sem iz njih vsako toliko časa razbiral v posmeh »planinski izlet, planinski izlet«. Ironija časa in situacije, zato sem si prižgal cigareto, da bi pokadil tem zapletenim mislim.

Potem se nam je Mangrt razkril v vsej veličastnosti, katero smo utegnili ujeti samo bežno. Bili smo pri koči in takoj nato na sedlu in že smo stegovali roke, da bi si jih umili v Belopeških jezerih, ki so spokojno ležala v naši dolini, ki ni več naša.

Vrh se je zopet začel ovijati v megle, zato sem se vrnil v kočo. Tu sem se usedel v kot in sem iz te perspektive opazoval planince, ki so se gnetli v njej. Kaj vendar iščejo ti ljudje v planinah, ki so vendar last nas — planincev? Tu je gospodična v visokih petah in človek bi rekel, da se je napravila za modni ples. Tam je dama v pravem modnem klobučku. »To je zadnja moda,« mi je pojasnil tovariš, ki se je odpravljajl proti vrhu. In zopet tam je dobra mamica, ki deli svojim drobljancem hrano in jim daje navodila, kako naj jedo. Resnici na ljubo pa moram povedati, da med vsemi obiskovalci nisem videl niti enega dojenčka. Verjetno je bilo to naključje tega dne. Le nekaj mlajših ljudi je bilo planinsko opremljenih in prav ti so ustvarjali kontrast, ki nekako ni spadal v to »planinsko vzdušje«, zato so tičali bolj v kotih in z očmi skromno prosili za košček življenjskega prostora.

V kočo pa so se vsipale nove skupine Italijanov, Tržacianov, Nemcev in prišla je celo skupina Belgijcev, ki je že na zunaj izražala največje občudovanje lepoti naših gora, o kateri pa bodo prav gotovo odnesli zgrešeno mnenje.

»Ali je vse to prav ali je narobe?« se sprašujem. Že mora biti tako prav! Najmlajši stalno priletavajo v kočo navdušeni nad avtomobilom, ki je pripeljal nove »planince«. Največkrat slišim marko fičko, pa milecento, pa volkswagen, pa citroen, pa ševrolet in še mnoge podobne, ki jih najboljše pozna naša mladina. Jaz se za nedosegljive reči iz principa ne zanimam.

Pijem dva deci, ker nima smisla, da bi se ravnal po planinskih načelih, in poizkušam urediti misli, ki se mi vedno bolj zapletajo.

Prav gotovo je to planinstvo! Novo, moderno, motorizirano planinstvo. Že prav! Toda planinci ti ljudje vendar niso. Planinci se bomo morali od tu umakniti, če bomo hoteli ohraniti klasična načela. Pregnali nas bodo. Vtis imam, da nas preganjajo fičkoti, ki jih je vedno več, pa ženske visoke pete in modni damski klobučki...

Tudi pogovor je drugačen v tej planinski koči.

»Kako ti je vlekel motor?«

»Zdi se mi, da je morala biti v bencinu voda.«

»Iščem šoferja onega kamiona, da mi bo kot strokovnjak dal nasvet, ker mi je nekaj v motorju nagajalo, jaz pa sem samo amater in se na motor ne spoznam kaj prida.«

»Vozil sem v drugi, v tretji, četrti... Gume so trpele!«

»Hudiča, zakaj ste pa prišli sem na planino,« se jezi nekdo in še pristavlja:

»Vozili bi raje kar po dolini, kakor se je delalo do sedaj.«

Ogledujem tega človeka, ki je opravljen planinsko in se tišči nekje v ozadju. Simpatičen mi je in zdi se mi, da bi mogel biti moj zaveznik.

Vrh Mangrta se zavija v meglo, Jalovec je pa itak že ves dan trmast in nikakor noče odkriti svojega obraza.

Planinci hitijo na vrh in se bodo kmalu začeli vračati premočeni do kože. Neusmiljeno je namreč začelo grmeti, deževati in snežiti. Večina v koči pa se prav nič ne razburja. Avtomobili imajo strehe in kdo naj se boji dežja! Avtomobilisti se smejejo planincem, ki preoblačijo premočeno obleko po vseh kotih premajhne kože.

Ob povratku sem si bolj ogledal avtomobilsko cesto, ki nas je bila pripeljala na sedlo. Vrinjena je v skalovje, o katerem bi nekaj časa premišljeval, če je prehodno za navadne planince. Pri nas je bil prvi Mangrt! Kateri vrh bo prišel sedaj na vrsto? Morda celo naš očak Triglav? V duhu že skoraj vidim kako je speljana avtomobilska cesta po sredi njegove severne stene. Cesta bo verjetno še bolj varna, kakor je mangrtska, ker se bo vila večinoma v galerijah in se nanjo ne bodo mogli usipati plazovi. Iz prakse pa vemo, da dinamit ni tako drag!

Vse prav in dobro. Svet napreduje! Kdor zaostaja, postane nazadnjak. Ali smo planinci v tem pogledu že nazadnjaki? Ali pa oni sploh niso planinci in sta to dva različna pojma?

Že prav! Toda planinstvo to ni, vsaj ne v dosedanjem smislu in z nami ima skupno samo planino. Notranja vsebina je druga. To so avtoplaninci, katerih bo vedno več. Umakniti se bomo morali mi, zaenkrat morda v bolj nedostopne hribe in skalovje in nazadnje nas bodo spravili med staro šaro.

Stemnilo se je. Tudi to ne igra nobene vloge! Avto ima dobre luči in ponoči vozi celo hitreje. Zdrveli smo iz planine v dolino. Šele tedaj sem se zavedel, da sem tudi jaz eden tistih planinskih grešnikov, ki sem jih malo prej še preklinjal na sedlu.

mladi pišejo

In še enkrat – zimski tabor na Vršiču

JANEZ KALAN

Vršič. Večer je okrasil okoliške vrhove z rožnato barvo. Škratica, Prisojnik, Mojstrovka so tonili v mraku. Veter je šumel v borovcih okrog Erjavčeve koče in preganjal meglice, ki so se vile iznad prelaza. Včasih je sunkovito planil v dolino. Prav gotovo je s kakšnim posebnim naročilom poletel na Jesenice med železarske domove. Pogledal je tudi k tov. Bertonclju in mu sporočil zahvale in veselje tečajnikov z Vršiča. Zakaj? Zato, ker nam vsako leto omogoči taborjenje med gorami in smučarski tečaj na Vršiču, ki je trajal od 22. I. do 27. I. 1960. Mi mu na sestankih ob torkih povemo svoje želje, on pa odboru planinskega društva, ki mu da potrebna sredstva. Tako se z majhnimi stroški razvedrilo pa tudi marsikaj naučimo, zremo in obhodimo. Zato, vidite, je imel veter prvi večer našega bivanja na Vršiču toliko dela.

Potem pa so misli vedno bolj izginjale in bežale pred sladkim spancem. Kar prilegel se nam je. Pot iz Kranjske gore do Vršiča z vso smučarsko opremo ni kar tako od muh. Lahko pa priznamo, da smo jo rezali kot gamsi, zlasti mladi Dobravčani. Kar jezni so bili, češ, da gremo prepočasi. Hodili smo okrog tri ure, nato pa takoj na smučke. To je bilo veselja pa tudi padcev. Pa saj še ni bilo zares.

Naslednja dva dneva sta bila najlepša. Po običajnih jutranjih opravilih smo pripravili smuči in ob devetih smo že smučali. Kar takoj smo se ločili na tri skupine. Na dobre, slabe in srednje smučarje. Za vse pa sta naša vodnika tov. Bertoncelj in tov. Krapež poskrbela, da smo prišli na svoj račun. Vadili smo se v prenosu teže na eno smučko, v uporabi palice, preskoku čez ovire, v vožnji v celem snegu itd. Pri tem pa seveda ni manjkalo šal in smeha. Vse do kosila. Potem pa spet.

Prehitro so minevali dnevi. Toda tudi večeri niso bili dolgočasni. Tov. Bertoncelj nam je povedal marsikaj zanimivega in koristnega o smučeh, tov. Krapež pa o nevarnostih v gorah, pokazal in razložil nam je sredstva za reševanje s suhe in zasnežene

skale, povedal nam je vrste in nevarnosti plazov, pogovarjali smo se o turah in še mnogo zanimivega. Zadnje dneve pa so se čez prelaz začele vleči megle, veter je tulil, kot da nas hoče odnesti, začelo je snežiti. Žalostno smo gledali skozi okna, saj je bilo konec smučanja. Čas smo preganjali z raznimi igrami in kljub dežju še enkrat poskusili srečo.

Tako so minili zadnji dnevi, prišel je zadnji večer. Priredili smo zabaven spored, zjutraj pa smo se zbudili po vseh pravih namazani s pasto za čevlje. To je bilo smeha. Potem pa smo se poslovili od prijazne Erjavčeve kočice in zapustili naše lepe planine.

Spet smo videli, kako lepe so naše gore pozimi, obenem pa spoznali tudi njihove nevarnosti. Spet znamo več. Tov. Bertoncelj in tov. Krapež sta nam razširila umsko in telesno znanje in nam okrepila zanimanje za šport in planine. Zelo smo jima hvaležni. Moramo pa se predvsem zahvaliti tudi Planinskemu društvu Jesenice, ker nam omogoča te lepe smučarske tečaje, kajti smučanje je vsakemu planincu nujno potrebno.

društvene novice

Sonce pa tone, neusmiljeno tone in zaide

JOZE MELANSEK

(Fajgelj V. PV 1955)
(Ing. Ivu Reyj v spomin)

Novo leto 1961...

... Smrekovec. Počasi sneži in zasilje nanovo urezane gazi prek vrha in zastira pogled proti Savinjskim Alpam. Še pred nekaj urami smo zrlj proti goram onstran Savinje: tam nekje je bila Ojstrica, Raduha in ostali vrhovi — bleščeči in vabljeni — kot pred letom dni. Tedaj sva jih zrla skupaj: poleg mene je bil prijatelj Ivo, ki je nameraval popoldne, takoj po prihodu z Mozirske, nadaljevati pot proti Komnu, Travniku in nato dalje proti Raduhi. Megle so se zbirale, pripravljalo se je na sneg, odsvetoval sem mu...

Drugo jutro sem zvedel, da je zgodaj zjutraj odšel s smučmi in s tovarišem na pot, eno izmed onih, ki nam jih je usojeno preživeti v objemu naših gora. Potem sva se kmalu srečala, rekel je — lepo je bilo. In takšnih dni je bilo v njegovem življenju še mnogo. Morda tudi tisti usodni torek po Dnevu republike, ki je bil zanj zadnji.

In tako so stali v začetku decembra ob preranem grobu celjskega javnega delavca, alpinista in gorskega reševalca, še več, ustanovitelja judo-kluba in prvega nosilca črnega pasu v FLRJ. Nisem zadržal v sebi teže izgube — orosilo se mi je oko. Spremljal sem njegovo gorniško življenje od prvih začetkov do preranega konca... in »vejica na gomilo ing. Ivota Reya«, ki jo je izrekel v imenu vseh nas mlajših, je bila naša beseda, čeprav jo je izrekel planinec, alpinist in predsednik PD Celje tov. Tine Orel. Moral bi spregovoriti nekdo od nas, pa kaj ko nismo zmogli. Saj smo izgubili z Ivom človeka, od katerega smo se lahko poslovili samo z njegovimi besedami, ki so najbolj jasno očrtale, kakšen topel odnos je imel do gora, kako samonikel in samosvoj je bil v marsičem, a vendar nas je družila ljubezen do gora. Besede iz njegovega članka Iz mojih sten so dovolj jasno pokazale, kaj so mu pomenile gore. Mislim, da bi lahko brez retušev izdali njegovo zapuščino in s tem poživili diskusijo o alpinizmu in se mu vsaj delno oddolžili za vse, o čemer je razmišljal in prispeval, četudi po svoje, k razvoju in napredku našega alpinizma.

Z Ivom sem se spoznal leta 1948, ko sem se vpisal na celjsko gimnazijo. Kmalu nato se nam je pridružil in začel z nami zahajati v gore. Od tiste prve družine vnetih, mladih gornikov je ostalo le nekaj aktivnih. Eden teh je bil tudi Ivo, ki je šel dlje kot vsi ostali. Njega je mikalo v svet šeste stopnje, spoprijeti se je hotel z

Ing. IVO REYA
(umrl v plazu
pod Skarjami 29. XI. 1960)

goro in izvleči iz tega boja z njo tisto, kar je najbolj potreboval v vsakdanjem življenju — krepko voljo. Tak je bil vseskozi, v šoli in pozneje v poklicu, dosleden in delaven, vsem ostalim za vzor. Pokazal je, da je mogoče biti v eni osebi delavec in alpinist, da se lahko povezuje drugo z drugim, ne da bi oboje trpelo. Seveda je potrebno nekaj osebne odpovedi — brez te pa ni šlo, tudi pri njem ne. Zase skoraj ni imel časa: ali gore ali judo ali delo. V tem je bilo tisto povezovanje med judom in gorami: hotel je doseči *najvišje, najtežje in le zato najlepše*. Ko je obvladal telo in se mu popolnoma zaupal, je to imenoval *silno pesem*.

Prvi njegov pohod z nami v gore je bil ob priliki majniškega izleta v šesti gimnaziji na Mozirsko planino. Nam ni bilo to dovolj, šli smo naprej, proti Smrekovcu; drugi dan pa na Raduho in še isti dan v Solčavo in iz Solčave peš v Luče: Naslednjega dne pa smo že bili zopet v šoli — utrujeni, a vendar polni novih načrtov, ki so se že uresničili ob zaključku šolskega leta, ko smo smučali julija pod Ojstrico na Klemenškovi planini. Takrat smo tudi prvič »ušli« na Okrešelj, ki je bil tedaj še nedostopen. Tudi pozneje se mu Ivo ni odrekel in morda se je že tedaj porodila iskrica tega, kar je zapisal o Okrešlju: »Sreča moja, da je ta svet moj, srečen sem, da sem mu posvetil ves svoj prosti čas!«

Tako so minili za nas prvi dnevi radosti in veselja v gorah. Priča vseh teh dejavnosti je bil tudi Ivo. Zopet smo bili na Raduhi, to pot ob izletu osmega razreda. Takrat smo sklenili, da nas samotna kočica na severni strani — na Grohatu — mora sprejeti pod svoje okrilje ob semestralnih počitnicah... In res: sredi januarja 1951 smo že smučali pod severnimi ostenji Raduhe, pred tem smo pa bili namenjeni 29. novembra 1950 na Korošico — na Pasjih tratih smo se odločili za umik — nov sneg, mraz in snežni zameti so nas zavrnil. Spoznali smo pozneje, da je večja zmaga trezen umik kot pa drzno tvegan napad.

Ob zaključku šolskega leta 1950/51 smo bili ponovno na Klemenškovi in pod Ojstrico. Poznejši vneti graditelj bivaka je bil prav Ivo s svojim gorniškim tovarišem Vladkom Fajgljem.

Med počitnicami sva prebredla domala vso rajdo Julijcev od Planice do Bohinja in tako dobila pregled nad našim gorskim svetom. S tem sva opravila sprejemni izpit za plezanje. Tega se je zavedal Ivo bolj kot kateri koli drugi alpinist. Hotel je dovršiti najprej osnovno šolo gora in nato šele iti naprej proti vrhunskim storitvam. S temi se je pričel ukvarjati, ko je prišel v Ljubljano, kjer se je odločil za študij elektrotehnike. Nič čudnega, če je med drugim zapisal tudi tole: »Ni je urice mojega gornišтва, za katero bi mi bilo žal.« Res je lahko bil ponosen nase, na svoje uspehe, s katerimi ni silil na dan. Izgubili smo človeka, ki je imel v sebi vse moči in sile, da se razvije v plemenitega gornika, pošteno, koristno osebnost, ki je žal na začetku poti klonila, ko je v svoje zadovoljstvo hotela v boj z neugonobljivimi silami gorske narave.

Večkrat sva še bila skupaj, vendar mi je ostal v spominu najbolj tisti dan, ko sva za novo leto 1955 hodila proti Korošici čez Presedlaj... Sneg do pasu, vihar, megla; vse to je terjalo od naju več kot preveč. In plačilo: drugi dan jasno in toplo vreme — ozebla ušesa in prsti so šli v pozabo, plačilo za ves napor in trud so bile lepe gore. Lepota, da, lepota, to zanj ni bilo dovolj. Hotel je še več. In že sva zavila proti Vrščicem. Klini so pozvanjali ob pasu, dereze so škrtale v zmrzli sneec. Šele danes razumem tisti hočem, ki ga je pozneje nekje zapisal. Ali je res hotenje osnova vsega alpinizma? Tudi tedaj sva šla nazaj, bila sva še prešibka za tiste vzpone. Pokazal je isto, kar ga je spremljalo vseskozi v njegovem gorniškem udejstvanju, posebno pa v tisti težki deževni noči nad Okrešljem, ko sta z Dušanom Kukovcem čakala na rešitev — tovarištvo, ki ga je imenoval največjo svetinjo našega gornišтва, češ da smo takrat najbližji naši popolnosti. Ali ni v tem kruto protislovje v iskanju sreče v gorah: na eni strani suha alpinistika, moč, težnja po drznih vzponih, vedno več srečnih in nepozabnih dni, na drugi strani pa misli o pomenu alpinizma, o njegovem smislu za človeka in družbo. Sam se je spraševal in tudi sam odgovarjal. Prav ta želja po spoznavanju ga je gnala v šesto stopnjo. Tedaj sva se ločila: hotel je višje. Ob meni tega ne bi bil dosegel, poiskal si je druge, sposobnejše tovariše in in našel jih je v Golobovem Lojzu, Kukovčevem Dušanu i. dr. »Silna pesem...«, ki jo doživiš lahko samo ob najtežjih trenutkih in to brez strahu in oklevanja,« ga je gnala v Dedca, Ojstrico, Štajersko Rinko, Tursko goro i. dr., v smeri, ki jih štejemo med najtežje pri nas. S svojo voljo, podvigi in uspehi se je uvrstil za resnega kandidata, ki se lahko poteguje za mesto v I. himalajski odpravi, iz katere je odpadel po nič kaj lepih okoliščinah. To ga ni strlo, hotel je pokazati, da je neuničljiv in morda tudi v tem tiči tisti njegov usodni konec, ko je pela njegova mlada duša z Nietzschejevimi besedami: »Was mich nicht umbringt, macht mich stärke!« In tako se je poslovil od nas. Spokojno in mirno, povsem nasprotno od tega, kar smo bili vajeni pri njem: vedno nasmejan, dovtipen in veder, poln dobrih besed za vsakogar, ki ga je srečal. Morda ga kdo ni razumel, bil je pač preprosta hribovska duša!

In ko tako prebiram besede v njegovem članku Iz mojih sten, kot nekako njegovo oporoko, se mi nehote vsiljuje pismo, ki mi ga je pisal v tistem obdobju, ko so nastali ti spomini. Pisal jih je povsem v svojstvenih okoliščinah — vojaščina, zanj velika sprememba v življenju, pomanjkanje gora, potreba po nečem, kar je silno pogrešal, je lahko rodila take misli.

Alpinisti se od njega poslavljamo kot človeka, ki ga visoko cenimo, z eno samo željo, kot pravi govor na grobu, da njegova energija in moč ter sposobnost, njegova bistrost in delovna vnema ne smeta nazaj k skrivnostnim močem narave, ker morata ostati med nami in naj gre vse to v naša srca in naše ume. In zato naj spomin nanj med nami ne premine!

RAZSTAVA SKALAŠTVA IN ALPINIZMA NA JESENICAH

V okviru prireditve ob 40. letnici organiziranega alpinizma je bila na Jesenicah v prostorih stalne razstave železarskega Tehničnega muzeja razstava skalaštva in alpinizma. K otvoritvi razstave dne 26. aprila 1961 so prišli skalaši iz Ljubljane, Štajerske in Gorenjske, člani pla-

ninskih društev in sindikalnih podružnic, zlasti pa močna delegacija pokroviteljice Planinske zveze Slovenije.

Vzorno urejena razstava kaže dragocen zgodovinski material o borbenosti plezalske mladine iz dobe po prvi svetovni vojni tja do okupacije, ko so narodno zavedni in v planinstvu revolucionarni mladeniči v plemenitem tekmovanju ter s prvenstvenimi vzponi, z zmaga-

mi v gorah, preprečevali grabežljivim tujcem-plezalcem, da bi odnašali lovoričke z naših gora. Razstava o skalaštvu je bila v treh prostorih gostoljubnega muzeja in je bila sama zase zaokrožena celota. Toda v povezavi s stalno razstavo o železarstvu, ki posega v prve začetke uporabe železne rude in tolmači razvoj fužinarstva vse do današnjih dni skozi dobo, ko so se železarske Jesenice uspešno upirale tujemu kapitalistu in nato še okupatorju, odraža globoko ljubezen do domovine in do gora, kaže trdo delo železarjev in njihovo razvedrilo v naravi, trpljenje in žrtve naci-fašističnega nasilja v času okupacije, med katerimi so bili tudi zavedni gorenjski fantje, ki »skala vzor jim je dala, krepak prijem in trdo pest«. Vse to je uspelo podjetnim železarjem, planincem in nekdanjim skalašem povezati v harmonično celoto. Še nepopolna zbirka eksponatov zgovorno dokazuje, da skalaši v svoji prvi alpinistični organizaciji niso bili zgolj plezalci, smučarji in zimski alpinisti, ampak so bili tudi propagatorji lepote našega gorskega sveta, planinstva in alpinizma, planinsko-kulturni delavci, ideologi planinstva in alpinizma. Njihov prispevek k razvoju slovenske kulture in turizma ni bil majhen.

V gručah občudovalcev, ki jih je v mladosti vezala planinska vrv v tovariško silo, smo opazili tudi skromne sodelavce pri tem železarskem in planinskem muzeju, kot tov. Miloša Magoliča, vodjo železarskega muzeja, ki je razstavo aranžiral; fotografa tov. Franceta Kolmana, ki je izdelal vrsto slikovnih povečav in reprodukcij; tov. Marjana Dolinška, ki je izdelal makete skalaških objektov in uredil panoje, in pa požrtvovalne pomagače, kot tov. Franceta Torkarja, tehnika in kustosa fužinarskega muzeja, tov. Boža Pi-bernika, Franceta Ravnika in druge, ki so prispevali k ureditvi razstave.

Med Gorenjce, vedno védrega Jožeta Čopa, dr. Miho Potočnika, Andreja Moreta-Gandija, Maksa Medjo, Janeza Brojana, Maksa Dimnika in druge požrtvovalne gorske reševalce so se pomešali nekdanji »gadje« in študentje tov. Albin Umnik, Joža Kobilica, Stane Predalič, ing. Pavle Lavrenčič, dr. Jože Tomc, dr. Vladimír Kajzelj, brata profesorja Janko in Tone Ravnik ter številni zastopniki predvojnne skalaške organizacije.

Uvodno besedo s kratkim orisom razvoja alpinizma do himalaizma pri nas je imel tovariš Uroš Zupančič, eden izmed pobudnikov planinskega muzeja in marljivi zbiratelj zgodovinskega materiala iz planinstva in alpinizma. Nato pa je

tov. Fedor Košir, predsednik PZS, otvoril razstavo.

Topla zahvala za prireditev gre upravi Železarne, ki je pokazala polno razumevanja za pomembno prireditev in planinsko ustvarjalno dejavnost svojih sodelavcev planincev ter alpinistov. Polno čestitk so bili deležni požrtvovalni organizatorji, ki so znali tako spretno povezati železarsko zgodovino in zgodovino alpinizma z nedavno trpko preteklostjo, borbo za svobodo slovenske zemlje, za svobodo naših ponosnih gora, za svobodni ustvarjalni polet in blagostanje našega ljudstva. S tako in v tem smislu organizirano razstavo so jeseniški planinci in nekdanji skalaši proslavili tudi 20-letnico naše revolucije. Po razstavi so gostje poslušali magnetofonske posnetke predavanja tov. Slavka Smoleja: »Iz Jesenic za cvetjem v Karavanke in Julijske Alpe« in občudovali krasne posnetke v barvah.

-ič.

KOMEMORACIJA SKALAŠEV NA GROBOVIH PARTIZANOV IN GORNIKOV

Proslavljanje 40. obletnice organiziranega alpinizma se je pričelo dne 5. februarja 1961 na jubilejni datum ustanovitve Turistovskega kluba, pozneje Alpinističnega kluba »Skala« (TKS — AKS).

Tega dne so se ustanovitelji kluba, zastopniki TKS Jesenice in Savinjske podružnice TKS, člani kluba in njihovi planinski prijatelji poklonili žrtvam iz narodnoosvobodilne borbe in spominu v gorah padlih gornikov. Ustavili so se najprej pred spomenikom NOB na Javorniku. Na pragu jeseniške komune so goste sprejeli člani PD Javornik-Koroška Bela s praporom. V imenu organizatorjev jih je pozdravil tov. Uroš Zupančič, a spominski govor žrtvam je imel tov. Franc Svetina, predsednik PD Javornik-Koroška Bela. Priklonil se je prapor in tov. Maks Mimnik, ljudski poslanec in skalaš, je v imenu PD Jesenice položil venec pred spomenik. Spomnili so se posebej še padlih skalašev, tovarišev Edvarda Giorgionija, Ludvika Stražišarja in Martina Praprotnika, ki so padli v borbi za svobodo. Za sprejem se je zahvalil tov. Fedor Košir, predsednik PZS, ki je pokroviteljica prireditev ob 40-letnici organiziranega alpinizma.

Na jeseniškem pokopališču so skalaši položili venec na grob tov. Matevža Freliha, ki počiva skupaj s 37 borci za svobodo. Položili so vence tudi na grobova Mihe Čopa, predsednika TKS Jesenice,

in Mirana Marna-Marjona, gorskega reševalca. Moški oktet »Svobode« z Jesenic je zapel vrsto žalostink. Člani mladinskega odseka PD Jesenice so ponесли venec na Planino pod Golico na grob mladega skalaša Mirka Roglja-Petka, ki je tu ob vznožju gora padel kot partizan.

Po kratki komemoraciji na Belem polju pri Hrušici, pred spomenikom 46 talcev, so se skalaši nato ustavili na Dovjem pred spomenikom talcev in padlih partizanov. Tu se je tov. dr. Miha Potočnik spomnil veličine žrtev, domovini zvestih tovarišev, ki so se v boju z okupatorjem žrtvovali za osvoboditev našega ljudstva in naših gora. V zgoščeni misli je orisal zgodovino in pomen našega alpinizma in skalaštva. Obiskali so še grobove dr. Klementa Juga, Jakob Aljaža in drugih, ki so se ponesrečili v Triglavski severni steni. Skupina alpinistov, članov AO Dovje — Mojstrana, je po nesli v Vrata venec k spomeniku gornikov, ki so se ponesrečili v gorah.

Tov. Maks Dimnik se je na pokopališču v Podkorenu z vznesenimi mislimi spomnil svojega plezalskega tovariša, talentiranega in mnogo obetajočega gornika Mihe Ariha — Mihola, ki mu je domači izdajalec v dobi okupacije na zverinski način ugrabil življenje.

Tu je bila skromna, a pristrčna komemorativna slovesnost zaključena.

-ič

NA OBISKU PRI ZASAVSKIH TRANSVERZALCIH

»Trenutno je razprodanih in kroži 1300 legitimacij za prehojo Zasavske planinske poti. Na koordinacijski odbor Zasavske planinske poti Trbovlje p. p. 33 je bilo do danes vrnjenih 155 legitimacij. Štirinajst žigov planinskih zasavskih postojank potrjuje, da so lastniki v redu prehodili zasavsko planinsko pot od Kumrovca do Kuma ter prejeli častno značko. Absolventi Zasavske planinske poti so iz 22 slovenskih planinskih društev, mnogi tudi iz bratske Hrvatske. Posebno razveseljivo je dejstvo, da je v veliki množini uprav mladina prehodila to malo transverzalo.«

To poročilo sekretarja Zasavske planinske poti sem ujel v svojo beležnico na sestanku koord. odbora Zasavske planinske poti, ki je bil v nedeljo 21. maja 1961 v prijazni planinski postojanki na Jančju.

Deset planinskih društev od Brežic do Litije s ca. 6000 člani tvori homogeno povezano planisko enoto, vodi jo koordi-

nacijski odbor. Vsa društva so bila na seji dobro zastopana.

Svoječasno je odbor naročil 1000 častnih značk. Račun: 150 000 din. Obračunavanje za naročene transverzalske legitimacije in častne značke dela težave, ker posebno oddaljena planinska društva ne skrbijo za poravnavo svojih obveznosti. Povzetje zelo podražuje. Zato se mi zdi umesten sklep: Transverzalska legitimacija stane odslej 250 din in je v vsoti že zajeta cena značke.

Ko planinec predloži preko svojega matičnega društva koordinacijskemu odboru legitimacijo o prehojeni poti, prejme častno značko.

Tako nabrani denar se bo porabil za nabavo prihodnjih tisoč značk.

So »kampeljci« tile zasavski planinci!

Mladini posvečajo mnogo pozornosti. V proslavo dvajsetletnice narodnoosvobodilne borbe pripravljajo mladinci dva tabora vseh Zasavcev. Prvi je bil 18. junija t. l. na Čemšeniku, drugi pa bo na Bohorju, ko bo zorel kostanj. Članstvo bo proslavilo dvajsetletnico NOB dne 6. avgusta t. l., ko bo Planinsko društvo Dol pri Hrastniku odprlo svoj dom v Gorah.

Za »Vodič« ima odbor zbrano snov z mnogimi slikami. Iz njegove vsebine je razviden geološki sestav Zasavja, njegova flora in favna. Prahistorično zgodovino krajev prepleta keltska, ilirska, rimska in slovenska doba z vrsto gradov in gradišč.

Tudi izdaja Vodiča je namenjena proslavi dvajsetletnice ljudske revolucije.

Pa so res kampeljci tile zasavski planinci!

Argus

SKALAŠKI PRAZNIK je bil dne 7. maja 1961 na Jezerskem, ko je tov. prof. Janko Ravnik, dolgoletni predsednik TK Skale, v sredi nekdanjih klubskih tovarišev proslavljal svoj 70. rojstni dan. Na intimni in pristrčni prireditvi so govorili tov. dr. Vladimir Kajzelj, prof. Marjan Lipovšek in drugi.

SKALAŠKI IZLET NA ROŽCO je bil dne 21. maja t. l. Organiziralo ga je planinsko društvo Jesenice z nekdanjimi Skalaši. Kljub slabemu vremenu se je izleta udeležilo lepo število Skalašev, gornikov in planincev. Nekatere skupine so prečile greben Golice, ostali pa so vedrili v gostoljubnem pastirskem stanu na Jeseniški planini, kjer je nekoč stala skalaška koč. Vedrega razpoloženja pa le ni manjkalo.

PLANINSKO DRUŠTVO LJUBNO OB SAVINJI. Društvo za preteklo leto ni zabeležilo posebnih uspehov. Dve zelo uspeli predavanji z barvnimi diapozitivi dokazujeta, da si članstvo želi še več takih predavanj. Želja društva je še vedno, da bi v doglednem času prišli do svoje postojanke na Travniku, kar bi bilo silno koristno za vse transverzalne in v zimskem času za smučarje. V praznovanju Turističnega tedna bo društvo uredilo planinsko razstavo in organiziralo skupno s PD Luče in Solčava izlet do Igle, kjer bodo izvedli plezalne ture.

PLANINSKO DRUŠTVO BOHINJSKA BISTRICA. Najprej je potrebno omeniti, da je prenehala poslovati planinska postojanka na Rovtarici. Po velikih težavah glede personala, cene in hrane je prevzelo omenjeno postojanko Gozdno gospodarstvo Bled, ki jo je že preuredilo za potrebe gozdnih delavcev. Tako se bo lahko sedaj posvečala večja pozornost k čimprejšnji izgradnji bivše karavle v sedanjo kočjo dr. Mencingerja. Izgradnja nove ceste tik ob koči, kot tudi sama lega kočje sredi lepih smučišč in bodoče sankiške proge bo še bolj povečala pomembnost tega objekta.

Delo AO se izkazuje v 42 plezalnih vzponih v vseh težavnostnih stopnjah v letni sezoni in več zimskih pristopih na vrhove. Uspeh dela AO je rezultat poedincev, ki imajo veliko volje za to zvrst planinske dejavnosti.

Društvo ni organiziralo skupinskih izletov. Iz rezultatov ankete je razvidno, da člani društva radi hodijo po planinah. Pereče je tudi vprašanje pravega voditelja za mladince in pionirje, ki naj bi navduševal mladino za planinsko dejavnost. Društvo je prevzelo nalogo za čimvečjo pritegnitev članstva, zlasti mladine k društvenemu delu.

PLANINSKO DRUŠTVO POSTOJNA. V februarju 1961. leta je PD Postojna proslavilo 15. obletnico svojega obstoja. S požrtvovalnostjo in veliko mero idealizma je društvo premagovalo začetne težave. Uspehi dela so danes že vidni: prvi planinski dom na Primorskem — Vojkova kočja, kočja Mladika na Pečni rebri nad Postojno, da niti ne omenimo plodnega delovanja raznih odsekov kot alpinističnega, smučarskega in drugih.

Žal pa je preteklo leto pokazalo, da je delo slonelo preveč na poedinah zaved-

nih članih in da je z izgubo teh ljudi delo zamrlo. To bi lahko očitali alpinističnemu, propagandnemu in markacijskemu odseku. Še vedno pa je zelo delaven mladinski odsek. Člani odseka so sodelovali na vseh tekmovanjih, ki jih je organizirala republiška mladinska komisija. Sodelovali so tudi pri delu smučarskega, markacijskega, propagandnega odseka, gorske straže in pri urejanju svoje planinske knjižnice. Diplome in značke za uspešno delo v raznih tekmovanjih pa dokazujejo, da delo mladinskega odseka poteka po pravi poti. Ti uspehi mladine pa so v veliki meri tudi zasluga starejših članov, ki so znali mladino vključiti v delo in jim pokazati vse lepote planinskega udejstvovanja.

Propagandno, športno in planinsko delo je izvršil tudi smučarski odsek, za kar mu gre vse priznanje. Pri tekmovanju na Črnem vrhu nad Idrijo so člani društva v okrajnem tekmovanju v tekah in slalomu zasedli prvo mesto in prejeli pokal.

Vsekakor pa ne smemo mimo delovanja gospodarskega odseka, ki je s pravnim gospodarjenjem večal gospodarsko moč društva. Na občnem zboru je bilo pohvaljenih nekaj najbolj zaslužnih članov in jim podeljena nagrada požrtvovalnemu predsedniku društva tov. Ivanu Rozmanu.

PLANINSKO DRUŠTVO RADOVLJICA. Društvo upravlja tri planinske postojanke: Roblekov dom na Begunjščici, Valvazorjev dom pod Stolom in Pogačnikov dom pri Kriških jezerih. Upravljanje posameznih domov zahteva glede na specifičnost vsakega doma svojstven način upravljanja in gospodarjenja. Postojanka, nekaj nad 1000 m visoko v pobočju Stola, Valvazorjev dom je tesno povezana s turizmom. Presenetljivo pa je dejstvo, da je ta dom v preteklem letu pri največjem finančnem prometu pokazal najmanjši finančni uspeh. Zato je naloga društva, da se čimbolj poveže s turizmom in da se zaradi sodelovanja vskladijo interesi planinstva kakor turizma.

Dobremu finančnemu uspehu srednjegorske postojanke Roblekovega doma sledi tudi visokogorska postojanka Pogačnikov dom pri Kriških jezerih. Dom je poznan tudi med inozemskimi planinci, saj ga nekateri obiskujejo redno vsako leto. Značilno za to visokogorsko postojanko je to, da jo obiskujejo večinoma

starejši planinci, ki so redni obiskovalci Julijskih Alp.

Društvo je v preteklem letu prvič vključilo v upravljanje postojank tudi oskrbnike. To pomeni, da oskrbniki niso več samo uslužbenci planinskega društva, temveč tudi sami soodgovorni za uspeh poslovanja.

Na občnem zboru so prišle ponovno do izraza težnje za obnovitev koč na Stolu. Z intervencijo na odločilnih mestih za dovoljenje gradnje in ob podpori finančnih sredstev bi se lahko uresničila gradnja tega potrebnega objekta.

Plodno delo tega društva, ki letos praznuje 65-letnico svojega obstoja, se odraža v uspelem delovanju alpinističnega, mladinskega in markacijskega odseka. Kljub slabi plezalni sezoni zaradi vremenskih nepravilnosti in pa težkoč večine članov odseka, ki poleg svoje službe obiskujejo razne šole, je bilo izvršenih 18 vzponov od II. do VI. težavnostne stopnje. Člani mladinskega odseka so se udeležili številnih izletov in tekmovanj. Poleg tega so se tudi izobraževali na številnih predavanjih. V časopisu radovljiške mladine Brstje lahko zasledimo številne članke o planinski dejavnosti mladih planincev.

Pohvaliti je treba tudi delo markacijskega odseka, če ga lahko sploh tako imenujemo. Ta odsek namreč predstavlja dva človeka, ki v mejah možnosti opravljata z uspehom številne naloge. Nujno je, da se glede na velike naloge tega odseka in obsežnega področja delovanja okrepi odsek z novimi silami, da ne bo kakšnih nepotrebnih pritožb glede neopravljenih nalog.

Za predsednika društva je bil ponovno izvoljen tov. Pavel Olip iz Lesc.

PLANINSKO DRUŠTVO TRBOVLJE. S 1. majem preteklega leta je bila odprta zasavska transverzala. Ta pot vzbuja velik interes med planinci.

Mladinski odsek je organiziral skupinski izlet v Logarsko dolino, več manjših skupin mladincev pa se je udeležilo izletov po Savinjskih in Julijskih Alpah. Značko zasavske transverzale je osvojilo 115 mladincev. V glavnem so skrbeli za to, da so prišli v stik z mladinskimi odseki drugih društev.

Na občnem zboru se je ustanovil tudi odbor za gradnjo nove koč na Mrzlici. Predstavniki PD Kum in smučarji PD Trbovlje so obljubili nuditi svojo pomoč pri gradnji te postojanke. Za finančno in podjetja svoje komune. Zaradi nezanimanja za alpinistično dejavnost se je razpustil AO. Društvo je v preteklem letu zaznamovalo padec članstva in tudi

število naročnikov PV se je zmanjšalo; pozna se, da ni več pridnega in požrtvovalnega pokojnega Poldeta Majdiča.

Izredno slabo vreme je otežkočalo delo markacijskega odseka. Delo propagandnega odsega se je v preteklem letu omejilo predvsem na manjša propagandna dela, ki naj zainteresirajo čim večje število ljudi za planinsko dejavnost. Društvo je priredilo več uspešnih predavanj, ki jih je obiskalo veliko ljudi. Pri organiziranju skupinskih izletov je društvo naložilo predvsem na finančne težave zaradi velikih prevoznih stroškov. Društvo bo poskušalo v povezavi s Turističnim oglepsevalnim društvom premostiti te težave.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Alojz Dular.

PLANINSKO DRUŠTVO BOHOR — SENOVO. Planinsko društvo Bohor-Senovno je praznovalo 9. IV. 1961 že sedmo obletnico ustanovitve. Velik uspeh društva je postavitev koč na Bohorju, ki je plod dela požrtvovalnih odbornikov in ostalih članov. Nemala zasluga za postavitev koč je tudi finančna pomoč, ki sta jo nudila Elektrarna in rudnik Senovo.

Društvo sodeluje s turistično organizacijo in so skupno organizirali množičen izlet h koči na Bohorju. Z izgraditvijo ceste Senovo — Srebotno — Globoka koča se bo še bolj povečal promet v tem predelu.

V smislu boljše povezave z drugimi društvi je društvo navezalo tesne stike z vsemi zasavskimi PD, prav tako pa tudi z zagrebškimi PD in PD Maribor.

V preteklem letu so ustanovili mladinski odsek, ki je svoje naloge uspešno reševal. Prav tako se je tudi povečalo število članov, posebno iz vrst mladine. Dejavnost članov PD Bohor-Senovno se kaže tudi v tem, da je zasavska transverzala prehodilo in prejelo spominske značke že nad 50 planincev.

PLANINSKO DRUŠTVO ČRNUČE. Društvo se še vedno bori s težavami glede nakupa koč na Mali planini, last tov. Erjavška. Glede na to, da so finančna sredstva na razpolago, so sklenili na občnem zboru, da bodo takoj odkupili to ali pa kako drugo koč. Predlagano je bilo, naj bi se planinska društva Črnuče, Mengeš in Domžale večkrat sestajala in skupno reševala važne probleme (n. pr. finansiranje mladinskih taborov). Glavna usmerjenost društvene dejavnosti je bila v glavnem vzgojno propagandna dejavnost, ki je potekala preko organizacije popularnih planinskih predavanj in red-

nim obveščanjem članstva preko društvene oglasne deske. V lanskem letu ustanovljena mladinska sekcija je v glavnem sodelovala pri skupnih izletih v bližnjo okolico, v Julijce in Kamniške planine. Razveseljivo je dejstvo, da je v društvu včlanjeno izredno mnogo pionirjev, ki so učenci osnovne šole v Črnučah. Potrebno bi bilo, da se še bolj okrepi ta sekcija, da bi se pozneje iz njenega okvira razvil alpinistični odsek. Poleg mladinske sekcije ima društvo še članski sekciji v tovarnah Elma in Energoinvest, ki sta zelo aktivni.

PLANINSKO DRUŠTVO RADEČE.
V Julijskih Alpah, na 2151 m nadmorske višine, stoji koča na Prehodavcih, ki jo upravlja PD Radeče. Visoke stroške vzdrževanja (koča je oskrbovana samo 2 in pol meseca) pomaga delno kriti Papirnica Radeče, katere predstavnikom se je na občnem zboru društvo lepo zahvalilo. Društvo ima v svoji oskrbi tudi zavetišče na Lovrencu. V zvezi z novo zasavsko transverzalo se bo zelo povečal promet tega zavetišča, ki ga bo potrebno še posebej urediti. Markacijska dejavnost je bila uspešna z delom na zasavski trasverzali, medtem ko se to ne more reči za Julijske Alpe. Delo je oviralo predvsem zelo slabo vreme in pomanjkanje delovne sile. Društvo je organiziralo uspel planinski teden in predavanje o himalajski odpravi. V bodoče so sklenili posvetiti več pažnje vzgoji mladih planincev.

Letos praznuje društvo 10-letnico svojega obstoja. Vodi ga tov. Koselj.

PLANINSKO DRUŠTVO MARIBOR.
Na 15. rednem občnem zboru je PD Maribor z enominutnim molkom počastilo spomin dolgoletnega predvojnega predsednika društva dr. Davorina Senjora in lani umrlega mladega alpinista Ladislava Romiha. Skupno delovanje planinstva in turizma je lahko zelo uspešno, drugod, posebno na zahodnem Pohorju, pa postavlja planinsko organizacijo večkrat v težke situacije — je ugotovil v svojem poročilu predsednik društva. Društvo ima namreč precejšnje težave posebno z Mariborsko kočo, ki izgublja planinski značaj in dobiva gostinsko obeležje. Rešitev teh težav predstavlja osrednji problem nižinskega planinstva, ki ga bo potrebno rešiti.

Društvo upravlja 5 postojank, ki so imele v preteklem letu ca. 17 milijonov prometa. To dokazuje, da je delovanje gospodarskega odseka precej obsežno in seveda tudi uspešno. V svojem sestavu

ima društvo tudi mladinski, izletniški in alpinistični odsek. Delo mladinskega odseka je zelo uspešno, kar dokazuje, da ima mladina smisel za gore in njih lepoto. Odsek je organiziral več skupinskih izletov ter nudil pomoč društveni pisarni.

Za uspešno delovanje planinske dejavnosti in povezave med člani in društvom so se z uspehom uveljavile planinske skupine v podjetjih in v bližnji okolici. Razveseljivo je tudi dejstvo, da v teh 6 skupinah prevladujejo po strukturi članstva delavci.

V preteklem letu je slabo vreme oviralo izletniško dejavnost, vendar pa je bilo kljub temu organiziranih kar 61 izletov. Izveden je bil tradicionalni letni pohod preko Pohorja, v letošnjem letu pa tudi smuk.

Zelo pestra so bila tudi predavanja in so zelo pritegnila ljubitelje narave.

Treba je omeniti tudi društveno revijo »Planine ob meji«, ki jo že 10 let urejuje z velikim uspehom tov. Strašnik. Alpinistični odsek v preteklem letu ni zaželel posebnih uspehov. Krivda je v nesoglasju med AO in društvom, pa tudi v slabem vremenu in smrtni nesreči. Kljub navedenim težavam so člani odseka izvršili razne ture, zimske pohode in plezalne vzpone v domače gore.

V preteklem letu ustanovljena komisija za zaščito zapadnega dela Pohorja je sprejela številne naloge, ki pa še niso v celoti izvršene. Komisija je naletela na težave predvsem pri proglasitvi večjih predelov za nacionalni park. Da se temu izognejo, so sklenili, da bi zaščitili ves predel grebena Pohorja od Peska do Kremžarjevega vrha v širini enega do dveh kilometrov na vsako stran grebena. V grobih črtah je bila tudi izdelana transverzala čez Pohorje. V zvezi z izgradnjo Ribnice na Pohorju v turistični in zimski turistični center s strani ObLO Radlje je potrebno povečati kapaciteto Ribniške koče. Glede izgradnje objektov na Pesniku, kot edinstveni planinski točki, je bila komisija mnenja, naj bi ta objekt služil predvsem mladinski dejavnosti.

Uspešno izvršene naloge v preteklem letu in plan novih obveznosti dokazujejo, da ima društvo dobro vodstvo, ki razume družbeni pomen planinstva. PD Maribor že deset let z uspehom vodi ing. Friderik Degen.

PLANINSKO DRUŠTVO KUM TRBOVLJE. Ob 10-letnici obstoja PD Kum je društvo organiziralo skromno praznovanje. Ob tej priliki je Planinska zveza Slovenije podelila društvu diplomu. Društvo je imelo p preteklem letu velike te-

žave s postojanko na Kumu. Vzroki teh težav so bili v glavnem personalnega značaja in v pridobivanju finančnih sredstev za nujna popravila na postojanki.

Število članstva proti prejšnjim letom zaznamuje padec. Posebno je nazadovalo število članov — pionirjev. Prezaposlenost poverjenika za delo z mladino ne bi smela biti vzrok, da bi delo-

vanje mladine zamrlo. Tudi izletniško planinstvo ne beleži posebnih uspehov. Slabe vremenske razmere in visoke vozne tarife so zavrle to dejavnost. Kakor vsako leto je bil tudi letos markacijski odsek zelo delaven. Društvo je na občnem zboru sprejelo številne sklepe, zlasti pa si je postavilo nalogo, da bo pritegnilo čimveč mladine v planinsko delovanje.

Alpinistične novice

SEVERNO STENO PLANJAVE sta 8. in 9. aprila preplezala Tone Škarja in Metod Humer (oba AO Kamnik). Smer je kombinacija Drogenikove in Tschadove smeri. Plazovi so plezalca prisilili bivakirati že v popoldanskih urah. Čas plezanja je 12 ur.

GREBENSKO PREČENJE KAMNISKIH PLANIN sta v marcu skušala izvesti Lužar Helena (AO Kamnik) in Šetinc Peter (Akademski AO). Turo sta pričela na Krvavcu in preko Kočne, Grintavca, Dolgega Hrbta, Skute in Rinke prišla v treh dneh na Tursko goro. Tu ju je slabo vreme prisililo prekiniti plezanje.

Krajše prečenje z Rinke na Skuto, Dolgi Hrbet in Grintovec sta 19. 2. izvršila Tone Škarja in Metod Humer. Sestopila sta po jugovzhodnem grebenu na Mala Vratca. Čas plezanja 9 ur.

Greben Rinka — Skuta je v marcu plezal tudi Urh Franci (Akademski AO) s tovarišem.

GREBENSKO PREČENJE KOČNE so 12. marca izvršili člani AO Kamnik Metod Humer, Šimenc Pavel, Trobevšek Jožica in Tone Škarja. Turo so pričeli na Jezerskem in po severozapadnem grebenu dosegli oba vrhova Kočne. Sestopili so na Kokrsko sedlo. Čas plezanja 12 ur.

V SEVERNI STENI DOLSKE ŠKRBINE nad Češko kočo sta lani poleti Pretnar in Debelak (oba AO Kranj) preplezala direktno smer. Ocena IV, z enim mestom V.

V TRIGLAVSKO SEVERNO STENO sta se 16. 3. namenila Kunaver Aleš (AO Ljubljana matica) in Vid Mesarič (Akademski AO). Namenjena sta bila v Čopov steber, vendar sta že v prvih raztežajih skalaške smeri obrnila in sestopila.

UROŠEVO GRAPO v Nad Šitom Glavi so v februarju plezale kar tri na-

veze. Dimitrov Pavel in Ramož Janez, Butinar Marko in Tancar Niko (vsi AO Jesenice), Šteblaj Lojze (AO Litostroj) in Vajt Slavc (AO Ljubljana matica).

ZIMSKE VZPONE pri nas štejemo od 1. decembra do 30. aprila. Za ta čas so karakteristični kratek dan, sneg, temperature pod ničlo. Imamo sicer nekaj prvenstvenih zimskih vzponov po tem datumu, kot Okno v Triglavski in severozapadni greben Planjave, vendar je večina alpinistov mnenja da vzponi izven omenjenih datumov niso zimski ne glede na razmere. To so vzponi opravljeni v slabih razmerah, kot je nekoč zapisal Janko Blažej. Na meji teh datumov imamo pri nas državne praznike, ko se precej pleza. Letos je bila v majskih praznikih večkrat plezana slovenska smer v Triglavski, Gregorinova in Belačeva v Kalški gori. Kranjski alpinisti Sekloča, Pretnar, Eker in Vojvodičeva so v 11 urah izvršili grebenško prečenje Macesnovec, Luknja — Peč, Rjavina.

PRVENSTVENO VARIANTO v Triglavski severni steni sta 2. maja plezala Šteblaj Lojze in Vajt Slavc. Z Grada v nemški smeri sta plezala naravnost na Frelihovo polico in po njej izstopila iz stene.

HUDIČEV ŽLEB v Prisojniku sta 1. maja četrtič ponovila Sazonov Tone in Juvan Ljubo (oba AO Ljubljana matica).

RUMENO ZAJEDO v KOGLU sta že marca preplezala Duhovnik Janez in Robas Roman (oba AO Medvode).

Lj.

NA TEČAJU za visokogorsko smučanje v Engstligenalp (Švica) od 12. do 18. marca 1961 je PZS zastopal Tone Jeglič. Na tečaju, ki se je zaključil z izpitom so obiskali več vrhov, med drugimi Wildstrubel (3460 m).

NA POVABILO BOLGARSKE TURIŠTIČNE ZVEZE se je alpinijade v Rili udeležilo pet alpinistov iz FLRJ. Iz Slovenije sta bila Drago Zagorc in Vanč Potrč. Od drugih so se alpinijade udeležili Poljaki, Čehi in Madžari. Namen alpinijade je spoznavanje alpinistov med seboj in izmenjava izkušenj. Po zelo prijaznem sprejemu so alpiniste 19. marca odpeljali pod planino Rilo. Tu so napravili dvodnevno grebensko prečenje Pčelino — Skakavci — Vzela — Kobilino Branišče — Popova Šapka — Zli zub — Orlovec — Elenin vrh. Greben je dolg blizu 50 kilometrov in ves čas na višini okoli 2500 metrov. Turo so opravili v 20 urah. Prvi dan je bilo vreme lepo, drugi dan je snežilo. Vse skupine so se po turi zbrale v centralni alpinistični šoli, kjer je Poljak Stanislav Biel predaval o ekspediciji na Hindukuš. Naslednji dan je bil informativni sestanek o organizaciji in razvoju alpinizma v posameznih državah. Zaradi slabega vremena je bila alpinijada 22. marca zaključena. Inozemske goste so odpeljali na ogled Rilskega samostana, nato pa na Partizansko poljano. Od tu so najlepši pogledi na njihove stene Orlovec, Iglata in v območje Stare Planine, kjer so opravili krajše plezanje. Stene so tu zelo nizke. Od tu so se alpinisti vrnili v Sofijo in domov.

SEVEROVZHODNI RAZ KALŠKE GORE sta 19. februarja 1961 prvič pozimi plezala Janez Rupar in Miloš Križaj (oba Akademski AO).

GREBENSKO PREČENJE RJAVINE sta prvič pozimi opravila 26. februarja 1961 Sazonov Tone in Juvan Ljubo (oba AO Ljubljana matica). Plezalca sta iz Kota dosegla škrbino Luknja Peč — Rjavina in se po severovzhodnem grebenu povzpela na Rjavino. Sestopila sta po grebenu čez Malo Rjavino na Dovška Vratca.

PRVENSTVENI ZIMSKI VZPON V PLANJAVSKI GLAVI je najzahtevnejša tura v letošnji zimi. Plezala sta Lojze Šteblaj (AO Litostroj) in Janez Rupar (Akademski AO) 26. marca 1961.

PREČENJE CELOTNEGA GREBENA KAMNIŠKIH PLANIN pozimi je zelo vabljiva tura za naše alpiniste. Vendar so jo letos v celoti izpeljali februarja le Vanč Potrč (AO Obrtnik), Dušan Kulkovec (AO Celje) in Kompan Ljubo. Turo so pričeli na Kokrskem sedlu in se najprej povzpeli na Grintovec. Tu so posta-

vili šotor. Nato so obiskali Kočno in se vrnili nazaj v taborišče. Naslednji dan so čez Dolgi Hrabet dosegli Skuto. Tu so postavili šotor in prespali. Naslednji dan so po grebenu prišli na Rinko in čez Tursko goro dosegli Kamniško sedlo. Od tu so turo nadaljevali naravnost po severovzhodnem grebenu na Planjavo in čez Ojstrico sestopili na Korošico.

LOŠKI ŽLEB V JALOVCU so marca letos v vzponu in sestopu opravili člani GRS.

JUŽNO STENO RJAVINE so 26. marca 1961 prvič pozimi preplezali Sekloča Danilo (PD Bled), Tone Šazanov in Juvan Ljubo (oba AO Ljubljana matica). Plezali so iz Krme po centralni grapi. Višina vzpona 1000 metrov.

SEVERNO STENO STENARJA sta v desnem delu plezala 9. aprila letos Tone Šazanov in Juvan Ljubo (oba AO Ljubljana matica).

SLOVENSKO SMER V TRIGLAVSKI SEVERNI STENI sta že konec novembra 1960 plezala Rupar Janez in Križaj Miloš (oba Akademski AO). 12. marca so v isto smer vstopili Klinar Stane (AO Mojstrana), Mihelič Tine (AO Bohinjska Bistrica) in Svetina Janez iz Bleda. V ugodnih snežnih razmerah so steno preplezali v 12 urah.

HERLETOVO SMER v severni steni Ojstrice so 8. in 9. aprila 1961 prvič pozimi preplezali Vanč Potrč (AO Obrtnik), Drago Zagorc (AO Ravne) in Dušan Kulkovec (AO Celje). V spodnjem delu je bila stena še močno zasnežena in le na nekaj mestih so plezali po skali. Ko so se zvečer pripravili za nočitev v votlini pod prečnico so bili že povsem premočeni. Ponoči je lahno deževalo. Naslednji dan so jih strašili plazovi, ki so padali s Kopinškove poti. Zato so izstopili naravnost na vrh po severovzhodnem grebenu. Že v temi so sestopali v Korošico.

DIREKтна SMER V ŠTAJERSKI RINKI je zadnji dve leti samevala. Letos sta izvedla 4. ponovitev Lojze Šteblaj (AO Litostroj) in Juvan Ljubo (AO Ljubljana matica). Zanimivo je, da previsne počvi v sedmem rastežaju ni več in tako plezalcem odslej ne bo potrebno jemati s seboj lesenih zagozd. Namesto počvi je po odlomu ostal rumen kot, ki se da preplezati s specialnimi klini.

Lj

Anton Ramovš, Zemlja skozi milijone let. Mladinska knjiga, zbirka Priroda in ljudje, Ljubljana 1960, strani 162.

Ko hodimo po vsakdanjih poteh, le redkokdaj pomislimo, kje in kod, po kakšnih kameninah hodimo, kako je nastal svet, ki v njem živimo in kako je nastajalo in se spreminjalo okolje, ki nas obdaja. Vse polno sil spreminja naš planet in avtor si je zadal nalogo, da bralcu na preprost način prikaže milijone let dolgo življenje naše Zemlje, kako je nastala in kakšna je.

Knjižica bo zanimala tudi planinca, saj vsak dan znova občudujemo planine in vprašanje, od kod njihove kamenine, drznost oblik in lepota dolin, voda, se nam prav vsiljuje. V knjigi lahko spremljamo gore od nastanka do njihovega izginotja.

Avtor je razdelil snov v poglavja:

Drobec veselja smo, kjer na kratko opisuje zgodovino spoznavanja zemlje in vesolja;

Kaj vemo o obliki in velikosti našega planeta;

V trdno zemeljsko skorjo je vklenjena magma, kjer opisuje nastanek, sestav in oblike magmatskih kamenin. Mimogrede omeni še, kje v Ljubljani lahko najdemo te kamenine kot gradbeni ali okrasni kamen;

Zarja se sprosti in se kot lava razlije po površju. V tem poglavju daje avtor osnove vulkanizma, opiše zgodovinski izbruh Vezuva in omeni še nekaj drugih izlivov;

Priče nekdanjih ognjenikov. Tu so omenjeni gejziri, mofete in drugi sledovi vulkanov;

Kamenine se nenehno izpreminjajo. Tu je omenjeno preperevanje in delovanje zunanjih sil na kamenine;

Brez vode ni življenja. To poglavje opisuje kroženje vode in nastanek izvirov. Nadaljnjo pot vode opiše poglavje Dolga je pot reke.

Kras in njegove lepote je poglavje, kjer se ponovno srečamo s svojiskim delovanjem vode na apnec, ravnatoko tudi poglavje Valovi morja igraje spreminjajo obličje zemlje razlaga delovanje vode na zemeljskem površju;

Skozi poglavje V kraljestvu večnega snega in ledu sledimo delovanju ledu, nastajanju dolin in ledeniških jezer; poglavje Od rahlih pomladnih sapic do pu-

ščavskih vetrov pa nas seznanja z delovanjem in vplivom vetra na površje.

Rastline in živali — stvariteljice kamenin. To poglavje nas seznanja, kako je živa narava povezana z neživo, kako organizmi spreminjajo zemeljsko skorjo in kako kamenine iz njih nastajajo, kako nastajajo atoli, nafta in premog.

Poglavje Od zibelke do smrti govori nam razlaga nastanek gorovij in kamenin, ki jih grade, kako se ozemlja dvigajo in plasti gubajo, kako nastajajo različne usedline in opiše nekaj značilnih, n. pr. hotaveljski in kraški marmor.

Predposlednje poglavje Arhitektura zemeljske skorje nam podrobneje razlaga, kako in kdaj se je na poseben način oblikovala zemeljska skorja, tu opisuje prelome, narive in gube, skratka tu se seznanimo s tektoniko. Iz tega poglavja logično sledi poslednje — Tudi potresi spreminjajo površje zemlje.

To je že tretja tovrstna knjiga, ki je v zadnjem času prišla na knjižni trg. Svojska obdelava in posebna razporeditev snovi njeno vrednost le še dvigne. Čita se kot roman.

Videli smo, kako tudi neživa narava, gore, doline in vse površje živi. Knjiga nam bo razložila marsikaj iz doslej za marsikoga nezanimive in dolgočasne a vendarle pestre zgodovine.

Knjiga je bogato ilustrirana, priloženi sta še dve barvni prilogi mojstra M. Kambiča.

D. N.

JOURNAL, glasilo Švicarske ustanove za raziskovanje gora (Fondation Suisse pour explorations alpines), vol. II., Nr. 9, 28. XII. 1960. Glasilo izhaja v Zürichu, ureja ga znani Marcel Kurz, pomočnik mu je H. R. Müller. Pričujoči zvezek revije, ki nam redko pride v roko, v glavnem vsebuje zbirna poročila in kronike iz raznih alpskih centrov, v katerih ima redakcija renomirane poročevalce. Tako za Chamonix poroča André Contamine, za Courmayeur je doslej pisal ing. Ghiglione, za Breuil Francesco Cavazzani, za Zermatt H. F. von Tscharnner, za Graubünden Walter Belina, za Oisans pa Pierre Girod. Večina člankov je v francoščini. Japonca Kuvabara in Fujihira poročata o vzponu na Čogoliso 1958, Cavazzani pa v italijanščini poroča o Monzini ekspediciji na Kanjut Sar. O vzponih v Patagonskih Andih poroča Arko, o

Novi Zelandiji H. E. Porter. Žurnal zaključuje obširna Vittozova razprava o tibetansčini z razmeroma obširnim krajevnim slovarčkom himalajske toponimije. Publikacija izhaja na solidnem papirju a brez vsakega luksusa, celo brez slik.

T. O.

CABA (Organo informativo del Centro Andino Buenos Aires). Pri roki imamo 11. letnik, junijsko številko 1960. Urednik je F. Memelsdorff. To ime in imena uredniškega odbora kažejo, da andinizem v Argentini ni na ramah domačinov. Predsednik je Watzl, podpredsednik Guth, blagajnik Ruegg, med člani so Bendinger, Müller, Edelberg, Dudzinski. Oprema je podobna nemškimi »Mitteilungen des DAV«, papir je nekoliko slabši. Na naslovni strani je slika Torres del Cerro Paine z vzhoda, nekatere Cime južnih Andov. Posnel jih je Julio E. Carrera Peyra, ki je vodil ekspedicijo na Paine v l. 1960. Njegov članek o tej ekspediciji tvori jedro številke, obsegajoče 10 strani z ovitkom vred.

T. O.

PLANINSKI RAZGLEDI, letni zbornik Mladinskega PD Ruše 1961. Ciklostirani zbornik so uredili Niko Savicki, Ludvik Lamut, Gena Pen in Kordeš Karel. Zbornik je lepa priča, da se planinski mladinski odseki krepe, da terjajo svoj literarni izraz, ki naj njihovo delo spremlja in obenem tudi usmerja. Osrednje planinsko glasilo in PZS bosta morala s tem računati in poskrbeti za centralno mladinsko glasilo, bodisi za samostojno bodisi naslonjeno na PV. Dosedanja rubrika Mladji pišejo ne zadošča niti ne zadovoljuje. Življenje v mladinskih odsekih je pisano, v njem kipi naša podrast. V tem zborniku so zastopani s svojimi prispevki Vanč Potrč (Lov na gamse), Bervar s pesmimi in opisom Bolnice Franje, Strmec, Stampar z opisom Prokletij (izšlo tudi v PV), ostala vsebina pa obsega tematiko, na katero naletimo v PD slej ko prej; Vodniški tečaji, planinsko cvetje, transverzala, povezava med društvi, pri čemer velja zapisati, da so PD Ruše zelo posrečeno navezale stike s PD Zrenjanin in v tem pogledu dohitevajo PD Ljubljana-matica, dalje delovne akcije pri koči, organizacijske novice iz odseka in še dnevnik s pota od Podbrda do Ankarana in sestavek prof. Pena »Srečanje z ljudmi«. Skratka, pester pregled dela in misli, ki preveva člane MO in njihove voditelje, spodbuden za vsakogar, ki mu je na tem, da bi naša mladina znala ceniti planinstvo in njegove vrednote. T. O.

LA MONTAGNE ET ALPINISME, februar 1961. Vsak zvezek reprezentativne

francoske revije je za bralca doživetje, čeprav včasih ne najde v njej posebnega branja. Že zunanja oblika revije, nedvomno najokusnejša in najodličnejša od vseh, kar jih poznamo, človeka prevzame in navda z občutkom, kako francoski voditelji športa, turizma in mladine cenijo delež gora in gornštva. Med članki je uredništvo na prvo mesto postavilo Ši Čan-Čunov dolgi sestavek z naslovom »Como Lungma s severa«. Članek je poslala Agence Chine Nouvelle (Agencija Nove Kitajske) v angleščini, prevedel ga je ugledni član uredništva Pierre Henry. Članek je opremljen z lepimi slikami, zelo prepričljive so tiste s Col Nord. Ena sama je z višine 8700 m, posnel jo je Ču Yin-hua, ko je sestopal z vrha. Manj prepričljiva je fotografija Maotsetungove biste in zastave, pri čemer ni nobenega okolja, nobenega obraza, samo orokovičena roka do zapestja. Maurice d'Allèves je napisal izčrpano reklamno reportažo o Zermattu in o njegovih naravnih in tehničnih pogojih za turizem. Zemljevid in slike nazorno kažejo, kolikšne investicije so potrebne za nastanek in napredek turistične industrije. Patrice de Bellefon zastopa moderni, ekstremni alpinizem z živahnim opisom vzpona čez južno steno Tozal del Mallo nad dolino Ordesa nedaleč od Mt. Perdu. Plezalske slike, posebno iz kaminškega plezanja, spadajo med boljše posnetke plezalske tehnike. Sledi še alpinistična in društvena kronika in recenzija planinske literature.

T. O.

TURISTIKA HOROLEZESTVI, številka 1, 1961. Ta skromni list, ki smo ga že nekajkrat navedli, je z letošnjim letom močno napredoval, vsaj v zunanjem pogledu. Povečali so mu obliko in obseg in izboljšali papir, ki pa je seveda še vedno tako slab, da je škoda za klišeje. A vendar! Češko planinsko glasilo je postalo bolj reprezentativno. Urednik je nov, Jaroslav Zouzal, list izhaja v Pragi. Prva številka prinaša čestitke sovjetskih, madžarskih in vzhodnonemških sorodnih organizacij s slikami njihovih predsednikov, Beranovo poročilo o čeških planinskih uspehih, Satorijev članek o zimskih športih in zimskem turizmu, članek o orientaciji v megli, dnevnik o kitajsko-sovjetskem vzponu na Mustag-Ato in rivalni drobiž. Češki alpinisti so lani plezali v Bernskih Alpah, v Albaniji in v Bolgariji.

T. O.

MAGYAR KEPES UJSAG je zagrebška madžarska zabavno-poučna revija. Urednik je Kis Florian. V avgustovski številki 1960 je sredi zanimivega materi-

ala izšel tudi članek o Triglavu. Napisal ga je Marinko Gjivoje, publicist, ki živi v Ljubljani. Isti članek je izšel tudi v »Prirodi« 1960/8, ki jo izdaja Hrvatsko prirodoslovno društvo v Zagrebu in to na uvodnem mestu z mnogimi slikami in krokijem, na katerem so zarisana pota in kočice okoli Triglava. V Matici 1961/2, listu hrvatskih izseljencev, ki tudi izhaja v Zagrebu, je isti avtor objavil podobno, informativno, temperamentno pisano reportažo o našem najvišjem vrhu. V njej se je dotaknil tudi vprašanja žičnice na Triglav. Verjetno v zvezi z akcijo za Velo polje, ki je bila lani zelo živa. T. O.

O FILOZOFIJI IN METAFIZIKI ALPINIZMA je v švicarski reviji Die Alpen napisal dolg članek S. Walcher, znan du-

najski alpinist in publicist. Obnovil je tisto, kar se je v nemški alpinistični ideologiji rado ponavljalo in je sem in tja zašlo tudi v našo planinsko literaturo, posebno z vplivom O. E. Meyerja in njegovimi mističnimi nazori o iskanju ravnovesja v gorah, vere in boga, odrešenitva in podobno. Alpinizem naj bi bil nekaka podoba človeškega vbadanja na zemlji, ki čaka na odrešenje. Njegov spis je v glavnem naslonjen na Meyerjevo delo »Das Erlebnis des Hochgebirges«, ki smo ga pri nas večkrat nekritično citirali. V času, ko se na zahodu v alpinizmu forsira eksistencializem, je Walcherjeva idealistična parada več kot zastarela in ji veljave ne morejo dati citati iz Platona, Nietzschejevega Zarathustre in Goetheja. T. O.

razgled po svetu

GEOLOŠKE KARTE za planince so l. 1960 imele svojo stoletnico. Prof. B. R. Studer (1794—1887) je l. 1860 ustanovil »Geološko komisijo za Švico« in dal s tem pobudo za geološko kartiranje Švice v merilu 1 : 100 000. Komisija je ves čas delovala kot državni geološki inštitut.

MAŠERBRUM (7821 m) je bil cilj ameriško-pakistanske ekspedicije 1960. Vodil jo je dr. George J. Bell, ostale smo sicer že navedli, vendar jih še enkrat, ker je sestav zanimiv: dr. George J. Bell, Nicholas B. Clinch, oba vidna zastopnika American Alpine Cluba, pakistanska kapetana R. Jawed Akhter in Imtiaz Azim, dr. Richard M. Emerson, Thomas F. Hornbein, Thomas Mc. Cormack, Richard E. Mc Gowan, dr. W. William E. Unsoeld in še pakistanski kapetan M. Akram Quershi. Torej kaj malo pakistanska ekspedicija. Afirmirala jo je tudi pakistanska armada, 10 dni so imeli lepo vreme, nato pa 24 dni snežne meteže, ko so postavljali IV., V. in VI. tabor. Iz tabora VII sta 6. julija 1960 prišla prva na vrh Unsoeld in Bell, dva dni kasneje še Akhter in Clinch. Vzpon je torej trajal pet tednov, smer ni imela kakšnih posebnih tehničnih težav. V zgornjem delu ozebnika so se izognili pečem, ki so jih premagali Angleži l. 1957. Nosači iz plemena Balti so bili preizkušeni in dobri. Šest od njih je bilo l. 1958 na Hidden-Peaku z Amerikanci in v British Pak Forces - Ekspedition 1959. Trije od njih so

tri dni nosili tovore na tabor VI (7310 m) brez daljšega odmora. 15 nosačev iz vasi Hushe, ki so nosili sprva samo na bazni tabor, se je izvrstno izkazalo tudi na višjih taboriščih. V petih dneh so znosili 3000 funtov bremen na višinska taborišča.

NESREČE so razmeroma pogoste tudi v Angliji. Leta 1959 je bilo, po poročilu v »Mountaineering, the Official Journal of the British Mountaineering Council« (sept. 1960), v Angliji 91 nesreč, od tega 21 s smrtnim izidom. Vzroki: sneg, slaba obutev, izčrpanost, krušljivi oprimki. Pri plezanju se je ponesrečilo 49 planincev, ostali pri skromnejši hoji v hribe. BMC združuje 112 klubov in sekcij, predsednik je zdaj G. G. Macphee.

MINIMALNA TEMPERATURA je po raziskavah sovjetske postaje na Antarktiki $-88,3^{\circ}\text{C}$, torej ne več Verhojansk (-71 do -75°C). »Sovjetskaja« je na Južnem tečaju izmerila ta mraz 3700 m nad morjem. Verhojanski bazen pa leži 150 do 200 m nad morjem. Zanimive so dalje ugotovitve, da na Južnem tečaju ledene mase naraščajo in to že več desetletij, torej čisto nasprotno od tega, kar ugotavljajo glaciologi za Alpe in za sever sploh.

GRÖNLANDSKI CELINSKI LED se grmadi v višini 4000 m in ga glaciologi cenijo na starost od 2000 do 20 000 let.

Čim starejši je ta led, tem manj je strahu, da bi se stajal, to pa je važno za odlaganje radioaktivnih odpadkov. Pri raziskavanju grönlandskega ledu so ugotovili horizonto radioaktivnega prahu iz l. 1945 (zaradi eksplozij na Japonskem). To dokazuje, da se je tisti prah raznesel po vsem svetu, podobno kakor ognjeniški pri izbruhu vulkana Krakatau l. 1883.

Francosko-švicarska ekspedicija na Grönlandiji je lani prezimila v igluj, osem metrov pod gladino ledu pri mrazu okoli -60°C . Ekspedicija je proučevala predvsem premikanje in ravnotežje ledu, meteorologijo in nivologijo dežele. V Parizu eksistira za te stvari »Expedition Polaire Française«, vodi jo Paul Emile Victor, šef mednarodne glaciološke ekspedicije na Grönlandiji.

FRANÇOIS GOS je sin znamenitega alpskega slikarja Alberta Gosa. Sin François je prav tako slikar, zraven še kipar, ilustrator in dekorater in je star 80 let. Napisal je poleg tega še več knjig o gorah: Zermatt in njegova dolina, Alpe v Haute Savoie, Švica, in druge.

ZERMATT raste, preživlja pravo gradbeno mrzlico, vrše se velike kupčije z nepremičninami, nedovršene stavbe se prodajajo, kot da so že v obratu. In vse to — brez urbanističnega načrta, brez stilnih elementov, ki bi se ozirali na pokrajino in njene značilnosti, brez ozira na stavbni material, razpored, višino stavb. Intaktna je ostala, k sreči, glavna ulica. Tudi vzpenjače se množe. Govori se o teleferiki, ki bi povezala Zermatt z Breuilom, kot je povezan Chamonix s Courmayeurom. Vzpenjača na Stockhorn prevaža smučarje na višino 3404 m. Eno samo kočljivo mesto za smučarski spust s Stockhorna so — splanirali.

DISKUSIJA O SVEDROVCIH se nadaljuje. V njej vodijo štirje Nemci iz Velike Cine, poprijemajo pa tudi starejši. Dr. Wolpertu iz Nürnberga se zdi, da je moralo priti do modernih »korekturnih« smeri zaradi napredka, zaradi alpinizma samega. Ne strinja pa se z nekaterimi idejnimi pogledi na moderni ekstremizem. Ni mu všeč »samouresničenje« človeka, ki pleza ekstremno smer, češ, ali se človek res doživlja šele tedaj, ko se giblje na meji med bivanjem in nebivanjem? Če človek hoče doživeti svoje bivanje in svojo bit, potem je gotovo samo »dobro« v njem, ki ga hoče doživeti, ne pa »slabo«. Mejno situacijo niso iznašli šele eksistencialisti, le določili so ta pojem: Katero življenje naj se »uresniči«,

naj se »pridobi« s tveganjem? Žrtvovanje za dobro, to je tisto, v čemer zorimo in s čimer se približujemo k cilju, da bi bili zares »ljudje«. Včasih je težje spoprijeti se z duševnimi mukami, z notranjo razdvojenostjo kakor pa z nevarnostjo, ki nas fizično ogroža. Človek stoji v nekem smislu vselej med svetlobo in senco, pred preizkušnjo, da se uveljavi kot človek. Alpinist ne more imeti monopola na doživetje mejne situacije v športu. Ekstremist Hassejevega kova si misli, da je odprl poslednjo dobo v alpinizmu. Ali ni s to mislijo že tudi on nekoliko konservativen? S svedrovcem še ni napačil večer alpinizma, upajmo vsaj. Konec koncev je ta tehnični artikel prav tako pomagač k vzponu, kakor so bili drugi v zgodovini alpinizma. Bistvenega razločka ni! Alpinistika ni sama sebi namen. Tudi ni njen namen, da bi nekaterim ljudem izpolnila dopust s tem, da bi sem in tja »uresničevali sebe v mejni situaciji«. Alpinistika razvija človeško osebnost v doživetju gorskega sveta, razvija, preizkuša, uri in utrjuje našo dobro stran, nam odpira srce za lepoto narave, nas sili, da priznamo njeno premoč, nam nudi prilžnost, da preizkusimo svoj pogum, svojo energijo in energičnost, previdnost, zanesljivost in tovarištvo, smisel in občutek za sočloveka brez ozira na to, kaj v družbi pomeni. Gore nam vse to nudijo in če to preizkušnjo dobro prebijemo tudi pri vsakdanjem delu, potem lahko rečemo, da nam gore krepe sposobnost in moč, potrebno za življenje in delo. Gore nas torej varujejo pred poenostavitvijo življenja, pred lenobo, pred breždušno situacijo, v katero človeka peha moderna civilizacija.

CILJE PLANINSKIH ORGANIZACIJ je eden od ekstremistov, Jörg Lehne, zajel v eno samo nalogo, gojiti »alpinizem kot tak«. Vsaka druga naloga je zapravljanje časa in denarja: domoznanstvo, etnografija, ljudska pesem, razne znanosti, ki so v zvezi s planinstvom. Edini cilj je alpinistični cilj doma in — logično — alpinistični cilji drugod po svetu. Ta alpinistični larpuartizem seveda ni upravičen in so ga v Nemčiji s trdimi besedami zavrnili, češ na svetu ni nobena ideja sama na sebi, človek pa se mora vključiti v družbo in v njej delati. Ni idealnega alpinizma »kot takega«, alpinizem se mora vključiti v življenje države in naroda, mora človeka spodbujati k znanju in spoznanju.

PLEZALSKA SEZONA 1960 je bila, kar se tiče vremena, ena najslabših,

slabša od one leta 1948, spominja na tisto žalostno leta 1931, tako pravi Lucien Devies, ki je za pokojnim Jeanom Couzyjem prevzel alpinistično kroniko. Kljub temu je bilo v letu 1960 marsikaj doseženega. Na primer, vodniški aspirant Sangnier je v Aiguille Dibona v les Ecrins sam preplezal južno steno. Čeha R. Kuchar in Z. Zibrin sta preplezala smer la Poire v Montblancu. Bonatti in Gallieni sta preplezala vzhodno steno Chandelle du Mont Blanc du Tacul (250, V, VI, 180 klinov). P. Courtet in M. Lenoir sta kot prva zmoгла »Le roi de Siam« v Petit Capucin. V južni steni Aiguille du Midi sta potegnili novo smer Pascal Meyer in Bernard Perrier 40 m levo od Rebuffatove. Prvenstven vzpon je tudi zapisan v vzhodni steni Pointe Albert, izvedla sta ga Martinetti in Cal, prvi iz Chamonixa, drugi iz Lyona. Smer so pripravili že leta 1959 Labrunie—Portanery in Wohlschlag, pa so se morali umakniti, ker niso imeli opreme za zgornji del stene, ki je tehnično zelo težak.

ČEHI V GRANDES JORASSES — to pomeni, da so nas tu prehiteli. R. Kuhar in Z. Zibrin sta bila 23. naveza v tem orjaškem steburu, ki še vedno pomeni najtršo preizkušnjo, nedevalvirano v najnovšem času. Njun vzpon je bil zabeležen toliko bolj, ker sta v zgornjem delu kot tretjega in četrtega v navezi sprejela še dva Avstrijca. Bila sta to H. Knapp in H. Unterweger iz Salzburga, ki ju je prejšnji večer zatela nezgoda — eden od njiju je padel — in sta na oba Čeha čakala kot na rešenika. Pač pa sta se slovenski navezi sešli s Čehi v Aiguille du Dru: Drašler in Kunaver konec julija, ing. Fajdiga in Mahkota 5. do 7. avgusta 1959. Devies je zabeležil, da se je prva naveza spustila z vrha po severni steni, ko jo je pri iztopu presenetil vihar. Leta 1959 so bili v Aiguille du Dru Poljaki Biel, Dlugosz in Momatiuk ter Čeha Koupal in Kuhar. Prva sta prišla čez Čeha.

AIGUILLE DU DRU je v svoji steni v letu 1960 imel v gosteh štiri naveze: Avstrijca F. Purtschellerja in Spitzentätterja, Nemce Kinthoferja, Manharda, Kettnerja, Ohngemacha in Desekeja, ter Švicarja in Stricklerja.

LIONEL TERRAY, slavni chamoniški vodnik, je lani julija vodil holandsko navezo in z njo preplezal severovzhodno steno Obergabelhorna, doslej kakih šestkrat ponovljen.

SEVERNO STENO MATTERHORNA zadnja leta obiskujejo Avstrijci. 17. ponovitev v skrajno težkih vremenskih razmerah sta 20. in 21. julija 1961 preplezala G. Jungwirth in G. Urschler.

SCIORA DI FUORI v Val Bregaglia je lani dobila prvo smer v južnem grebenu in zahodni steni. Plezali so jo Italijani in Francozi skupaj in sicer znani R. Lepage, G. Livanos in Marc Vaucher, Italijani pa so bili J. Canali, L. Alippi, P. Merendi in L. Tenderini. Višina 500 m, 2 bivaka, drugi bivak zaradi toče in snega, zato je bil izstop skrajno tvegan. 110 klinov in zagozd, 2 svedrovca.

SAMOHODCEV je vedno več, skrb za renome med vidnimi vodniki in vodniškimi aspiranti jih poleg drugega žene v samotno preizkušnjo s steno. Italijan Armando Aste je sredi julija 1960 sam preplezal jugozahodno steno Roda di Vael v smeri Brandler-Hasse iz leta 1958. Aste je dvakrat bivakiral, ker ga je slabo vreme blokiralo v steni ves dan. Jacques Sangnier des Etages je sam preplezal vzhodno steno Monte Rose. Vodnik Armand Charlet je septembra 1960 stotič prišel na Aiguille Verte po Whymperjevem ozebniku. Aiguille Verte je Charletov najljubši vrh. Aste je ponovil sam francosko direttissimo v Zahodni Cini s tremi bivaki.

AIGUILLE DU POUCE v Aiguilles Rouges de Chamonix je zelo popularen chamoniški špik. 25., 26. in 27. junija so Saind Amand, P. Kohlmann in P. Mazaud v njeni južni steni urezali novo smer, desno od ženevske. Porabili so 120 klinov in 20 lesenih zagozd. Francoska ocena ED (skrajno težko). Uspeli so šele pri drugem poskusu. Pravijo, da je smer take narave, da bo postala klasična.

CIVETTA je imela poleti 1960 razmeroma številne goste. Tako so petkrat ponovili severozahodno steno Torre di Valgrande, Livanosovo smer v Cima Su Alto petkrat (doslej ima ta smer 25 ponovitev, med temi je tudi slovenska naveza), Pattijevo smer v Cima Su Alto dvakrat (doslej desetkrat ponovljena). Brandler, Scheffler in G. Soldà, 50 let stari slavni vodnik, so ponovili švicarsko direttissimo v Cini.

TOTENKIRCHL ima že vrsto let močno popularno a malo plezano smer Eiden-schink—Peters. Lani pa so L. Brandler, F. in W. Scheffler v zahodni steni Totenkirchla urezali konkurenčno smer. Nekaj

raztežajev poteka smer po Dülferjevi, nato po Piazovi, v sredi stene pa seka smer Eidenschink-Peters. 120 klinov, od tega 24 svedrovcev. Težavnost je večja kot v direktni smeri Fleischbanka, podobna onim v direktni smeri zahodne stene Predigtstuhla.

K-2 se je leta 1960 Nemcem in Amerikancem uprl. Prišli so dvakrat čez pleče (višina 7260 m), snežni viharji pa so jih dvakrat zavrnil pri vzponu na vrh. Šli so po običajni poti.

DHAULAGIRI je 23. maja 1960 dosegel Michel Vaucher s H. Webrom in dvema šerpama. Na Dhaulagiri sta pristopila tudi Nima in Navang Dorjee s štirimi Evropejci. Na Annapurni II (7937 m) je britanska naveza C. J. Bonington in R. H. Grant našla robec. Šef ekspedicije je zadevo raziskoval in dognal, da sta se dve šerpi nekaj dni pred angleško navezo povzpeli na vrh. To ni slaba novica.

INDIJSKA EKSPEDICIJA NA EVEREST je bila zelo skrbno pripravljena, pravijo Francozi. Indijcem je zaprl pot silen veter ne daleč od vrha. V »jurišni« navezi so bili Navang Gombu, Sonam Gyatso in Narendra Kumar. Vodil je ekspedicijo, kakor smo že poročali, Gyan Singh.

NAŠ TRISUL je Devies v Les Alpes zabeležil takole: Prvi jugoslovanski ekspediciji v Himalajo, ki sta jo sestavljala A. Kunaver in A. Mahkota, je uspelo napraviti tri prvenstvene vzpone: Berthart-holi (5270 m), Trisul II (6690 m), Trisul III (6170 m).

MONT MC KINLEY na Alaski je najvišja gora ZDA. 28. junija 1960 sta se na njenem vrhu srečali dve navezi, v eni od njih so bili brata Whittaker in Pete Schoening (slednji je bil na Hidden Peak), znana ameriška plezalca. Ekspedicijo je vodil John Day z namenom, da potolče vse rekorde pri vzponu na Mt. Mc Kinley. Zato so z letalom prileteli na višino 3100 m. Pri sestopu je Day in Schoeningu spodrsnilo, potegnil je za seboj še Daya. Day si je zlomil nogo, Schoening je dobil pretres možganov. K sreči je bila blizu druga ekspedicija z radijskim oddajnikom, ki je v kratkem priklical vojno letalsko službo. Priletela sta dva aviona in odvrгла 50 reševalcev, hrano in reševalno opremo. Nato se je eden od avionov zrušil, pilot in mehanik sta se ubila. Drugi avion pa je srečno pristal in evakuiral Helgo Bading, članico druge ekspedicije, ki ji je že predla trda zaradi gorske bo-

lezni. Helikopter pa je rešil Daya, vendar je s težavo pristal v višini 4800 m. Obe ekspediciji sta bili evakuirani, doživeli pa sta upravičeno hudo grajo.

ZAVETIŠČE GRAND MULETS se je leta 1960 prerodilo, saj gre že v 108. leto. Pri slovesni otvoritvi prenovljenega zavetišča so bili navzoči Maurice Herzog, visoki komisar za mladino in šport, lyonski župan, savojski prefekt, zastopnik armade, Jean Franco, direktor ENSA, znani pisatelj Rogger Frison-Roche, vodnik Armand Charlet, profesor-mojster ENSA, za CAF Lucien Devies, predsednik chamoniške sekcije znani Jean Paul Gardinier ter vsi graditelji in delavci, ki so kljub slabemu vremenu uspeli dovršiti adaptacijo zavetišča. Navzoče je bilo tudi podjetje Helicop-Air, ki je z Alouette II prineslo v višave ves gradbeni material. Arhitekt Lederlin je zavetišče Grands Mulets postavil skoro brez zidave, držal se je »suhe« montaže, ki je ne ogroža vreme in gre hitro od rok. Da bi se stvar pocenila, je izbral lahke materiale, a zato nič manj odporne proti vetru, snegu in viharju. Arhitekt je gledal nato, da bi zavetišče ne nudilo vetru prevelik upor, misliti pa je moral pri strehi na zbiranje dežnice in kapnice. Ogrodje, deske, zunanjo oblogo in streho so postavili od 15. septembra do 20. oktobra 1959, torej v enem mesecu, zaključna dela in notranjo opremo pa v juliju 1960. Zavetišče je preračunano za veter z brzino 150 km na uro in za tono snega na 1 m². V notranjščini ni nikjer videti metala, vse je obloženo z dvema lesenima oblogama. Za termično izolacijo sta med obema platema vložena »Roclaine« in mah. Vodni rezervoar ima prostornino 12 000 litrov. Če zapade le 15 cm snega, je dovolj, da se rezervoar napolni. Kurjavo omogačata dva kalorifera-grelca znamke Potez, zrak cirkulira »par thermosiphon«. Razsvetljava uporablja propan.

LYON V HIMALAJI, bi lahko rekli, saj je bilo 18. avgusta 41 članov CAF, večji del iz Lyona, zbranih v Beijnathu, mestecu v Garhvalski Himalaji. Njihova pot pa bi kmalu padla v vodo zaradi bližine tibetanske meje. Dobiti so morali posebno dovoljenje za gibanje, zato so se razdelili v dve skupini. Prva je spoznala Nandakini do Humkum Kala, od koder so se hoteli povzpeti na Nanda Kna (6030 m), pa jim je to preprečilo slabo vreme. V skupini je bilo 6 moških in 4 ženske. Dosegli so višino 5600 m. Druga skupina se je zbrala v Jošimatu, šla po Gornji do-

lini in se povzpela na Kuari Kah (3700 m), Čečni Binaik in Kukin Kal.

HOLANDSKI ALPINIZEM je v svojih vrhovih močno povezan s francoskim. Leta 1952 in 1953 sta Holandca Keso Egeler in Tom de Booy v Peruju s francoskim vodnikom Terrayem (lani ga je država odlikovala z zlato medaljo za hrabrost in požrtvovalnost!) dosegla štiri prvenstvene vzpone (Huantsan 6400 m, Soray 5900 m) in prvo ponovitev vzpona na Salcantay (6150 m). Ta uspeh je vzpodbudil mlade Holandčane in začeli so pridno trenirati v belgijskih Ardenih ter postali dobri plezalci. Ena naveza je kot tretja ponovila težko ledno turo na Nesthorn in Lauperjevo smer v Eigerju. Za leto 1962 ima Club Alpin Royal Neerlandais (CARN) v načrtu himalajsko ekspedicijo, za katero stojita Egeler in Booy. Leta 1959 in 1960 so se holandski alpinisti udeležili tečaja, ki sta ga vodila Terray in Desmaison. Holandci so pri tem prišli na Aiguille Verte po grebenu Sans Nom in to v svežem snegu. V drugem tečaju je Terray pomagal vodnik Puisant. Bilo je 8 Holandčanov. Preplezali so severno steno Aiguille de Tricot in zgoraj njo partijo severne stene Aig. de Bionnassay, dalje severno steno Aletschhorna v Berner Oberlandu in severno steno Obergabelhorna, smer Kiener-Schwarzgrüber. Vse to v svežem snegu, ki je pokrilo ledenike in strme ledene ozebnike. Z Obergabelhorna so se zaradi svežega snega vračali po severozahodnem grebenu v skupini 9 ljudi, kar je bilo za 8 ljudi, rojenih pod morskim nivojem, pač zahtevna stvar.

HIMALAJSKO RAZSTAVO so 1. 1960 priredili v Tokiu v galeriji Seibu. Obiskalo jo je 10 000 ljudi, med njima celo princesa Čičibu in princ Yoši. Razstavo je organiziral alpski klub univerza v Keio, material zanjo pa so dobili od ekspedicije na Himalčuli in je bil v celoti francoski. Japonci so s Himalčulija prinesli kamen in ga v znamenju hvaležnosti poslali CAF, ki je podprl japonske alpiniste.

BREITHORN (4165 m) v Valiških Alpah je zahtevna ledeniška tura. Nek 33-letni nemški invalid brez noge je leta 1960 z vodnikom A. Furrerjem prišel na ta vrh, ki je tudi za zdravega človeka lep dosežek. Invalid nima desne noge, levo so mu odrezali nad gležnjem nekje pri Ilmenskem jezeru.

FRANCOSKI GEIGER Serge Cessou, eden najboljših helikopterskih pilotov in

najboljši francoski gorski letalec, se je ponesrečil pri enem od zadnjih poletov na Grands Mulets. S svojim letalom je pretovoril ves material za zavetišče in bil s tem delom tako zavzet, da se ni udeležil slovesne otvoritve zavetišča, čeprav je tedaj pripeljal na otvoritev več oseb s svojim helikopterjem Alouette II. Star je bil 29 let in se je za pilota — lovca izučil v Kanadi. Kot pilot — lovec je nastopil v Indokini in Alžiru ter prevzel v ZDA za francosko aviacijo težke helikopterje, bil nato inštruktor v helikopterski šoli v Chambery in za letenje v gorskem svetu. Leta 1959 je stopil iz vojske v družbo Helicop-Air in letal nad francoskimi Alpami pri gradnji in obnovi zavetišč in koč in pri njihovem prekrbovanju. Mlad človek, pa se je udeležil od blizu dveh usodnih povojnih vojnih podjetij v Indokini in Alžiru! Z njim se je ponesrečil tudi mehanik Provost, 24-letni smučar in alpinist.

BERNER OBERLAND še nima dovolj žičnic, tako kaže. Graditi hočejo še dve veliki: Stechelberg — Mürren — Schiltborn in še Blatten — Höhenweg — Petersgrat (3207 m). Pretakajo krokodilove solze nad uničenjem narave in jo — drago prodajajo že 100 let.

SKI je naslov znane švicarske revije za zimski šport, nekaj švicarski »Der Winter«. Novo uredništvo je dalo reviji opremo in kaže, tudi novo vsebino. Gre za renesanso smučanja, ki je zadnja leta postal zgolj dirkalni šport. Razume se, da je v ozadju tudi gospodarski interes nešteti pensionov in zimovišč, od katerih Švica v precejšnji meri živi. Če bo smučarstvo izgubilo svoj množični značaj, bo to pomenilo za zimski turizem veliko izgubo.

PLEZALSKE VRVI iz umetnih vlaken so, kot kaže, v zadnjih treh letih že spodrinile klasične konopljene vrvi. Nekaj časa so navajali negativne strani umetnega vlakna, češ da je občutljiv na ultravioleto žarke in vremenske spremembe. Kmalu pa so s poskusi dokazali, da so med 1200 vrstami umetnih vlaken tudi taka, ki te šibke strani nimajo, tako poliakrilna in polivinilkloridna vlakna. Ta so v pogledu dinamike slabša, toda kemija, veda 20. stoletja, vsak dan napreduje.

NFI (Mednarodna organizacija prijateljev prirode) ima v 12 državah 260 000 članov. V Nemčiji 90 000, v Avstriji 82 000, v Belgiji 23 000, Holandiji 32 000,

v Švici 19 000. Način delovanja v NFI je vreden pozornosti.

TELEVIZIJA V STENAH, in nič drugače! Ekstremistom Brandlerjevega in Hassejevega kova je to najbližja pot do publike. Tako je Brandler nastopal v Totenkirchlu kot »mož kamere« za bavarsko televizijo in smenal očeta in sina Schefflerja pri VI +. Začelo pa se je s televizijo pri ponesrečenem poskusu v zimskem Eigerju. Publicity!

CESARE MAESTRI noče s pozorišča, z vrha svetovnega alpinizma. Z Baldesarrijem je preplezal direktno smer v jugozahodni steni Rotwanda v Rosengartnu. Porabila sta 450 klinov, doslej pač rekord, na vsakem metru stene klin. Torej čista akrobatika — a vendarle nekaj, kar prodira in se uveljavlja.

ARTILERIJSKI OGENJ na plazove usmerjajo v Ameriki (Forest Service), da obvarujejo ceste, železnice in druge naprave. Pri tem uporabljajo topove in reaktivna letala. Pravijo, da je to cenejše kot razne obrambne naprave (razen galerije pri cestah in železnicah).

KITAJSKI VZPON NA EVEREST. Zahodna Evropa že skoraj beleži med zgodbe Lažnivega Kljukca ali Münchhausna, vsekakor pa riše poleg njega velik vprašaj. Nove poglede na to je prinesel indijski tednik »Thought« z dne 24. sept. 1960, pišec je Quentin Pope. Povzetek njegovih trditvev je takle: Kitajska ekspedicija je štela 219 moč, med njimi tudi osvobojeni tibetski sužnji. Za aklimatizacijo si niso vzeli časa. Bazono taborišče so postavili višje kot Evropejci (nad 6100 m). Njihove etape so bile štiri: do 6750 m, nato do 7850, višinski tabor v višini 8260, nato še odskočna baza na 8410 m. Uporabljali so zahodno opremo: kisikove aparate, aluminijaste lestve, nylonske vrvi, vetrne jopiče. V poročilu ni nič novic o Tibetancih, govori se le o Tibetancu Gompa v jurišni navezi. 24. maja zjutraj je bila vremenska napoved dobra, toda štirje jurišni možje so zelo počasi napredovali. Od 8470 m so rabili 19 ur na vrh in so ga dosegli ob 1.50 uri 25. maja zjutraj. Gompa je nosil s seboj doprsni kip Mao-tsetunga, na vrhu Everesta ga je obložil s kamenjem in zraven v volneni rokavici priložil »poročilo o zmagovitem vzponu na najvišjo goro Kitajske«. Na vrhu so ostali 25 minut. Nobene besede o utrujenosti. Zbrali so nekaj kamnov za Mao-tsetunga. Po 16 urah so prispeli na višino 8470 m in ker niso našli tabora, so pre-

spali na prostem. Brez hrane, brez pijače, z enim mrtvecem, ki ga je strašni napor vzel. Sestop v dolino je trajal pet dni.

Quentin Pope navaja po tem povzetku naslednje dokaze, da Kitajci niso bili na Everestu.

1. Isti dan kot Kitajci, 23. maja 1960, so bili na Col Sud tudi Indijci, vendar jih je vihar, sneg in mraz prikoval na mesto. Vreme je bilo slabo — Kitajci pa pravijo, da so imeli ta dan vreme »special«.

2. Kitajska naveza naj bi vzpon zmožla v temle tempu: V sedmih dneh z višine 5100 m na 8470 m, osmi dan na vrh 8890 m, deveti dan nazaj na 8470 m, v deveti noči pa hajd naprej! To je za sedanje himalajske izkušnje le malce prehudo.

3. Kitajci nimajo nobenega dokaza, da so bili na vrhu ali v bližini vrha. Njihov opis vrha je splošen, nimajo slik, češ da ni bilo dovolj svetlobe.

Zanimivo je tudi, da se podatki, ki so izšli v »Izvestjih«, v »China Reconstructs« in v »Thought« ne ujemajo niti v imenih niti v časih. Le Tibetanec Gomp nastopa v vseh poročilih.

GRÖNLANDIJA je bila leta 1960 objubljen dežela za ekspedicije. Angleži so raziskovali Stauningove Alpe pod vodstvom Sir Johna Hunta, Italijani so bili tu pod vodstvom ing. Piero Ghigliona, nato druga skupina pod vodstvom Guida Monzina. Končno so bili tu še Danci.

TARTARIN V ALPAH je nekaj francoski Trebušnik, slavno delo pisatelja Alphonsea Daudeta (Aventures véritables de Tartarin de Tarascon). Daudetov Tartarin je imel silen uspeh, v nekaj mesecih so prodali 250 000 izvodov. Daudetov tajnik André Ebener je l. 1930 objavil nekaj podrobnosti o Daudetovih potih po Švici okoli l. 1880, ki so podobna Tartarinovim. Daudetovi doživljaji se krijejo s Tartarinovimi, ki so tako polni neminljivega čara in humorja, značilni po zgodbah pa tudi po opisih gorskega sveta, v katerih se Daudet tolikokrat spogleduje z obmorsko provensalsko pokrajino. Škoda, da gore ne privlačijo več velikih pisateljev ali pa — da alpinisti nimajo takega peresa, kot ga je imel Alphonse Daudet. Ali da bi še kak pesnik, kakor Lenau, v sodobnem verzu zapisal:

*Frischen Mut zu jedem Kampf und Leid
hab'ich talwärts von der Höh getragen.
Alpen, Alpen! unvergesslich seid
meinem Herzen ihr in allen Tagen.*

UMETNO DIHANJE je nekaj, kar bi moral obvladati vsak reševalec, tudi vsak gorski reševalec. Marsikak ponesrečenec, ki ga ekipa najde v plazju, bi bil vrnjen goram in svetu, če bi v tem pogledu vse poskusili in to ne nekaj minut, marveč po več ur skupaj. V Švici so na seji GRS v SAC 15. X. 1960 reševalci poslušali referat H. Jenala o umetnem dihanju s pomočjo reševalčevih ust. Jenal trdi, da je ta način povrnitve dihanja zelo učinkovit, ker je v vsakem položaju mogoč. Navaja več primerov, ko se je uspeh pokazal že v 10 minutah. V Švici uporabljajo ta način tudi v vojski. Za GRS je praktičen, ker se lahko uporabi takoj, čim se iz plazju pokaže glava ponesrečenca, ne da bi bilo treba čakati na prenos in iskanje primerne lege in mesta.

SMUČARSKA PROMETNA MILICA je javna služba na smuških dirkališčih okoli Parsenna. Štela je v sezoni 1959/60 12 mož v patroljah in 18 mož — čuvajev na pistah. Patroljni mož Joos je v 16 letih s piste odpeljal 700 ponesrečencev — smučarjev. Zadnja leta je tega vedno več, saj 80 % smučarjev hoče biti »čistih dirkačev«. Naglica in tempo, to je geslo današnje dobe, turno smučanje pa terja čas in smisel za lepoto zimskega gorskega sveta. »Čisti dirkači« pa zahtevajo hiter prevoz na štartno mesto. Zato na Theodulski prelaz nad Zermattom grade priključek na vzpenjačo Zermatt — Furi — Schwarzsee, ki bo v eni uri prepeljal 600 oseb v 75 kabinah. A to je samo ena taka gradnja. Turistična industrija ima oči in ušesa in streže enodušni zahtevi: Smučarjem vzpenjače! Brez vzpenjač ni več rekordov!

EKSPEDICIJE ZA L. 1960 je nepalska vlada takole razdelila: Angležem v Kandžiroba v zahodnem Nepalju (vrh 6800 m, vodja John Byrd Tyson); in še eno Angležem iz British-Museum, ki bodo pod vodstvom dr. G. O. Vansa raziskovali nepalsko floro in favno in po en eksemplar jemali za British museum. Francozom so že izdano dovoljenje umaknili.

SEPP ABDERHALDEN se je ponesrečil v plazju na Schwägalpen na severni strani Säntisa. Bil je nedvomno eden najboljših švicarskih alpinistov, njegovo ime se je večkrat imenovalo tudi pri nas. Preplezal je vse najtežje smeri v Dolomith, prvi preplezal Zahodno Cino, potem ko so »veverice« izbile vse kline, najtežje smeri v Marmolati in Civetti, v Monte Rosi in je imel v Apneniških Alpah 20 težkih prvenstvenih vzponov. L. 1959 se

je z SAC udeležil ekspedicije v Ande in tam izpričal svoje izredne zmogljivosti. Bil je nagel in obenem previden tudi na lažjih turah. S svojimi 34 leti je stal na višku svojih moči.

GHIGLIONE je zaslužil, da so se ga proti koncu 1960 in v začetku 1961 spomnile svetovne alpinistične revije z daljšimi in krajšimi nekrologi. Francesco Cavazzani pravi o njem, da je bil izjemen, izreden človek: po telesu pritlikavec je skrival v sebi neizčrpno energijo za vzpone med 6000 in 8000 m. Ohranil je mladostne moči do zadnjega, saj je 77. rojstni dan praznoval na višini iznad 6000 m. Denar je trošil samo v gorah in za gore, družbe ni iskal, ni si privoščil ničesar, vse je žrtvoval za poezijo trdega življenja v boju z goro. Samo ta mu je bil vreden cilj. Svojo alpinistično pot je začel l. 1913 na Kazbeku. Takrat je bival v Berlinu in je turo opravil v 20 dneh za stavo. Takrat je voznja iz Berlina v Baku trajala 4 dni in 5 noči, 3—4 dnevi pa so bili potrebni, da si prišel do koč v višini 4400 m. Njegova zadnja ekspedicija na Grönlandijo ga je prisilila na morje, ki ga ni imel rad. Zdržal je prevažanje iz fjorda v fjord na majhni barki. Doslej zgodovina alpinizma ne pozna človeka s takim gorniškim diapazonom, s kakršnim se je lahko ponašal Ghiglione. Od Kavkaza do Španije, od Spitzbergov do Češke, od Norveške do Korzike, od Nove Zelandije do Afrike, od Albanije do Azorov, od Japonske do Bolivije, od Laponske do Kolumbije, od Borneja do Chileja, od Havajskih otokov do Equadorja, od Mexica do Bolgarije, od Škotske do Avstralije, od Himalaje do Peruja, v vseh teh krajih je Ghiglione videl samo gore. Seznam vzponov bi obsegal več strani. Pet vrhov nad 7000 m, 21 od 6500 do 7000 metrov, 32 med 6000 do 6500 m, 38 vrhov med 5500 in do 5000 m, to je sumarično posneto njegovo življenje v gorah. Imel je višinski rekord s smučmi (7000 m). Vodil je 70 ekspedicij zunaj Evrope in za nobeno ni dobil nikake podpore od nikoder, niti je ni prosil. Vse so potekle brez nesreče, razen tista na Api, kjer je izgubil dva tovariša, vendar ne zadene njega nobena krivda. Binom pogum + previdnos je dovršeno obvladal. Dobro so ga poznali in cenili Dyhrenfurth, Roch, Kurz, Wyss Dunant, Gregory, Ertl, Rebitsch. S temi se je srečal sem in tja na ekspedicijah. Tehniko je dovršil v Zürichu, obvladal pet jezikov in nekaj afriških in azijskih dialektov, da se je sporazumeval z nosači. Poznal je ves svet, bolje kot turistične agencije, vedel na pamet vozne

rede, izhodiščne točke za gorstva po vsem svetu in bil perfekten organizator. Napisal je več knjig: Od And do Himalaje, Vzponi na petih kontinentih, V perujskih Andih, Junaštvo in tragedija na Apiju, Od Arktike do Antarktike.

DEVETI FESTIVAL V TRENTU je bil izredno skrbno prirejen. Žetev kvalitetnih filmov pa ni bila temu primerna. 29 filmov od 75 je bilo sploh zavrženih. Avstrija, Belgija, Japonska, Poljska, Rumunija, Švica, SZ, ZDA in FLRJ so konkurirale z enim filmom, Nemčija s štirimi, Francija s petimi, Italija s petimi. Švica je predvajala »Švicarsko ekspedicijo na Dhaulagiri 1958«. Predvajani filmi niso pokazali nič novega, posebnega, lepega, izvirnega, kakor smo bili navajeni na prejšnjih festivalih. Mednarodna žirija, v kateri je UIAA zastopal Guido Tonella, je odločila, da velike nagrade mesta Trenta to pot nihče ne prejme.

V kategoriji »gora« (35 mm) je bil nagrajen z zlatim rododendronom »Kanjut Sar«, ki ga je posnel Guido Guerrasi, zlati encijan je dobila Helene Asomille za film »Samotni steber« (Le pilier de la solitude), s temo samohodstva.

V kategoriji »raziskovanje« je dobil zlatega »Neptuna« Soiči Šimrada za film »Skrivnost Himalaje« in ex aequo Schumacher za film »Geisterland der Südsee«.

Veliko nagrado CAI v kategoriji »gora« je dobil Lothar Brandler za film

»Direttissima«, posnet v Cimi. Odlikovan so bili tudi filmi »Hindukuš«, ki sta ga posnela Alletto in Pinelli, dalje »Jannu 1959«, ki so ga posneli Franco, Leroux, Magnone in Terray, in še »The Great Country«, film posnet na ameriškem severu (Edgar M. Queeny).

Nagrajen je bil tudi film »Raziskovanje vulkana Niragongo«, ki ga je posnel Belgijec Haroun Tazieff. Ta je dobil še posebno nagrado »Africanella«. Nagrado UIAA je dobila Micheline Rambaud s filmom »Pot brez vrnitve« z ženske ekspedicije na Čooju. Osebnostno nagrado Egmonda d'Arcisa, predsednika UIAAO, je dobil Mario Fantin za film iz GRS »Samaritani delle Alpi«. »Trofejo narodov« je to pot prejela Nemčija.

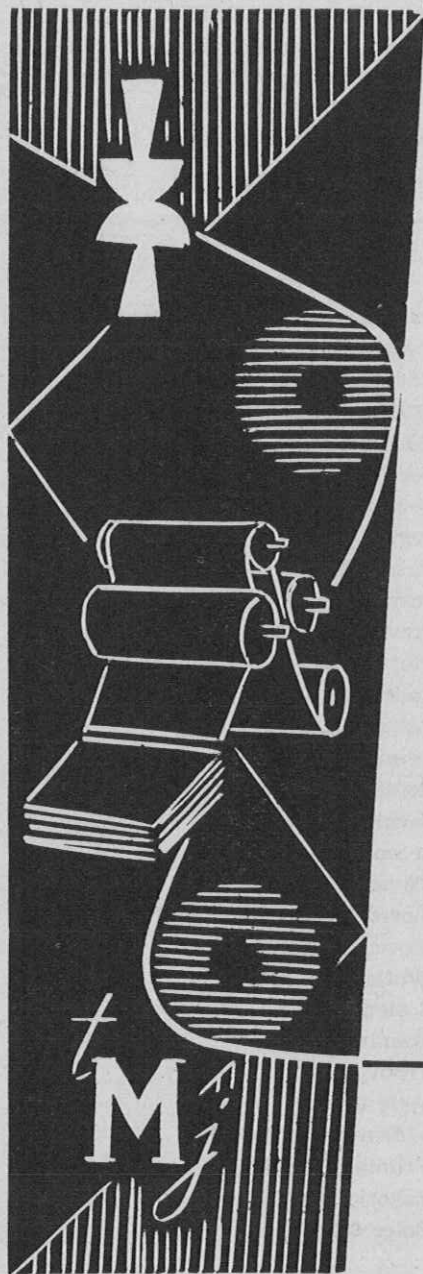
SYNTOSIL je doslej višek tehnike v papirni industriji, kakor pravijo Švicarji. 500 let njihove papirne industrije gleda na ta neuničljivi papir s ponosom in zadovoljenjem. To je umetni papir na bazi umetnih vlaken. Karakteristike tega papirja v primeri z navadnim so fenomenalne. Kaj je to za planinske zemljevide!

DHARMSALA DHOLA DHAR je himalajsko predgorje, katerega so raziskovali italijanski ujetniki l. 1944 in 1945. Bili so v angleškem ujetniškem taboru Yol v dolini Kangori v Punjab Himalaji. Njihovi rezultati z alpinističnega vidika niso pomembni, ponašajo pa se z znanstvenimi dognanji.

LISTNICA UREDNIŠTVA:

V 6. (junijski) številki Planinskega Vestnika je na strani 264 rečeno, da sem podpisani ob priliki podelitve Trdinove nagrade Josipu Westru priredil razstavo njegovih knjižnih del. To razstavo je v resnici pripravil Bogo Komelj, upravnik Študijske knjižnice, ki redno vsako leto ob podeljevanju Trdinovih nagrad pripravi razstavo knjižnih del nagrajencev. Ta pomota je verjetno nastala odtod, da je pokojni prof. Wester kdaj omenjal povabilo, ki smo mu ga iz Novega mesta ob ponatisu njegovih Spominov v 2. zvezku Dolenjske muzejske knjižnice poslali pred Silvestrovim 1958, ko si je ogledal obnavljanje gradu Otočca in nove arheološke najdbe pod Belo cerkvijo, nato pa preživel nekaj prijetnih ur v družbi svojih nekdanjih učencev — Novomeščanov iz let 1901—1903 in 1918—1921.

Janko Jurc

OBRAT: TISKARNA

Jože Moškrič

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov,
časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov, pečatov
in knjigoveških črk

LJUBLJANA, Nazorjeva 6

TELEFON: 21-296

NARODNA BANKA F L R J

skrbi za izvajanje splošne kreditne politike, začrtane z zveznim družbenim planom in zveznimi predpisi, opravlja v skladu z zveznim družbenim planom posle emisije denarja, kreditira poslovne banke, opravlja posle plačilnega prometa v državi in s tujino ter posle, ki so ji naloženi po zakonu o družbenem knjigovodstvu. Narodna banka ima v LR Sloveniji naslednje poslovne enote:

Centrala za LRS Ljubljana 600-10

P O D R U Ź N I C E :

Ljubljana 600-11, Cankarjeva 18	Maribor 604-12, Dvorčakova 7
Ljubljana 600-12, Titova 11	Maribor 604-13, Krekova 2
Ljubljana 600-14, Miklošičeva 8	Medvode 600-24
Ljubljana 600-15, Parmova 41	Mozirje 603-13
Ljubljana 600-16, Šmartinska 22 a	Murska Sobota 605-11
Ljubljana 600-17, Celovška 121	Nova Gorica 608-11
Ljubljana 600-18, Bethovnova 13	Novo mesto 606-11
Ljubljana 600-19, Mestni trg 23	Ormož 604-20
Ajdovščina 608-12	Piran 602-13
Bled 607-12	Postojna 602-14
Brežice 606-12	Prevalje 604-16
Celje 603-11	Ptuj 604-19
Črnomelj 606-15	Radovljica 607-14
Domžale 600-20	Rakek 600-25
Dravograd 604-15	Ribnica 600-30
Gornja Radgona 605-12	Rogaška Slatina 603-14
Grosuplje 600-21	Sevnica 606-14
Hrastnik 600-29	Sežana 602-15
Idrija 608-13	Slovenj Gradec 604-17
Ilirska Bistrica 602-12	Slovenska Bistrica 604-18
Jesenice 607-13	Slovenske Konjice 603-15
Kamnik 600-22	Škofja Loka 607-15
Koper 602-11	Šoštanj 603-16
Kočevje 600-27	Tolmin 608-14
Kranj 607-11	Trbovlje 600-13
Laško 603-12	Tržič 607-16
Lenart v Slov. Goricah 604-14	Videm-Krško 606-13
Lendava 605-13	Vrhnika 600-26
Litija 600-23	Zagorje 600-28
Ljutomer 605-14	Žalec 603-17
Maribor 604-11, Tyrševa 2	

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon: Radeče 81-950
Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-13/1-11
Brzjavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov

specialne papirje

surovi heliografski
in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku

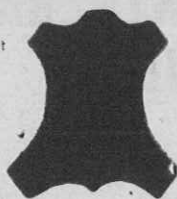
Po želji izdeluje kartice

v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

tovarna usnja v šošanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šošanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

Āovarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in acilen

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzozjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312.

Železniška postaja: Ruše — Industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

Železarna Jesenice

Proizvaja cevi:

vodovodne, plinske, parovodne,
konstrukcijske, pohištvne,
pancirne v dimenzijah 1/8 »—3«,
spojke za cevi, loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov Železarne Jesenice